

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 09892

DI BORVESE VOKH

Kehos Kliger

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

קעהאס קליגער

די בארוועסע וואך

קעוואָס קליגער

לידער און פאלאדעס
1957 - 1937

פארלאג חברת אפשט. פונקט אירעס. 1972. 276

שער־בלאט און צייכענונגען — לעאן פאָד
פּאַרטרעט פון מחבר — אַל. וויינשטיין

אַרויסגעגעבן מיט דער הילף פונעם
„קאַרל ראַטמאַן ליטעראַטור־פּאַנד“ ביים
אַלזוועלטלעכן ייִדישן קולטור־קאָנגרעס,

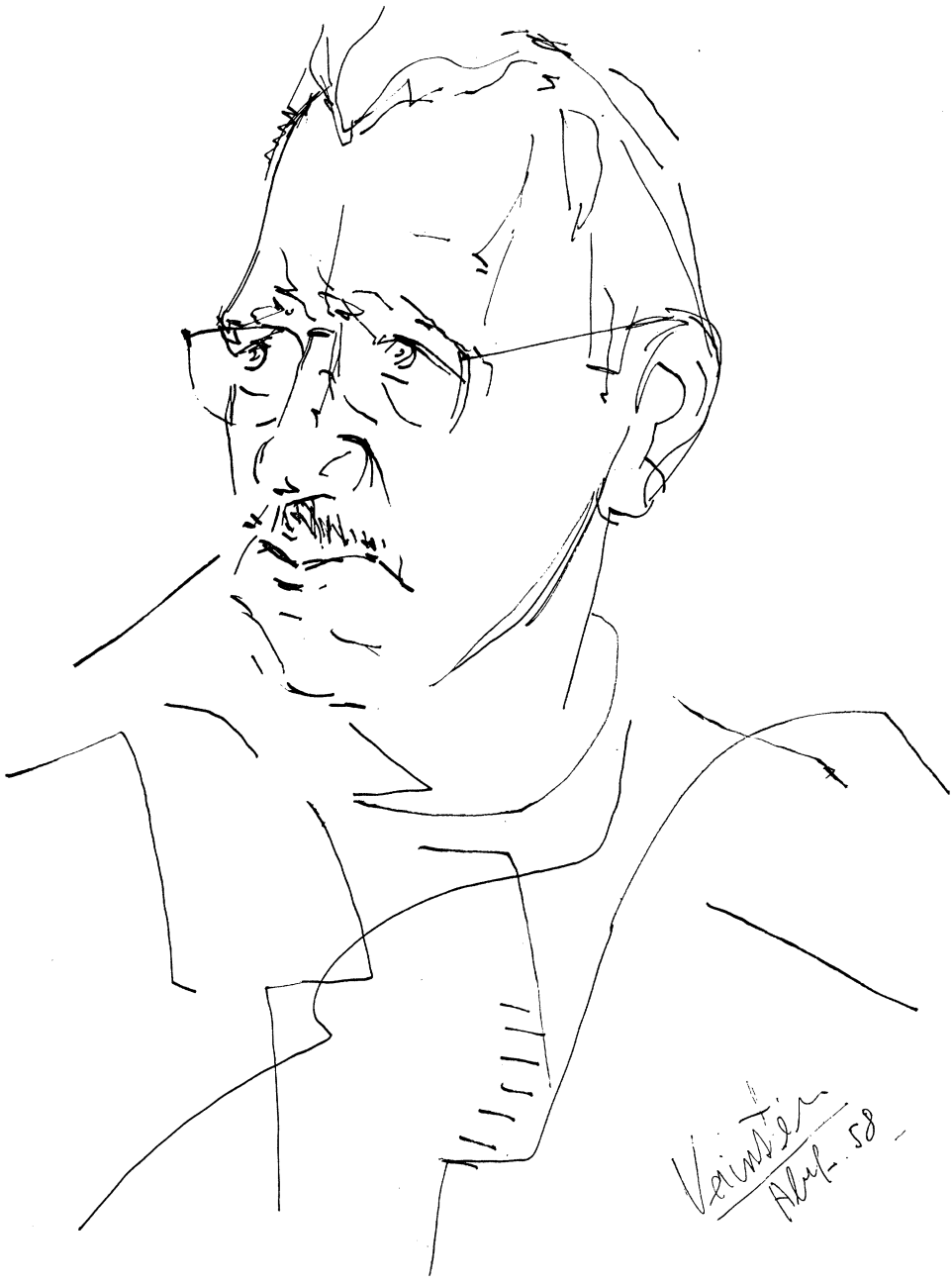
ניר־יאַרק, 1971

דאַנקשאַפֿט

דער מחבר
דריקט אויס אָנערקענונג
און אַ האַרציק-חבריִשן דאַנק
אַלע זיינע פריינד
פון דער גרופע
„חברשאַפֿט“,
וואָס האָבן מיט זייער
ליבשאַפֿט
צו ייִדיש לשון און שאַפֿן
און מיט זייער
נישט-געשפּאַרטער מי
דערמעגלעכט,
דאָס דאָזיקע בוך
זאָל קענען דערשיינען.

דער מחבר

מיין פרוי
און מיינע טעכטער

Vainier
Aby. 58

א פאעט צווישן וואַלין און אַרגענטינע

8

די קליינע אָבער אַנגענעמע געמיטלעכקייט, וואָס עס פאַרשאַפּט געוויינטלעך אַ ליטעראַטור־לעקסיקאָן, אינפֿאַרמירנדיק וועגן די עיקר לעבנסדאָטעס און שאַפּנס־מאָציעס פֿון אַ מאַהנר, קען זיך דער לייענער, וואָס אינטערעסירט זיך מיט קעהאַס קליגער, נישט פֿאַר־גינען, ווייל דער אַלטער ווילנער לעקסיקאָן וואָס האָט נאָך פֿון אים נישט געקענט וויסן, — דער באַנד, וואָס איז כולל דאָס אות קוף איז אַרויס, ווען אונדזער דיכטער איז שוין אַפילו אַלט געווען אַ האַלבן יובל יאָרן (1929), און האָט שוין געשריבן, צומערשט העברעיִש, האָט אָבער ייִדיש דעביוטירט אין רשות־הרבים קאַרנע דרין יאָר שפּעטער (1932). וויטער דער ניער ניריאָרקער לעקסיקאָן גייט, מיט זיין לעצטן באַנד, וואָס דאַרף כולל זיין דאָס דאָזיקע אות, שווער צו קינד. מוז זיך דער לייענער באַנוגענען מיט דער ידיעה, אַז דער דיכטער איז געבוירן געוואָרן אין לודמיר (1904), זיך דאָ געבאָוועט אין אַ ציג־טוקער אָרעמקייט פֿון בני־טובים, געלערנט אין ישיבות, איבערגע־לעבט די ערשטע מלחמה און אירע נאַכווייען, און אין צוויי און דרייסיקסטן לעבנס־יאָר אַוועק קיין אַרגענטינע, אַרומגעוואַנדערט סײַ דאָרט, סײַ אין אַנדערע לענדער פֿון לאַטיין־אַמעריקע (טשילע, בראַזיל), און זיך באַזעצט אין בוענאָס אַירעס, וווּ ער האָט זיך דערוואַרבן נאָמען און פרעסטיזש פֿון אַ רעפּרעזענטאַטיוון דיכטער אויף יענער ייִדיש־יבשה. דאָ איז, בני זיין גאַנצער מאַכבילטעט, זיין סטאַבילער פֿונקט, זיין ישיבת־קבֿע, און אַ נסיעה קיין אַפֿון־אַמעריקע, אָדער די נסיעה קיין אַרץ־ישׂראל, כאַטש סײַ די איינע און בפרט די אַנדערע, זענען היפּש ניכר אין זיין פּאָעזיע, זענען נישט משנה דעם כאַראַקט

טער פון דאזיקן קביעות, אזוי אז דער באצייכן: יידיש-ארגענטיני
שער דיכטער טרעפט טאקע אין סאמע פינאל פון זיין שאפערישער
בריהשקייט.

ב

אבער דאס הייסט נישט, אז ער האָט זיך, הלילה, אויסגעטון פון
זיין היים, אָפּשטאַם, וואָס איז זיין עצם-שורש, וועלכן ער האָט מיט
זיך געבראַנגט און נישט געוואָלט און נישט געקענט אויסגעבן, ווייל
אַן אים וואָלט ער בכלל נישט געווען ער, פונקט ווי אַ יעדער אנדער
רער יידישער דיכטער, וואָס פאַרוואַנדערט אין אַ ווינטן ישוב, איז
נישט ער גוטא, נאָר עפעס אַ פאַרוואַגלט שפּרנ, אַ הויק פאַר יעדן
ווינט און ווינט קאַפּריז, אויב ער דערהאַלט נישט די וועלט, וואָס
ער האָט אין זיך מיטגעבראַנגט, און בלויבט נישט געטריי איר געדע-
כעניש, זי זאָל קענען סי באַוויסט סי וויזאַנאַר, באַשטיין אין דער
וועלט, אין וועלכער ער האָט זי אַריינגעבראַכט. עס איז אַ האַרצער
צוזאַמענשטויס און לאַזט זיך נישט דערלייכטערן דורך פּשרות, וואָס
רעדן זיך אַין צו זיין אַ סינטעז; פאַרקערט, עס איז ווי אַ שטענדיק
אַנטיטעטיש געראַנגל, וווּ די אויבערשטע שיכט פון שפעטערע אַי-
בערלעכענישן שטויסט זיך צוזאַמען מיט דער אונטערשטער שיכט פון
די גרונטיקסטע איבערלעבענישן און צווישן ביידע שיכטן ליגט אַ
תּהומיקע ווייט, וואָס שאַפט אַ געשאַפּאַנטקייט, וועלכער עס קומט
אַן נאָר שווער, פּסיכיש און אַפילו פיזיש, לאַנג אויסצוהאַלטן. אַוודאי
איז קלינגער נישט דער ערשטער און נישט דער איינציקער יידיש-
דיכטער, וואָס ראַנגלט זיך שאַפעריש מיט דער דאָזיקער סתירה. די
ענדלעכע, צומאָל כמעט אידענטישע, ביאָגראַפיע, פון יידישע דיכטער
אין אונזער דור, פירט דערצו, אז דער דאָזיקער קאַמפלעקס איז אַ
מין צד השווה, בשעת דער כאַראַקטער און אופן פון דער שאַפּערי-
שער רעאַקציע אויף אים איז דער צד השונה. און עס איז די אויפגאַב
פון דער קריטיק זיך אין דעם קנויל פון פאַרשיידנקייטן פונאַנדערצו-
קלויבן, כדי אַ יעדן פאַרעם פון באַזונדערקייט אַרויסצוהויבן.

ג

גענוג, דוכט זיך, אַן אויבנאויפיקן קוק דערלאַנגען אויפן ענין און
סדר פון קלינגערס ביזיאַטי אַרויסגעגעבענע לידערביכער, כדי באַ-
שיינפערלעך צו זען, אז די דאָזיקע סתירה פערמעטירט זיין דיכטער-
רישן פּראָצעס, און ווען ער וואָלט נישט געפונען קיין דרך זי צו לייזן,
וואָלט זי אַעזעצט די עצם מעגלעכקייט פון אַ שאַפערישן אויפבו-
ן.

דער אויבנאויפיקער רושם פון דעם אויבנאויפיקן דורכקוק איין, אז די
 לייזונג גייט אויפן וועג פון סעריאלן בייט — נאך א בוך וואָס זיין
 עיקר־טעמע איז נעכטן, קומט א בוך וואָס זיין עיקר־טעמע איז היינט,
 אנדערש געזאגט: נאך א טעמע, וואָס איר וועלט איז ווייט, אָדער
 געוועזן, קומט א טעמע, וואָס איר וועלט איז נאָענט, אזוי אז די קאָנדי
 צענטראַציע אויף דער זייך סעריאל בייטנדיקער טעמע און איר וועלט,
 לאָזט די ווידעראַנאָדריקע שונטן פון איבערלעבעניש זיך, לפחות,
 צייטוויליק, אַסאַטקעווען.

ד

איז עס א שטיקל תשובה, אָבער טאַקע ווי א טאַפּעלע אויבנאוי
 פיקייט דערלאנגט זי, און מען קען זי העכסטנס באַנוצן ווי א מין
 אראָדנע־פּאַדעם זיך אין דעם לאַבירינט אַ קאַפּ טיפּער אַרונטערצור
 לאָזן כדי זיך עפעס מער צו זיינע פאַרשלונגנקייטן צו דערביווען. דאָ
 שטעלט זיך אַרויס, אז אפילו מיר מעגן אַננעמען די הנחה פון סעריאלן
 בייט — מוזן מיר זייער געוואָרנט זיין, נישט אַרײַנצופאַלן אין אַ חשד,
 אז דאָס איז אַ פּשוט און פּראַקטיש מיטל, אויף אַ צײַט־שפּאַן, פון איין
 סתירה־פּאַלום פטור צו ווערן, כדי זיך דעם אַנדערן סתירה־פּאַלום
 אַפּצוגעבן, אזוי אז דער טעמאַטישער קאַנצענטר גייט אַן מיטן מוח
 פון אַ קלוגניקן פּאַרטל, וואָס אַפּערירט מיט אַ פּראָוויזאָרישן דיספּענס
 פון איין סתירה־קאַמפּאַנענט צוליב אַ פּראָוויזאָרישער פּאַזאָריזאָציע
 פון אַן אַנדערן סתירה־קאַמפּאַנענט. וואָרן ווער עס דערקלערט אזוי די
 דערמאָנטע הנחה, איז נישט בלויז אַ חושד בכשרים, נאָר ער הויבט
 נישט אַן צו פאַרשטיין, אז אפילו ביים געלונגנסטן סעריאלן פאַרבייט
 פאַרטרייבט נישט דער צד הנגלה פון ווערק דעם צד הנסתה פון ווער
 קער. אמת, דער צד הנגלה פון ווערק ווײַזט זיך אױס ווי אַ בחירה
 לסובת איין איבערלעבערישער שונט, און אַ גזירה אויף אַן אַנדערער,
 סותרדיקער, איבערלעבערישער שונט, אָבער עס איז נישט דער צד
 הנסתה פון ווערקער, וואָס אַלע איבערלעבערישע שונטן אין זייער
 גאַנצער סתירה־דיקייט טומלען זיך שטענדיק אין זײַן באַווײַסטיגן און
 פּאַנטאַזיע, און אויף וויפל ער זאָל זײַן ווערק נישט צײַמען אין זײַנע
 טעמאַטישע גרענעצן, כאַפּט דער נסתה אַרײַן אין דעם נגלה.

ה

און ווידער איז עס די אויפגאַב פון דער קריטיק זיך נישט צו
 באַנוגענען מיט אויסצוהערן דאָס וואָס שפּרודלט הױך, אָפּן און קלאַר

אין די שורות, נאָר זיך איינהערן אין דעם וואָס ריזלט שטיל, פאַר-
 באַהאַלטן און שימערנדיק צווישן די שורות. האָט דאָך שוין פרויך
 געבראַנט דעם משל וועגן חילוק צווישן פּוּישן שטח און פּסיכישער
 טיף; די שטאַט רוים, זאָנט ער, פאַראַן אין איר אלטס און נייעס,
 געבטיקס און היינטיקס, אָבער דאָרט וווּ עס שטייט אַן אלט געבני
 קען נישט שטיין קיין ניי געבני, און דאָרט וווּ עס שטייט אַ ניי געבני,
 קען נישט שטיין אַן אלט געבני, אָבער אין דער פּסיכע שטויסן זיך
 אלע שיכטן צוזאַמען, אָבער שטויסן זיך נישט אַרויס. דער נמשל דערצו
 איז, אַז דאָס איז חל אױפן איבערלעבערישן זכרון, וואָס איז די באַזע
 פאַר שאַפּערישער וויזיע און וווּ די איבערלעבערישע שיכטן שטויסן
 זיך צוזאַמען, אָבער אפילו ווען דער שאַפּער שטרענגט זיך נאָר אַן
 אויף אַרויסצושטויסן איין שיכט למובת דער אַנדערער, ווערט דער
 מאַניפּעסטער אַרויסשטויסער נישט פטור מונעם לאַטענטן אַרויסגעד-
 שטויסענעם, און עס געהער אַ מיין אויער דערצו, צו הערן נישט בלויז
 דעם אַפענעם ניגון, נאָר אויך, און אַמאָל: בעיקר, דעם באַהאַלטענעם
 קאָנטראַיניגן. אונדזער ליטעראַטור־קריטיק פאַרמאָגט אפילו אַזא
 אויער, אָבער זי האָט עס, לעת־עתה, לגבי קליגערן, נישט באַנוצט —
 מעגלעך מחמת דעם, וואָס זי האָט זיך צומייסט באַנוגנט מיט אַקטואַלע
 רעצענזיעס וועגן דעם און יענעם בוך זיינעם, וואָס איז אַקערשט אַרויס,
 און נאָר זעלטן קאָנטראַטירט עטלעכע, לאַ נל שכן אלע ביכער זיינע.
 ביי אַזא באַשטאַנד געהער אַ מוללדיקע קריטיק נישט צו די לייכטע
 זאכן, פּערט ווען מען נעמט אין באַטראַכט, אַז פאַר אַן אויסשפּענדיקער
 תשובה אויף אונדזער פּראָבלעם איז נישט גענוג דורכצופאַרשן די
 ניין ביכער, וואָס ליגן שוין פאַר אונדז, לויט זייער סדר און זייערע
 ענינים, נאָר עס פּאָדערט זיך נישט בלויז אַ קאָמפּלעטערער דורכקוק
 פון דעם, וואָס איז נאָך נישט אַדער שוין נישט אַריין אין טאַולען,
 נאָר אויך אַ סטריקטערער דורכקוק פונעם פּובליצירטן מאַטעריאַל,
 לויט זיין סדר און זיינע ענינים. ווער עס ווייסט די פּרובּפּערדיקייט פון
 אונדזער דיכטער, ווייסט אויך וואָס פאַר אַ שטיק מלאכה עס פאַר-
 דערט זיך דערבני, אָבער לגבי דעם ווערט פון אַ דיכטער לוינט זיך
 אַ יעדע וואָג פון דער מי זי צו דערגרונטעווען.

אויב איך דערלויב מיר צו מאַכן דעם ערשטן באַזאכטן טריט צו
 אַזא מוללדיקן באַנעם, איז עס דערפאַר, וואָס איך בין, כמעט אַ דריט-
 האַלבן יובל יאָרן, נאָכגעגאַנגען זיין שאַפּערישן וועג, אַדער פשוט
 געזאָגט: איך האָב אים געלייענט, לויטן סדר פון זיינע לידער אין דער

טאג-פרעסע און פעריאדיק, אזוי אז די ביכער זיינע זענען פאר מיר געווען אַ הידוּש, נישט מחמת זייער עיקריות, ווי מחמת זייער רעם, און צומאָל אויך דאָס נישט, — האָט ער דאָך עטלעכע ביכער, כפרט די וואָס שטעלן מיר אַ טעמאַטישן קאָמפּלעקס, געלאָזט פּרוער, כמעט ווי זיי שטיין און גיין, לויפן אין דער פרעסע, נאָך מער, אפילו נאָכן אפּדרוק פון אַ טעמאַטישן קאָמפּלעקס אין בוך-טאַזולען, גייט עס אַבער-צומאָל אין המשכּוּב, אין דער פרעסע, אַ זאָך וואָס געהערט צו די בובלאַגראַפּישע זעלטנקייטן.

וואָס עס לאָזט זיך דרינגען פון אזא סאַרט טאַפּלעטס לייגענען פון אַ מחבר און זיינע היבורים, איז אַ גאַנצע מסכתא פאר זיך, און מיר וועלן זיך לעת-עתה פאַרנעמען מיט עטלעכע סוגות.

1

די ערשטע סוגיה איז טאַקע דער ענין פון סעריאַלן גייט — אויב אין ערשטן בוך „געזאַנג אויף דער ערד“ (1941), ווי דער דיכטער טאַפּט נאָך דעם שטענן צו זיין אייגנקייט, ווייזט זיך אַנדאָ אויך ווי אַ פּאַסי פאַרט מיט אלע וויזעס און טראַנסוויזעס, איז נאָך דאָס טעמאַטישע אפּגעגרינגעט און דאָס וואָלינער דאַרף און שטעטלעכע וויינט כביכול נאָענט לעבן אַרבעטניגער גרויסשטאַטישן גאַסן-עלנט, אזוי אז גאַלעווקעס און קאַריענטעס האָבן דאָס זעלבע פנים, און דער פאַמפּאַי וואָגאַבונד שטעלט זיך ווי אַ המשך פון וואָלינער לירניק, און דער ווייטער פּייוואָזש מיט בוג אַנטפּלעקט זיך אין ענגן שטנות מיט דעם נאָענטן ווילדן פּייוואָזש אַרום לאַפּלאַטאַ, פילט זיך אין סאַמע בוך דער טעם פון אַן אויבטויל, וואָס איז אַן אַנאָג פאַר אַ שאַרפּערער דיפּע-רענציאַציע, וואָס וואָלט מסתמא אַ סך בולטער געוועזן אין „מיט לייב און לעבן“ (1943), ווען צווישן דעם דיכטער און זיין דיכטונג זאָל זיך נישט געווען אַוועקשטעלן דער אידעאָלאָגישער-עוואָלוציאָנערער אַניי שטעל, וואָס האָט זיין קאָנקרעט געשטאַלט געבונען אין דער סאָוועי טאַפּיליע, פונקט ווי עס האָט זיך פּרוער צווישן דיכטער און זיין דיני טונג אַוועקגעשטעלט דער סענטימענטאַל-ראַמאַנטישער איינשטעל, וואָס האָט זיין קאָנקרעט געשטאַלט געבונען אין דער אַקראַינאַפּיליע.

ביידע איינשטעלן זענען דעמאָלט געווען שניח אין טיילן פון דער יודישער ליטעראַטור — דער ערשטער אין אַ נאָר ברייטן היקף, כמעט אין אלע יודישע ישובים, דער אַנדערער אין אַ שמאַלן היקף, בעיקר אויף די אַקראַינישע שטחים, וואָס זענען געווען אונטער דער פּוילישער מאַכט, סײַ די וואָס האָבן פּרוער געהערט צו רוסלאַנד — וואָלין, סײַ די וואָס האָבן פּרוער געהערט צו עסטרייך — מורח-נאַ-

ליציע. דאָ האָבן זיך אויך ביידע איינשטעלן צונויפגעטראָפן, סײַ דער אידעאלאָגישער רעוואָלוציאָנערער, סײַ דער סענטימענטאַלער מאַנטישער און דער צוזאַמענטרעה האָט זײַן אויסדרוק געפונען, אין וואָלין אין דער דיכטונג פון קאַוולער קלמן ליס, אָדער טריסקער ברוך אַליצקי, און אין מורחאָליציע אין דער דיכטונג פון דער פּאָדליסקער רחל קאַרן, אָדער מילניצער ישראל אַשענדאָרה. דאָס שכנות פון ייִדישן שטעטל און גווישן דאָרה, דאָס רעגיאָנאַליבשותּמותדיקע פון פּיוזאַזש, פּאָלקאַר, מעלאָס האָבן געשאַפן אַ פאַרמיש פון פרעמדקייט און היימישקייט, בפרט אז מען האָט פאַרגעסן, וואָס מען האָט מיט אַ צווייִדריי דורות צוריק געדענקט, מען האָט אויפגעהערט ב' סיוון צו האַלטן תענית און זאָגן סליחות, און אַלטהסידישע ייִדן האָבן אַרײַנגעלייגט כוונות אין מנהג פון דעם און יענעם רבין אַרײַנצופלעכטן גווישע ווערטלעך, און געאַחסידישע ייִנגעלעט האָבן זייער אוקראַינאַפּיליע אַנטעדאָסירט, און זיך אָנגעבאַפט אין אַ הוריות וועגן אַ נישט־געשטוינגענער גוטי ברודערשאַפט צווישן בעלי־שׂטוב און אַלעקסע דאַבוש, אַט די סובי פאַטישע אַטמאָספּער, וואָס האָט די חבלי ת"ח פאַרשטופט העטהעט ווייט פון געדעכעניש, האָט זיך נאָך פּאָליטיש און סאַציאַל געשטאַרקט, מחמת דעם בשותּמותדיקן עלנט און דערשלאַנגקייט פון די ביידע עטישע עלעמענטן, וואָס האָבן געליטן פון די רדיפות און רעפרעסיעס מאַד דעם הערשנדיקן מיעוט, דער פּוילישער מאַכט און אירע גרויס־האַלטערישע און ברומאַלע אַרגאַמען.

מיר האָבן זיך דערויף אָפגעשטעלט, כדי צו פאַרשטיין וויאַרום קיים אַ טויז יאָרן נאָך די שחיטות פון גאַנצע קהילות דורך פעטליר ראַס היידאָמאַקעס און קיום אַ מנין יאָרן פאַר די נאָך גרעסערע שחיטות פון דײַטשישן עמלק און זײַנע אוקראַינישע מיטהעלפערב, האָבן זיך איינגעשרומפן די נאַטירלעכע און מענטאַלע מניעות, וואָס וואָלטן באַדאַרפט אָפהאַלטן פון דיטיראַמבן וואָס שפּינגען אַן אוירעאַל אַרום אוקראַינישן דאָרה, זײַנע סובמע פּויערים און שײַנע טעכטער.

ח

די צווייטע סוגיה וואָס הויבט זיך אָן מיט אַ מין תיקון־נוסח פון דער פּרועריקער — דער דיכטער רעדט נישט וועגן אוקראַינער נאָר וועגן וואָלינער פּויער, און דאָס איז אַן אויסברייט פון דעם שכנישן פּויער, ווי ער האָט אים געזען אין לודמיר אויפן ייִדן, און אין די דערפער אַרום, און פונקט ווי די אידעאַלאָגיע האָט אים און זײַן געזינד פּרוער געפרוּווט אויפּוואָלאַירן, האָט אים שפּעטער די נאַסטאַלגיע געפרוּווט אויסאידעאַליזירן. אויב מיר באַזען זיך נישט מיטן היימישן

טערמין: בענקשאפט, נאָר מיטן טעכנישן טערמין: נאָסטאָליע, איז עס מחמת דעם, אז מיר מיינען טאָקע וואָס עס ווערט מיט דעם, גרונדי טיג מעדיצינישן טערמין, פאַרשטאַנען — עס איז, כידוע, אַן איבערזעק פאַר דעם ווייטיק, וואָס גריינט בײַ הולאַת, אין וואָס רופט זיך היימווי — אַ מין עגמת נפש וואָס באַמאַלט אַ שווייזער אין דער פרעמד, ווען ער דערמאַנט זיך דעם קאַיאָריקן ניגון פון אַלפֿן־פּאַסטוכערס, און לאָזט אים נישט אָפּ, מאַכט אים קראַנק און נעמט אים אומאַל און דאָס לעבן. אונזער דיכטער האָט נישט אַנמױסט דאָס בוך פון זײַן בענקשאפט און דער פאַרלאָזטער הײם אַ נאָמען געגעבן „אַ פּײַפל אין פּרימאַרנן“ (1944).

דאָס בוך איז אויך אין די הױפּט־בושען, אַבער בעיקר אין זײַן טאַל, אַן אַנטײטשע צום בוך „מיט לײב און לעבן“, וואָס איז אַרויס אַ יאָר פּרױער. עס איז נישט בלויז אַ פאַרבייט פון אַ מאַדשאַרן טרומײ טער אױף אַ מינאַרן פּלייט, עס איז אַ פאַרבייט פון אַן אַלגעמײנערן שטייגער, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן מיט פאַרטייטאָ, אױף אַן אױגער נעם נוסח, וואָס פאַרבייט זיך אין פּיאַטיסמאָ. דאָרט איז ער אײנער פון אַ מאַביליזירטן קעמפּערישן פּאַר, און דאָס בשותפותדיקע צווישן אים און זײ איז אַזוי שטאַרק, אז נאָר אַפט איז שווער אַפּצושיידן זײַן קול, אַבער דאָ איז ער אַ סאַליסט, און שפּילט אױף דער בלי, וואָס פּאַסט און זײַן טבע, וואָס איז אין תּוך אַידיליש, בענקט נאָך אַ פּאַרמאַ נישן פּונד מיט וועלט און נאַטור, און דערנױנט עס דורך אַן אומקער צום זכרון פון אַזאַ האַרמאָניע, וואָס ער האָט קינדווייז איבערגעלעבט, און לעבט זײ שאַפּעריש אױף זײ אַ אַעטיקע, באַנייטע און אַפּילו נײע ווירקלעכקייט: „אַ שפּאַן — אַ קלונג, אַ שפּאַן — אַ זונג, / פּיל אײך אַזױנס וואָס כ׳האַב בײַ אײַצט נישט דערפּילט; / מיר דאַכט: כ׳בין נאָך אַלץ דער וואַלינער יונג / מיט פּלייטן אין בלוט — צעזונגען, צעשפּילט.“

ט

די דריטע פּונגה — דער דיאַלעקטישער פּרר פון די לידער־ביכער ווערט נאָר בולט אין דעם שאַרפּן איבערגאַנג פון דעם דאָזיקן אַידי־לישטן בוך צום קומענדיקן, טראַגישטן לידער־בוך פון אונדזער דיכ־טער — „די וועלט פאַרבעט מיך שטאַרבן“ (1950). מיר זענען ווידער־אַמאַל אין וואַלן, אין לודמיר, וואָס דער טעווטאַנישער נבּוּרזאַרן און זײַנע מיטגעלפּערס, די באַבאָלסקע קיילערס, האָט זײ אױסגעקוילעט.

זײ אין דער אומקום־דיכטונג בכלל, שפּירט זיך אויך דאָ די אַנט־צײפּאַציע פון ביאַליקס „שחיטה־שטאַט“, וואָס האָט אין קישײנעווער

פאגראם ווי פיראויסגעפילט דעם ערשטן פראל פון א שטורעם, וואָס וועט זיך אַעבשעווען איבערן גאַנצן ייִדישן קיום און די ייִדישע קהילות אויסראַטן ביז די וואַרעלען. נאָך מער, מען קען זיך נישט אַפּווערן פון אַ געטיל אַז, לויטן גרויל און גראַל פון דער ביאָליקישער פּאָעמע, באַ-קלאַנגט זי שוין די קומענדיקע קאַטאַסטראַפּע, און דאָס מיט אַ פּאַטאַם און אין אַן אַקטאַווע, וואָס לאַזט זיך זי נישט מער איבערשטוינגן, ווי מען קען דאָס זען אַפילו אין יצחק קאַצענעלסאָנס „ליד פון אויסגע-הרגעטן ייִדישן פּאַלק". דאָס איז אויך חל אַויף קליגעס פּאָעמע, בעיקר דאָרט וווּ די קלאַנג גייט איבער צו אַן אַנקלאַנג נישט בלויז פון גאַט, וואָס האָט געשווינגן, נאָר אויך פון דער נאַטור וואָס זי האָט געשווינגן. און מען הערט ממש אַ בת־קול פון ביאָליקס תּוּכחה קעגן הימל און ערד. אַבער אויב מיר האָבן אַ צד השווה צווישן ביאָליקס און קאַצע-נעלסאָנס פּאָעמעס, וואָס ביידע גיבן זייער ווייטיק און בעס אַויס אין אַ ברייט־שטראַמיקער נבואישער שורה, האָבן מיר אַ צד השווה צווישן ביידע פּאָעמעס און אונדזער פּאָעמע, וואָס זי גיסט איר ווייטיק און בעס אַויס אין קורצשורהדיקע סטראַפּעס וואָס זענען געהאַלטן אין פשוטן טאָן פון אַ פּאַלקסיקנה. די קריטיק האָט דאָ אַנגעוויזן אויף דער פעולה פון איציק מאַנגער, אַבער זי האָט נישט אַנגעוויזן דעם חילוק פון השפּעה, וואָס איז ניכר אין עטלעכע טיפּישע אימאַזשן, און צווישן אַ באַגעגעניש פון באַזונדערע מגילות איכה.

דען נאָטש קלינגער באַטאַנט שוין אין עצם טיטל פון זיין בוך די וועלט, וואָס פאַרבעט אים שטאַרבן, פּונקט ווי עס טוט עס ביאָליק, וואָס האָט אין דער פּאָעמע זינער פיראויסגעשיקט אַ ליד, וואָס הייסט: וכל הארץ לי גרדום, משמע: די גאַנצע וועלט איז מיר אַן עשאַפּאַט, שפּרײַט זיין שחיטה־שטאַט נישט אַריבער אירע די מענטשעס ווי מיר האָבן עס אין ביאָליקס פּאָעמע, און נאָטש ער באַ-זיינט דאָס געקוילעטע איגעלע, ווי עס טוט עס מאַנגער, איז עס בני אים מער פאַרגלײַך ווי אַ סימבאָל, און די מגילה זיינע האַלט זיך אין אירע באַשטימטע גרענעצן פון אַ באַשטימטער קהילה, פון דער באַ-שטימטער קהילה. עס איז דער הספּד פון אַ פאַרוואַגלטן זון אויף דער שריפה פון זיין משפּחה און פון זיינע אַלע שטאַטס־לייט, און די דאָזיקע קאַנקרעטקייט מאַכט בולטער דעם גרויסן בראַך אפּשר מער, ווי עס טוט עס אַ בלליקלאַנג, ווייל די קאַנקרעטקייט לאַזט נישט דעם ענין פון המאכד נפש אחת כאילו מאכד עולם מלא, טיפּיש: ווער עס פאַרלענדט אַיין ייִדיש נפש איז געגליבן ווי ער וואַלט פאַרלענדט אַ גאַנצע וועלט, פאַרשלונגען ווערן אין דער שוידערלעכער אַאַליסכעמע — וואָס יצחק פּערלאַזו האָט זי געפרוּווט פאַרבילדלעכן: די זעקס רע-דערדיקע עגלה, — נאָר זי ווײַזט דעם אכזריותדיקן סוף פון אַ ממש-דיקער קהילה, איר לעבן און שטוינגער, איר פנים און טיפּאַזש, בקיצור: אירע קאַנקרעטע ייִדן, וואָס יעדער איז אַ וועלט פאַר זיך, אַן אַרגאַניש

רינגעלע אין דער קייט פון די הונדערטער קהילות, וואָס זענען אָפּגעדי
מעקט געוואָרן.

פאַרשטייט זיך, אַז דאָ ווערט פאַרשטומט דאָס אידילישע פריי
מאַרגן־פּינל און זיינע אַפּאַציאַציעס, לאַ בל שטן דער אידעאָלאָגישער
טרומייטער, און ווי אַ זכר־ליט איז דאָ אַ געזאַנג וועגן טינד בוג, וואָס
האַט להיפּוך דער זון און איבעריקע נאַטור־עלעמענטן, גובר געווען
דעם גלייכגילט לגבי דער געקוילעטער עדה יודן, און האָט מיטגעוויי
טיקט מיטן ייִדישן פאַרגאַסענעם בלוט וואָס ער האָט בעלי־כחו אייני
געזאַפּט. עפעס ענלעכס האָבן מיר אויך בני אַנדערע דיכטערס — זע,
למשל, יעקב שטערנבערג — און עס איז אַן עדות, ווי שווער עס איז
אַנגעקומען דער לעצטער יאָרש פון דער פרעמדער, דורך דורידורות,
היימיש געוואָרענער ערה. גענוג צו פאַרגלייכן דעם דאָזיקן געזאַנג
וועגן בוג מיט דעם הספּד אויף דעם דיכטער קלמן ליס, וואָס זיין ליד
איז געווען בלויז אַהבה צום וואָלינער דאָרף און פּויער, בדי צו פאַרשטיין,
ווי ווייט די בוג־אַמנה איז נישט מער ווי אַ לעצטע אילוזיע.

1

די פּערטע סוגיה — דאָס באַהאַנדלטע בוך ווייזט אַרויס אַ כּפּי
רושן שאַפּערישן גאַנג, וואָס איז שוין געווען אין צומאַל דומפּערע און
צומאַל שאַרפּערע רמוזים, אויך פּויער אָנגעצייכנט, האָט זיך אָבער נישט
אַנטוויקלט, ווי אין דעם דאָזיקן בוך, און בעיקר אין די נאָך אים קיי
מענדיקע ביכער. מיר מיינען דעם דרך, ווי אַ סוזשעט זאָל אויספילן
דאָס גאַנצע בוך, ווי מיר האָבן אים אין דערמאַנטן בוך און — נאָך
פּרעציזער אין קומענדיקן בוך — „מיינע ליבע־בריוועלעך צו פרומעטן,
דעם ראש ישיבהם טאַנטער" (1952). לויטן ביכער־סדר, וואָס איז דאָ
אויך דער שרניב־סדר, איז עס ווי אַ המשך פון פּרוערדיקן בוך, — דאָרט
און דאָ אַן אומקער קיין וואָלן, אָבער לויטן ענין גייען מיר פון אַ שפּעי
טערער צייט אין אַ פּרוערער צייט צוריק — דאָרט שטייען מיר אין
סאַמע טראַגישסטן צייט־פּונקט פון דער קהילה, ווען דער דיכטער איז
אין די פּערציקער יאָרן, דאָ שטייען מיר אין סאַמע אידילישסטן צייט־
פּונקט פון דער קהילה, ווען דער דיכטער, וואָס איז דער העלד פון בוך,
איז אַ אַעזיאָריק יונגל, און אַז מען לייענט זיך אַריין אין די ביידיע
ביכער, פאַרשטייט מען זייער סדר — דער פּערציקיאָריקער איכה
זאָגער איז אַנטלאָפּן, געמוזט אַנטלויפּן, צו זיך אליין, בשעת ער איז
געווען אָדער געקענט זיין, אַ אַעזיאָריקער שיר השּׁרדים־זינגער.

ער אליין האָט דעם דאָזיקן פּסיכאָלאָגישן צוואַנג דערקלערט בני
אַ מסיבה, ווען מען האָט אים צוגעטיילט אַ פרעמיע פאַר דעם בוך, און

פון זיין דערקלער דרינגען מיר ארויס, אז אין דער אטמאספער פון „די וועלט פארבעט מיך שטארק“ און ארום איר, זענענדיק פאר זיך זיין גאנצע משפחה, וואָס איז אויסגעשאַטן געוואָרן און זיך ווי אַ פאַרוואַגלטן קיילענדיקן יתום, און נישט קענענדיק און נישט טאָרנדיק פאַרגעסן די אַפגעמעקטע קהילה, די הרובע היים, די גאַנצע פאַרלענדטע משפחה זינע, האָט ער זיך געראַטעוועט פאַרן לויטערנדיקן שיגעון, לאַזנדיק טאַקע דעם זכרון זינעם וויטער פאַרדעקט אין זיין היימי שטאָט און איר סביבה, אָבער אין אַן אַנדער צייט, אין די קינדערשע יאָרן, און אין נאָוון צויבער פון זיין ערשטער ליבשאַפט. ער האָט אויך אַ מושל דערצו — בדומה ראָמען ראָלאַן, וואָס גאַנץ פאַרענדיקן „זשאַן קריסטאָף“, וווּ ער האָט געפורעמט די מאָנאָמענטאַלע טראַגישע בעטהאָרדזשעשטאַלט, האָט ער זיך גענומען צום ליכט־שפּילעוויקן אייגענעם עלטער־עלמער־זיידן, ווי מיר האָבן אים אין „קאַליאָ ברעניאָו“.

מיר וועלן מודה זיין, אז מיר זענען פון דעם פאַרגלייך געווען אַ קאַפּ געפלעפט, שוין בלויז דערפאַר, וואָס דער אַד השונה צווישן מושל און נמשל איז צו גרויס. אָבער מיר זענען מודה, אז פאַראַן אויך אַ גרויסער אַד השווה, און דווקא נישט אין גלייכן אָדער ענלעכן סוביעקטיוון איינשטעל פונעם מחבר, וואָס צווינגט אויף אַזאַ שאַרפן טעמאַטישן איבערגאַנג, נאָר דווקא אין גלייכן אָדער ענלעכן אַביעקט טיוון אויפֿשטעל פונעם היבור, וואָס באַשטייט אין יכולת אויפֿצובויען די צוויי פאַרשיידענע וועלטן אין אַן אַנדערער שטימונג, מיט אַנדערע אויסדרוק־מיטלען, מיט אַן אַנדערער לעקסיק. דאָס יכולת, וואָס קליגער האָט אַרויסגעוויזן אין די צוויי דערמאָנטע ביכער, וווּ די אינהויזעלט האָט זיך איר שפּראַך און די שיר השירים־וועלט האָט זיך איר שפּראַך — און שפּראַך מיינט דאָ אַ שמע פון זאָג־און־זינג־קאַמפּאָזיציען — האָט נישט באַגעגנט דאָס פּאַסיקע פאַרשטענדעניש מצד דער קריטיק. מי לנו גדול כיעקב גלאַטשטיין, וואָס איז ווי אַ דיכטער אַ מאַדים אויף אַזאַ דיפּערענציאַציע, אָבער ווי אַ קריטיקער האָט ער די דאָזיקע לאַגיק פון קלינגערס שאַפּערישן גאַנג, לפחות, שלעכט פאַרשטאַנען. אַזוי ווי מיר ווילן זיך נישט ליכט מאַכן די מלאכה און אָנבאַפן אין פּסי־כאַלאַגיע, כדי אויסצוגעמינגען, אַי האָבן מיר דאָ אַז טון מיט אַן אַלערגיע, אָדער נאָר מיט אַן אידיאָסניקראַזיע, זאָגן מיר: היתה היא ותהי להידה, טיטש: עם איז און בלייבט אַ רעטעניש. בפרט ווען מיר באַרעכענען, אז דער לובלינער פּייטן האָט אַזוי וואַרעם און פּריידיק אויפֿגענומען דאָס קומענדיקע בוך „פּיוזאַזשן פון ישראל“ (1956), אָנשליסנדיק זיך צום התלהבותדיקן אַנימאָנאַ פון דער גאַנצער יודיש־קריטיק. און דאָס דאָזיקע בוך גייט דאָך אויף דעם זעלבן וועג, סײַ פון אויספילן אַ גאַנץ בוך מיט אַ סוּזשעט, וואָס איז אַ וועלט פאַר זיך, סײַ פון אויסדרוקן די וועלט דורך אַ באַזונדערער שפּראַך און אירע קאַמפּאָזיציען.

און דא ווילן מיר דערמאנען א בוך, וואָס מיר האָבן, אין ביבליאָ-
 גראַפֿישן סדר, אַבערגעזעהפערט: „ברויט מיט חלום“ (1950) — אַ
 געזעמל פון אַ באַזונדערן סאַרטן, וואָס אונדזער דיכטער פילנעוועט —
 קינדער־לידער, און וואָס אין דער קריטיק הערט זיך דערוועגן אַ שטיקל
 מחלוקת, — פון איין זיט אַ שטייגער, יעקב גלאַטשטיין, וואָס האָט
 געשריבן קרוב דעם דערשיינען פון בוך, פון דער אַנדערער זיט, אַ
 שטייגער, יוסף אַקרוטני, וואָס האָט געשריבן יאָרן שפעטער, ווען דער
 אונזר קינדער־לידער איז זיך היפש אויסגעוואַקסן. גענוג און דערמאָנען,
 אַז בשעת דער ערשטער שטעלט פאַר אונדזער דיכטער ווי אַ מין איז
 דעאָל אַנדער דעם באַהנטן י. גוינבערג, שטעלט אים דער לעצטער
 אַנדער לעבן מאַני לייב, קאַדיע מאַלאַדאָוסקי, אליעזר שטיינבאַרג און
 לייב קוויטקאָ. איז עס בחינת פּאָלג מיך אַ גאַנג און אונדז קומט פיר, אַז
 דער אמת איז ערגעץ אין דער מיטן און מיר נעמען זיך נישט אונטער
 צו שפּעקען, כּפרט אַז אונדז אינטערעסירט איצט דער ענין פון אַ
 באַזונדערן אַספעקט — ווי ווייט דער טאַלאַנט און רעדן צו קינדער,
 ווי ער אַנטפלעקט זיך אין „ברויט מיט חלום“ איז געווען אַ גוגרייט,
 און אַפילו אַ געניטונג, צו רעדן ווי קינדער, ווי עס אַנטפלעקט זיך
 אין „מיינע ליבע־ברווועלעך און פרוּמעטן“, ווייל, בעצב, האַנדלט זיך
 דאָ און דאָרט אין אַ מענטאַלן, באַגריפּלעכן און שפּראַכלעכן איינצימיגען
 זיך אין דער קינדערשער אָדער ווינגלשער וועלט, אָבער דער חילוק
 צווישן אַ בוך פאַר דער דאָזיקער וועלט און אַ בוך פון דער דאָזי-
 זיקער, איז אַ מהותדיקער, ווי דער חילוק צווישן אַ אַנפאַס צום יונגן
 ליענער פון איין בוך און צווישן אַן אַרײַנפאַס אין יונגן גיבור פון
 אַנדערן בוך, — דער דיכטער גופא, וואָס סימולירט זיך אליין ווי אַ
 צענזאָריקער מחבר פון די בריוועלעך, און דער עיקר אויפטו שטעקט
 דאַרינען, וואָס דער פּראָאָדישער בוי פון אייניקן דיכטער שוואַכט
 נישט אָפּ, נאָר טאַרשטאַרקט נאָך, די אויטענטישע עברי פונעם
 יינגטישקן נמו־מחבר, און עס שאַפט זיך אַן אילוזיע פון זייער אידעני-
 טישקייט.

יא

די פינפטע סוגיה — די אילוזיע גייט אָבער אַ סך ווייטער און
 טיפּער, ווי אין אויפהייבן פון ווידעראַנאָנד צווישן ראַפּינירטע פּראָאָזיאַ-
 דיע און פּרימיטיווער עברי; דען באמת האָבן מיר פאַר זיך אַן אילוזיע
 פון אַ וועלט, וואָס שעפט זיך אויס אין די גרענעצן פון דעם ווינגלשן
 באַנעם און נישט בלויז זי זעט נישט און ווייסט נישט וואָס איז אויסער
 דער דאָזיקער וועלט, נאָר זי ווייסט פּשוט נישט, וואָס עס איז פאַראַן
 אינעווייניק און איז סותר די יראַהדיקע אַפּעשלאַסנקייט פון אַ נאַוו

יונגל און אַ ציכטיק מיידל, זייערע פרומע טאַטע־מאַמע, און דער חסידיש־דורכגעזאַפּטער אַטמאָספּער פון תּר״ג, וווּ אַלץ פּירט זיך לויט דער תּורה און מסורה, און דער איינציקער און זײַטיקער אַרײַנריס איז לינעצקיס בּנבּה־געלויבענטע „פּוילישע יונגל“, וואָס איז נישט מסוגל צו שטערן די האַרמאָניע, ווייל די סאַרקאַסטישע קריטיק ווערט פאַר־שטאַנען ווי אַ הומאָריסטיש ליצנות.

אנב איז עס אַ דרך, ווי מיר האָבן אים אין ש״י ענגונס „הכנסת בלה“, בעיקר אין דער ערשטער גרויסער אויסגאַב — אנדערשטעלנדיק פאַר אונדז די וועלט פון ר' יודל חסיד אין איר האַרמאָנישער שלמות, שעפט ער זי אויס אין זיך אַליין, אינגעבעט אין אַ פעסטער מויער פון חסידיש־תּומות־דיקער פרומקייט און יראה, און כאַטש לויט דער אַינט האָט שוין די השכלה און אירע פירער און קעמפּער גענומען אַעוואַקלען די מויער און זי היפש, דאָ און דאָרט, אינגעבראַכן, שפּילט זי דאָ נישט קיין שום ראָל און איר געדעכעניש באַשטייט אין אַ קורצן אַנעקדאָטישן דערמאָן פון אַ קאַמישן משכּיל. נאָך עפעס: מיר האָבן דאָ אַ כּמעט קוריאָזן, אַנאַבראַניום — דער גרויסער דערציילער אַקטיוויזירט דאָ די בראַדער־יונגער, וואָס ער לאָזט זיין פּוריס־שפּילער, כאַטש ער ווייסט גאַנץ גוט, אַז זיי זענען ערשט אויפגעקומען מער ווי אַ דור שפּעטער.

צוריקקומענדיק צו די ליבע־בריוועלעך, לאָזט זיך פרעגן, צי איז דער ענין לינעצקי אַ מעשה שהיה. מעגלעך אַז יאָ — על כל פנים האָבן מיר אין „געזאַנג אויף דער ערד“ האַרברעאַליסטישע שטריכן, און דאָס אין אַ טאָן, וואָס דערמאָנט גיכער דאָס סאַרקאַסטישע פון לינעצקי איידער דאָס סאַטוריגע פון מענדעלען; מעגלעך אַז נישט — אָבער דעמאָלט ערשט ווערט בולט דאָס באַזונגענען זיך מיט אַ שפּרעני־קעלע אַנטיטעז צום אַלטן שטייגער. דאַרפן מיר דאָך נישט פאַרנעסן, אַז דער סיפור־מעשה פון די בריוועלעך קומט פיר עפעס פאַר דער ערשטער וועלט־מלחמה און דער דור, אויף וויפל ליטעראַטור האָט אים דערגרייכט, כאַוועט זיך שוין גיכער אויף י. ל. פּרץ, שלום עליכם, און דער מאַדערנע, ווי אויף מענדעלען, כל־שכן לינעצקי. אָבער אונזער יונגל לעבט אין אַ שטייגער וואָס איז ממשיך אַ לאַנג־לאַנגן נעכטן, גלייך עס וואָלט נישט געווען קיין שום קריזע און איבערבּראַך, אַזוי אַז „דאָס פּוילישע יונגל“ איז נישט מער ווי אַ קורצווייליקער — תּרתי־משמע — קונדע־עוואַטער קרייך אויף דער גלאַטער האַרמאָנישער מסורה־טאַפּליע, אַנדערש געזאַנט: די וועלט פון די בריוועלעך ווערט געזען דורך דער פּריומע פון אַ היסטאָריש־און שטייגער־יש אין זיך געשלאָ־סענער ייִדישער אויטאָנאָמישקייט, גלייך עס וואָלטן חוץ איר נישט געווען קיין שום אַנדערע דרויסנדיקע און אינעווייניקסטע באַטייטיקע פאַקטאָרן, טאַקע ווי אַ קינד איז עס מסוגל געווען צו פּילן און פאַר־

שמיין, בפרט ווען ער האט ארום זיך געזען די וועלט פון חומש און מהרש, ווי מיר ווייסן עס פון א סך אויטאביאגראפישע שאפונגען פון אונדזערע דיכטערס און דערציילערס. אין די ברייוועלעך שפירט זיך בפירוש דער אומקער צו יענעם באנעם, וואָס — אויב פארפארצוירן א. א. גרינבערגס אַ וואָרט — שטעלט אַוועק די שטעטלעך על נהרות בוג און ווייסל און אנדערע טיובן, ווי ענקלאַוועס פון חומשילאָנד אויף דער פלאַווישער ערד.

פון דעם קוקווינקל זענען די ליבערייוועלעך נישט אַן אַנטלויף פון דער „וועלט וואָס פאַרבעט מיך שטאַרבן“, נאָר אויך אַ פיראָוילויף צו די „פּיוזאַזשן פון ישראל“, עלעהיי לודמיר, ווי עס שטייט און גייט אין געדעבעניש פון חומשאַנד-גמראַיבחרל, וואָלט איבער די שאַטנס פון איר אומקום עולה-רגל געווען, צו זען איר אייגענעם פּראָטאַסופּ אין ליכט פון אויסקום.

דאָס חומשילאָנד איז אַן אַרגאַנישער טייל אין סוזשעפּין-קאַמפּלעקס פון דער ייִדישער ליטעראַטור בעלל, און פון איר פּאַעזיע בפרט, און גענוג דורכצובלעטערן מדרכי יפהם אַנטאַלאָגיע, וואָס דער אַפּקלויב זיינער, אַנגעהויבן מיט אברהם גאַלדפּאַדן און געענדיקט מיט רחל פּישמאַן, נעמט אַרום בלערלי אַספּעקטן, בדי צו זען, אַז אַ היפּשער טייל דיכטערס פון לעצטן דור איז געפיליקיטעמאַטיש נישט דערגאַנגען קיין אַרקיִישראל, דעם לאַנד, איידער עס איז געוואָרן ישראל, די מדינה, אָבער דערגייענדיק צו איר, איז דער סוזשעפּ פאַר זיי נישט קיין ניי געפינס נאָר אַן אַלטע צוריקגעפונענע אבידה, וואָס אידעאָלאָגיע, פּראָגראַם ונדומה, האָבן זי פּרוּער, צומאַל שקעיש און צומאַל ברוטאַל, פאַרשטויבן אין דער שנחה אַרניין, אָבער זי האָט געמליעט אין אַ פאַרבאַרגן ווינקל פון געפיל און געדעבעניש, און זיך נישט געלאָזט אין גאַנצן אַרויסשטויסן. בני קליגערן איז עס בעיקר דער גיבור פון די ליבערייוועלעך, וואָס האָט דעם טלוענדיקן פונק דערהאַלטן, און ווי יונג און קינדיש דער אַלטער-עגאָ זאָל נישט געווען זיין, האָט ער גורם געווען, אַז ווען דער עלטער-ער-עגאָ איז געקומען אין אַלטיִ יונגן ייִדישן לאַנד, האָט ער זיך תּיכף געפילט אין דער היימישסטער הייב, ווי ער איז עס געווען אין איר ענקלאַווע, אין לודמיר פון די ברייוועלעך, אַ ליטעלעכע שוועסטער פון אַסטורע, ירושלים־דוואָלין.

די זעקסטע סוגיה — ווער עס וועט אויף זיך נעמען די מי פּרטימיר דיק צו אַנאַליזירן די באַזונדערע אויסדרוק־מיטלען, וואָס אונדזער דיכ־טער באַנוצט זיי לגבי באַזונדערע סוזשעפּט, וועט טון אַ ליטישן דינסט

פארן פארשטענדעניש פון דעם באַצי צווישן וועלט, תוכן, ענין פון אַ פּאָעטישער שאַפונג און צווישן זייער לעקסיקא, אירע עלעמענטן און ניוואנסן. נאָך אינטערעסאַנטער קענען די אָבסערוואַציעס זיך אַרויס-ווײַזן אויפן סטך פון אַ פאַרגלײַך מיט זײַן גרונט־לעקסיקא, און בעיקר אויך מיט זײַן גרונט־פּאָעטיקא, וועלכע האָט זיך, לפחות רודימענטאַר, דערהאַלטן, און געפונען שפּאַרונגעס אַרײַנצודרינגען, כאַטש דורך כלל גײט ער, וויליק און באַוווסט, אין שפּאַץ פון דער גאַראַנטײַווער איני טעריאלעקטיוואַציע. אָבער אַפילו דער לײענער סתם וועט זיך כאַפן אויף די רעליקטן, נישט בלױז אין דיכטערס ערשטן בוך: אַרגענטינע — כאַיווע, צײַן — נױן, שלאַף — אַרויף, נאָר אויך אין זײַן לעת־עתה, לעצטן בוך, וואָס ליגט איצט פאַר אונדז, און דאָס אין סאַמע ערשטן ליד: שליאַך — טײַך, שלאַף — אויף, פונקט ווי ער וועט זיך כאַפן, אז די אַסאַנאַנסן זענען בני אונדזער דיכטער, פונקט ווי בני אַנדערע — אַ גאָר בולטע דוגמה: פּרײַן מאַרקיש — אַ דורכרײַס־שפּאַרע פאַרן דיאלעקטישן.

אָבער דערמאָנענדיק אונדזער דיכטערס לעת־עתה לעצטע בוך, זענען מיר פאַרלאָפן דעם וועג אונדזער אייגענעם סדר־היבור, וואָס האַלט זיך פּעסט אין סדר־היבור. און דווקא דער ענין, וואָס מיר האָבן געפּרוּווט באַרירן, דער לעקסיקאָבייט לויטן סוזשעטן־בייט, איז מחייב דעם דאָזיקן סדר סטריקט נאַכצוגײַן. גיבן דאָך די צוויי ביכער „איד און דער ים“ (1958) און „די שײַנע רויוז — טעג און נעכט פון אַ מיידל“ (1964), די בעסטע מעגלעכקייט דאָס פּראָבלעם צו באַלעכטן. דאָס ערשטע בוך איז אַ הימנע צו דעם גוואַלטיק־עלעמענטאַרן כוח פון דער נאַטור, ווי זי אַנטפלעקט זיך אין ים, וואָס כאַטש ער ווערט דאָ — ווי יצחק יאָנאַסאָוויטש האָט עס ריכטיק אָנגעוויזן — באַשריבן גאָר מומשדיק, איז ער אַ סימבאָל. אָבער וואָס אונדז אינטערעסירט איצט, איז די שײכות צווישן ענין פון באַשריבן און זײַן דרך, בעיקר זײַן לעקסיקא, און דאָ האָבן מיר טאַקע אַ קלאַרע און בולטע דוגמה, ווי די וויזיע פון אַ נאַטור־קאָמפּלעקס ווערט אַ מין קאָסמאָקראַטאָסאָפּיע מיטן כוח פון אַ קאָסמאָטערמינאַלאָגיע; קלאַרער געזאַגט: מיטן כוח פון אַ מער קאָסמאָפּאָליטישער טערמינאַלאָגיע. דאָס זענען נישט די נאַטור־עלעמענטן — זון, ערד, הימל — אין דער שחיט־הישמאָם, וואָס מען קומט צו זיי מיט האַרבע מאַראַלישע טענות, און מען רעדט צו זיי אין אַידיאָמאַטיש־געוויירצטער היימישן לשון. דאָ דוכט זיך, עלעהיי דער דיכטער האָט זיך אויסגעטון פון היסטאָריע, פּאָלק, היים, כדי צו באַנעמען די בראַשית־דיקע כוחות, וואָס גײען נאָך זייערע עלעמעני טאַרע געזעצן הויך דעם מענטשן, אָן דעם מענטש, אָבער אַזוי ווי ער קען עס נישט טון אין לשון פון ים, וויל ער עס טון אין לשון פון אַן איד, וואָס האָט פון זיך אַראָפּגעשטרייבט די באַזונדערע לשונות פון זײַנע ביאָגראַפּישע שיכטן, ווי מיר קענען זיי פון זײַנע לידער

ביכער, און געבליבן בני א מין איבערביאגראפישן לשון, וואָס פאָסט זיך פאַר אַ סימבאָלישע ווי אַ קונסטלערישער אַנשטעל שפּילט אַן עקזיסטענציאָנאַלן אינשטעל.

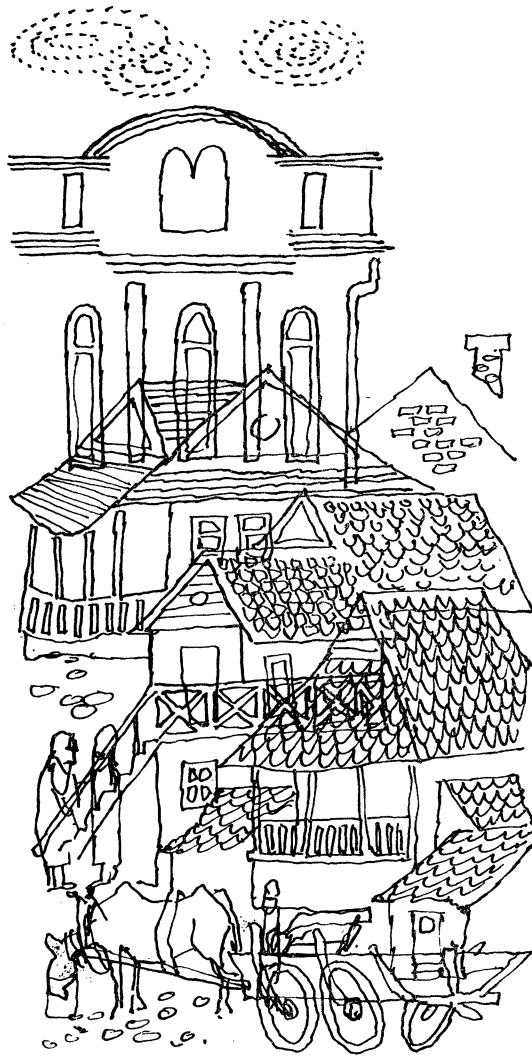
לויטן ביכערדיכער שמויט דאָס דאָזיקע בוך צווישן „ליבערברוויע“ לעך צו פרומעטן“ און „די שיינע רויז“, ווי אַן אַפּרודיאַנטערואַל אין אַ כלליקאָסמישער אומבאַגעגענטקייט, צווישן צוויי אַנשטרענגען פון אַרשטלעך און ציטלעך, באַגרענעצטע ניגודיםענער, צוויי כפּירוש לאַי קאַלע, לודמירער פּאָעמעס, וואָס די ערשטע, ווי מיר ווייסן שוין, לאָזט דעם דיכטער, ווי אַ צענדליק ינגל, אין אַ פאַרעם פון זיינע ברויזער לעך, דערציילן וועגן זיין וועלט און ליבערברוויע, און די אַנדערע לאָזט זיין זעכצינדליקע שוועסטער, אין דער פאַרעם פון אירם אַ טאָג בוך, דערציילן וועגן איר וועלט און ליבערלייד. אין דער ערשטער פּאָעמע לעבן מיר אין אַ וועלט פון שלום און נאָר אים סוף רייסט זיך אומגעריכט אַרביין די ערשטע מלחמה, אין דער אַנדערער פּאָעמע שמויען מיר שוין נאָך איר און אירע חורבנות, און נאָכטש דער ציטלעך אַפּשטאַנד איז פון קיום עטלעכע יאָר — איז עס אַן אַנדערע, שווערע, ביטערע תקופה, וואָס הויפט שאַטנס אירף שאַטנס, אָבער פונקט ווי דער ברעני פונקט פון דער ערשטער פּאָעמע איז דאָס אינטיקע ליכט פון אַ ליבן שאַטס צווישן אַ יונגעלעך און אַ מיידעלעך, צוויי איז דער ברענפונקט פון דער אַנדערער פּאָעמע דאָס ריינע ליכט פון אַ ליבשאַפט פון אַ מיידל אַ יפּת-תואר און אַ זיידענעם כּהן, אַ ליבשאַפט וואָס ווערט מיט זיין טויט אין דער מלחמה נישט אויסגעלאָשן, ווייל דאָס מלח מיידל אַנטלויפט, פאַר אַער, וואָס לאָזט זיך נישט טרויסטן, אין אַ ווייט טער קרענק אַרביין, וואָס ברענגט אים איר חיות. די צייט און אירע יסורים, די שטוב און איר עלנט, די משפּחה און אירע דאגות, וואָס זענען דעמאָלט טיפּיש געווען פאַרן פאַראַרעמטן יידישן מענטשן אין פּוילן, און בעיקר אין די קרעסן, זענען עס די רעם פון יענער טראַגדיע, און דאָס טאָגבוך מאָלט זיי מיט אַ באַאַנניפּערלעכער בילד-לעבנקייט, וואָס מאַנט דאָס בוך ווי אַ פּאָעטישן דאָקומענט פון אַ קאַ פּיטל געשיכטע און גורל פון אַ יידישער קהילה צווישן ביידע וועלט-מלחמות. און פונקט ווי דאָס יונגעלעך האָט, אין זיינע ברויזעלעך, אַ באַזונדערע לעקסיק פאַר זיין וועלט, האָט עס דאָס מיידל פאַר איר וועלט, און דער הילוק איז בהינתן תורה ולימוד היא צריכה. אָבער כדי דאָס פונאַנדערצוויקלען, וואָלט מען באַדאַרפט אַן באַנייען די דיסקריפּט וועגן פּאָעטישן לשון, ווי זי איז אַנגענאָנגען צווישן יעקב גלאַט-שטיין און יעקב באַטאַשאַנסקי, און ווי קליגערס דרד-חלשון איז געווען אַ וויכטיקער דיסקוסיאָניעקט; און עס קומט אונדז פיר, אַז בני אַזאַ באַנייער דיסקוסיע, וואָס וועט זיך נישט באַזונגענען מיט כללי-ארויס-

זאָגן, נאָר שטיצן אויף אַ דעמאָלירטן אַנאַליז, וועט זיך אַרויסווייזן,
אַז גערעכט איז געווען נישט אונדזער דיכטערס קטיגור, נאָר זײַן
סניגור.

יג

אַבער דאָס שפּרײַזט שױן אַריבער דעם תּחום פּון אונדזער ערשטן
שריט אין אָפּשאַץ פּון קעהאַס קליגערן, און מיר האָבן קיין אַנדער
ברירה נישט, ווי פאַרבּעטן דעם לייענער, וואָס האָט געהאַט געדולד
צו לייענען אונדזערע איצטיקע אויספירן, ער זאָל אונדז באַגלייטן בײַ
אונדזערע ווייטערדיקע שריט, וואָס מיר וועלן בקרוב אונטערנעמען.

ירושלים, טבת, תשל"ב.

וואַליניש

... „די שטרױענע דעכער מיט גראַביִפֿאַרקנופֿטע זױמען
זינקען צו די באַלקנס, נעבעך, איינגעלייגט, צעקראַכן, —
טוליען זיך די כאַטעס אין הונגעריקן אין דער וואַכן,
אַן טעפֿ אין די אויוונס, אַן רויד פֿון די קױמענס.“

באגין

די ראַסע פערלט זיך אויף שטיל-באַגראַזמן שליאָך,
די צווייגן זילבערן טוינק אין רייפן פרוכטן-סאָד.
שטיקער הימלען פאַרבן זיך. דער באַגינען בלאַט.
די קאַלירן שפּילן זיך אויף שפּיגלען פונעם טייך.

אַרומגעאַרעמטע כאַטעס טשוּכען זיך פון שלאָף.
די שטאַלן, קלוניעס — נאָך צוגעשפאַרט, פאַרמאַכט.
איבערן פּיוזאָזש פון דאַרפּיש-שלווהדיקער פראַכט —
רויכעלעך, ווי בלאַע שריפט, פון קוימענס גייען-אויף.

אין מילכיגדינע נעפלען קרעכצט אַ פור מיט היי.
הירזשענדיקע יאַגן דורך יונגע אַגערס צוויי.
אַ טיפּבנייכיקער מע-ע-ע רייסט די העלנדיקע רוי.

צו דער לאַנקע אַ שגצל אויף פאַשע טרייכט די קו.
שמעג אַוועק צום סענאַקאַס אַ באַרוועס שיקסל שפאַנט.
איבערן פלייטל קריכט אַ פויער מיט אַ גראַבליע אין האַנט.

זינגענדיקע קאסעס

פון קוזניעס קלינגט דער שמאָל, דער האַמער,
שמאָליק הילכט צעוואַכטער פראַצעדיקער דרויסן.
אין קלוניעס גייט דאָס דרעשן היים און רוישיק, —
זינגט דער האַמער מיטן ציפּ צוזאַמען.

רופֿן-אַפּ זיך קאָסעס פון די בלאַנדע פעלדער,
ענטפערן די סערפעס — דינצאַניקע צעקלונגען, —
כוואַליעט כאַר פון זשוואַווע פויערן-יונגען
מיט הוק און האַק פון שאַרפע העק אין וועלדער.

לויפן זינגענדיקע גריין-באַגראַזמע וועגן,
שטייט דאָס דאַרף שוין ביזן האַלדז אין קלאַנגען
פון בלאַזזעק, פון שרויפן און פון צוואַנגען.

זינגען קאַפּימעס אונטער כלאַפּסקע יונגע ריַטערס,
קי פאַרסלינעמע, מילך אין פולע אַיַטערס, —
די טשערעדע וואָס קומט אין דעמער פון די שמעגן.

וויסיאן

אין אן אַסיען-פארנאכט אויפן גראַזיקן פלוין
דרימלט וויליאָן, דרימלט און טראַכט :
דער הודש וועט אַפלויפן ווי נעפלדיקע נאכט,
וועט קומען דער טאָג פון ציילן דעם לויין.

כיוועל צודעקן מיין לייב מיט קאַרעטענע הויזן,
די פים — אין כראַמענע שטיווילעטן נייע ;
אַ העמד, אַ קראַוואַטקע אַ פאַרביקע און טייער,
זונטיק אויף זאַבאוועס אַ פריילעכער זיך לאָזן.

צעקעמען מיט אַ גלאַנץ מיין דראַמענע משופרינע,
אַז נאַסטיען וועל איך זיכער איצט געפעלן
און טאַנצן מיט איר — ביז אַמעס וועט פאַרפעלן.

ביז דאָס פריילעכע בלוט אין אַלע מינע ביינער
וועט מיט פעסניעס אַ זינג-טון איבער פליינען
און פריידיק האַפען וועט מיין ערד וואַלינער.

בידנע כאמעס

כאמעס אויף כאמעס — פון דער פאלע אויסגעשאַטן,
ווי שורות קאפיצעס שמרוי מיט בלאַענקע קענטלעך.
די מיטשקעס פוילן ביי די צוגעשפארטע ווענטלעך,
די פענצטערלעך זשאַווערן אונטער ליימיקער בלאַטע.

די שמרויענע דעכער מיט גראַב-פאַרקנופּטע זוימען
זינקען צו די באַלקנס, נעבעך, אינגעלייגט, צעקראַכן, —
טוליען זיך די כאמעס אין הונגעריקן אין דער וואַכן,
אַן טעפּ אין די אויוונס, אַן רויך פון די קוימענס.

די מאמעס אויף פאַנסקע פעלדער אַ זומער נאָך אַ זומער
כיים שנימ, כיים דרעשן — שוויסיקן און שמומען,
ביז דער מאַג טוט זיך אַן אַ סיערמינגע אַ טונקלע.

מאמעס אין די שטאַלן ביי קאַניצלעך שוין פינקלען
ציען פולע אייטערס אויס פון די פרעמדע בהמות
און טראַכטן פון זייערע ברעקלעך, אַן מילך אין די היימען.

פאר נאכט

אַ לאַשיק הירוּשעט גלעקלדיק צעקלונגען,
שמויבט די ערד, וואַרפט די פּיס צעבריקעט.
אויף אַ בהמה שמעלט זיך דיבאַם דאָס ראַסאַווע ביקל
און פאַרפלאַמטע לאַכן פאַסמעך-יונגען.

דורך פאַרע וואַרעמער פון צעפראַלמע שטאַלן
פאַרשמעקט מיט פּרישער מילך דער זומערדיקער דרויסן.
די שעפלעך זינגען זייגנדיק אין שיקסעדיקע שויסן, —
זינגען שיקסעדיקע בריסטן קוואַליק.

פון קוימענס בלאַע רויכעלעך צעשלענגלט
האַלדזן זיך, צעפלעכטן זיך — פאַרשווימען
אין אויסגעצוואַגטן לויטער-הויכן הימל.

אויף אַ פּריזבע טונקלט אַ טיף-צעאַקערט פּנים
פון אַ דרימלענדיקן זקן קעגן דער לבנת,
וואָס הענגט-אַראָפּ ווי אַ גאַלדן שטענגל.

מאַרוסיענקאַ, טאַגן!

טאַגן, מאַרוסיענקאַ, ס'איז דאָך רוטאַג — זונטיק,
די הפסקה נאָך דער אויסגעהאַרעוועמער וואָך, —
זינגאַן מיט זיסער פרייד דיין יעדן גליד און קנאָך,
טרעשמשען זאָל עם אונטער דינע פים געזונטע.

די זון האָט היינט ס'פעלד אין שרינטן גאַלדענע צעקעמט,
וועט דיין זילבער-סערפ אַ גייטון אויפן גאַלד פון זאַנג,
נעם, צעלאָז דיך אין אַ האַפּטאַק אַ הילכיקן אויף לאַנג,
מאַרוסיענקאַ, נישט געזאַרגט, פאַר קיינעם נישט געשעמט!

טאַגן, אויף דינע אַקסלען, דינע היפטן — רונד,
זאָלן גליען דינע סטענגעס קאַלירנדיקע בונט
און פלאַמערן ווי פייגל אויף צעגרינטן לאַן.

טאַגן, ביז אויפגיין וועט אין שויבן דער באַגין צעגרויט,
יעי באַנג, ביסט אין דאָרף נאָך אַליץ די שענסטע מויד
און ס'האַט דיך ליב דיין חתן — דער בלאַנדין איוואַן.

אַרעמע פויערטעס

פערציק-יאָריקע פויערטעס זעען אויס ווי זקנות,
אויגן — אַסיענדיקע נעכט, פאַרזאַווערוכעטע לאַמטערנעס.
פנימער — צעבראַנעטע מעזשעס, טעמע און מיזערנע,
בריסטן — אַנמילכיקע, ווי הענגענדיקע שטיינער.

די טעגלעכע זאַרונג פּרעסן זייער גוף ווי רייפן,
טאַקע נאַר די סאַמע כרעכרעס איינצוברעכן.
זיי שערווען זיך אין כאַטעס ווי שאַמנס און דעכען
אויס די וויסעטע טעג, די נעכט זייערע ווייפול.

אַוונט-צו זיי קניען פרום פאַר אַפּגעבליאַקעטע איקאַנעס,
צעווייגן בלייכע הענט, ווי קאַלטע ווינטער-צווייגן
אין טיף-פאַרצאַגטן יאַמער: „יעזו, האָב רחמנות — — —“

צעטריפן זייערע תפילות אין זאַלץ פון הייסע טרערן,
סיי פאַן בוג, סיי יויזל ענטפערן נישט, שווייגן,
בלויז די נאַכט פאַרקריצט דעם פינג מיט דימענטענע שמערן.

א לירניק

זונטיק, אין בלאַען פעכער פון מאַג, ברענגט מען צו פירן
אין פאנס דוואַר אַרײַן דעם לירניק אַמעליאַן.
די פיס אונטער זיך בניים שוועל פון גומן פאַן —
ציט ער סומנע זײַן פאַרשטויבטע לירע.

אַמאַל האָט ער געהאַט אויגן — זוניקע וועסנעס, אַמעליאַן,
זײַן גוף — אַ דעמב מיט הייס-צעפלייצטער גבורה ;
אין זײַנע מאַזאָליקע צוויי הענט שטאַט דער לירע —
פלעגט אַ פלוג, אַ קאַסע זינגען איבער פעלד און לאַן.

און איצט — סײַו איז ער, בלינד אויף ביידע אויגן,
אַ קאָליקע פון פאַנסקע האַרעוואַניע איז ער, אַמעליאַן,
זײַנע הענט — צו דער סומנער לירע קוים זיי טױגן.

שפעטער, ווען אין סאַמניאַק ווערט די זון פאַרלאָשן,
אַ שגצל פירט-אַפּ דעם לירניק מיט פאַמעלעכיקע שפאַן, —
ציילט ער אױס פון קוטשמע די פענעץ ברויט, די גראַשנס.

צום „שליוב“

אינגעהילט דעם קאפ אירן האט האנקע אין א וועלער, זעט זי אויס ווי ס'ביימל צווייט ביים פענצטער, — האנקע, ביסט פון דארף די מאכטער איצט די שענסמע, דינע אויגן — גיב א קוק נאָר, זענען איצטער העלער.

הער, מ'שפאנט שוין איין די אויסגעפוצטע גניאדעס ביידע, וועט מען א קאטאיע-טון אין שטאט אריין צום גלח, — דאס פאטערל וועט בענטשן דיר: אין דיין ווינטן מהלך זאל דאס דאכרי-מזל דיר מיט סטאכן נישט צעשיידן.

און שפעטער, בני וועסעליע — דער פריילעכער הוליאנקע, וועסטו זיך א דריי-טון א מאזור מיט דיין סטאכן, — אנו, ווער וועט זיך דעמאלט דען מיט אייך פארגלייבן? —

און ס'וועט דיר קושן, איי, נאך אפגעטאנצטער נאכט פון הארילקע און פון ליבשאפט — א שיכורער דיין סטאך, וואס וועט דיר דעמאלט פעלן, נאריש שיקסל, האנקע!

א פּינפּל אין קאַרן

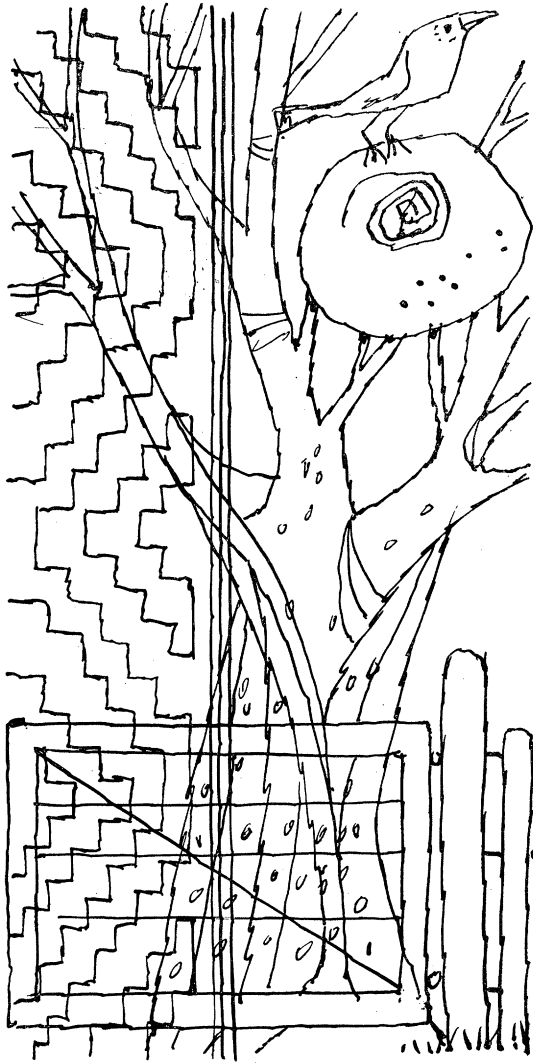
צוגעלענטע שטאַלן הינטער אויסגעשפּאַנטע וואַגנס,
אין שניבלעך גליט אַ איקאַנע. ס'קאַפּטשעט אַ לאַמטערן.
אויף דעכער הענגט אַ סערוועט מיט אויסגעניימע שטערן,
אין מיטן גאַלדיקט אַ לבנהדיקער נאַגל.

אין טונקלען זאַנגען-ים וויגט זיך אַ האַרמאַניק,
אויף אַ פּינפּל פּינפּל עמעץ נאַענט ערגעץ-ווי:
העי, דאַנאַ-דונאַ-דיי — — — פּליו-פּליו-פּליו — — —
דאַרפּיש-כלאַפּיש, סמומנע און איינמאַניק.

דאַכט זיך — אין אַ האַפּאַק איז זיך ווער פאַרגאַנגען
אַרום אַ קאַסטערל הינטער קאַרן-ווייצן-זאַנגען
און ס'בריען כלאַפּסקע ליכער, שיקסעדיקע בלוטן.

דאַכט זיך — כאַטעס האַלדון זיך, פענצמערלעך זיך קושן,
אַז שטיוואַליעס טופּען-צו, הענט פּליעסקען ווי שוין
און ס'דרייט דאָס פעלד זיך, ווי אַ שיכורער מחותן.

ביבעוו, וואַלין, 1937

אדענטיניש

... „אין גאלדיקן נעפל פון מיין שמאָט
ברעכט נאָך עמעצער אַרויס פון קעשענע,
ווי זשענדע בזיתלעך זון — זיין ברויט,
דאָס אַרעמע און הייליקע“.

אויף פלאסא אָנסע

אונטער גרוי-פעלציקע וואַלקנס
טאַגט פאַמעלעך איבער פלאסא אָנסע.

די עלנטע דרימלערס,
אַינגעניורעטע אויף די נאַכטיקע שטיינבענק —
ווילן נישט די גרינע לאַמפּנשנין
אין די ווינטיקע צווייגן.
זיי ווילן נישט דעם טאַג.

איבער די פאַרשלאַפענע פנימער
רוקן זיי אַרויף-אַראָפּ
צעקנייטשטע צייטונג-בלעטער,
ווי שטאַרן.

אַ פאַרביקע זקנה
אין אַן אַנגעהאַנגענעם קעסטל נאַשוואַרג —
וויגט זיך מיטן בוים.
דאָס אַלטע האַרץ פון דער זקנה
קרעכצט אין שווערן זיסן קעסטל.

אַ באַר.
אין זיין ברודיק פאַרמעך
דרימלט מיט אַ צערעפעט מויל דער קעלנער.
אויף זיין שוים קנוילט אַ קאַץ.
בני יעדן שאַרף —
אירע אויגן ברענען-אויף מיט גרין פייער.

אויף אַ וואַגן גרינוואַרג
הוידעט זיך אין אַראַפּגערוקטן בערעט
אַ כראַפּענדיקער קאַפּ.
דאָס פּערדישע טראַקטאָקען
איינטאַניקט אין קילער פאַרטאַגיקייט
מיט איבערגעלאַדענער מי.

לעם די מרעפ פון דער אונטערגרונט-באן —
א זיצנדיקער בלינדער אַרעמאן
ציילט-אויס זיינע מענטן.
ציילט, בורטשעט און שעלט.
די ערשמע ווייסע קאַיאָר-פּאַסן
ווילן אויפֿשניידן זיינע אויגן.

די פרימאַרגנליכט-פלעקן
שלינגען-אין די שאַטנס אונטער ביימער,
העלן-אויף, ווי לישׂיעס —
איבער בלומען-בייטלעך,
אויף וויסמע פנימער פון דרימלערס.

האַסטיק הילכט-אַפּ אויפן גאַסנברוק
דער אויפגעוועקטער שטאַטרויש.

הייזעריקע ציימונג-פאַרקויפערס
פאַרצוקן דאָס לעצטע שטיקל נאַכט.

בוּענאַס-אַירעס, 1954

בלוט און זון

ניי-שיקאגע. מאטאדערעס. זומערדיקער דעמער.
די זונטיק-שטילקייט ליגט דא געשאכטן —
מיט אן איבערגעשנימענעם האלדו.

די זון — א פענכער —
איז ארויפגעפאלן אויפן שפיץ פון אן אייזערנעם שמאכעט —
זיך צערסן אויף שטיקער.
אין די קאנאוועס זידן
סטרומיקלעך זון און בלוט.

דאס בלוט האט אויפגעגעסן די לופט.
רויטלעך-פארגליווערט זי קרישלט זיך ווי זאלץ.
דער זשאווער אויף פארהאקמע שמארנס פייערט.
די ביימער — וויי צו זיי! — מיט געשמאָרבענע בלעמער
און ביזן לייב אפגעגריזעמע צווייגן —
אטעמען אסטמאטיש בלוט און זון.

לעס א מיסטקאסטן — ווי א צעזשארעמער פייערטאפ,
דרימלט א פנים אונטער א כרייטראנדיקן שטרויהומ.
צוויי באַרוועסע קויטיקע פים פלאקערן.
אונטער זיי בולבען זיך שטראמעלעך בלוט און זון.

העט אויפן שאַרלעך-בלאַלעכן אַנגעהיצטן האַריואַנט
הענגט א וואַלקן — אַ גרויסער רוימער אַקס
מיט גליענדיקע הערנער — און רעוועט.

אונטער א הויכן אויסגעשפאנטן פורגאן —
א נאקעטע באהאַריקטע פלייצע לויזט א העמד.
אויף א שוועל בלאזט זיך א קורץ-שמאל געבלימט קליידל
און ס'בענקען אפיר צוויי אויסגעבויגענע מיידלפיים
אין זונטיק-זונפארגייענדיקן אומעטיקן דעמער.

א קודלצמער פאַרבייגלטער הונט
שנאַכט אין מיט שאַסיי.
א טויטע שוואַרצע קאַץ —
מיט אויפגעריסענע ציין,
פלעקט אַראָפּ פון אַ שטיינערנעם פלויט.

דער גרויסער אָקס — איצט מילך-בלאָ,
ליגט שוין איבערגעקערט פיס-ארויף
אויפן פארלאָשענעם הימלאַנד —
שאַ-שטיל און שמאַרט.

אין אַ שויב ברענט-אויף אַ בלייך פלעמל.
די שניין רינט-אַראָפּ צום טראַטואַר
קרום-צעשלענגלט, רויט —
ווידער בלומ.

און די זונטיק-זומערדיקע אָונט-רו
כאַרכלט אַלץ מיט אַן איבערגעחלפטן גאַרגל.

בוּענאַס-אַיַרעס, 1951

דאס הייליקע ברויט

פאר טאג —

אין גאלדענעם נעפל פון מיין שמאט
קניפט נאך א מענטש פון דער פאזעכע ארויס,
ווי אפגעבראכענע פענעצלעך זון —
זיין בינדע פרימארגנברויט,
דאס פארשעמטע און הייליקע
און לאזט הענגען אויף די ווענט
זינע גלוענדיקע אויגן,
ווי צוויי פייגל פון שווארץ פֿייער.

די דאזיקע פייגל האבן שנאבלען
און זיי פיקן-אויס דאס פנים פון פרימארגן.
די דאזיקע שווארצע פייגל פֿייער
צירן-אויס דעם יונגן טאג מיט קריינדלעך אש.

אין בעטאן פון פארוואַלקנמן שמאטקאסמן
קלינגען לאנג פארגייענדיק זינע טריט
און זיין קאפ אין אויפגעשמעלטן קאלנער
וויגט זיך געקרייציקט
אויף א נאקעטן ווינטערבוים.
אונט-צו פלאקערט אין וואַלקן
זיין פארשטויבטע קודלע מיט חלום.

איך זע:

פון דער דאזיקער קודלע
שפראצט ארויס א שמערן,
א זאנג און א טויב.
א הענטל פון א קינד — ווי א צווייגל.
איך הער:
ארום דער קודלע
זינגט דאס ערשטע געוויין פון ווייטיק.

איך זאג:

דאס דאזיקע ארעמע ברויט איז הייליק,
איך זאג —
ס'איז געטלעך ברויט.

און ווען די נאכט ציט-ארײַן אין טוכלען מאַך
איר שוואַרצע רוישיקע קאַרעמע,
וויגט ער זיך נאָך — דער מענטש,
ווי אַ צוגענאַגלמער גאַט צום בוים פון פּײַן.

און ווען ס'פּאַלט די ערשמע רויו ליכט,
ווי אַן אויפגעשנימענע ווונד אויף זײַן פנים, —
גיט-אויף שמראַליקע הייליקייט
אויף זײַנע צען פאַרקראַמפטע פינגער.
די דאָזיקע שמראַליקע הייליקייט איז שענער,
ווי דאָס ליכט פון אַלטן צען-געבאַטיקן שטיין.

שפּעטער —

ווען דאָס קאַלטע לבנה-מעש
זשאַווערט-אַפּ דאָס גראַנעמענע נאַכטבלוי,
דאָס גראַז ווערט נידעריקער,
די ביימער — איינגערומפענער אין שאַטן,
די באַרוועסע שטילקייט דעכעט
אונטער שטייניקע טרעפּ און ראַגן
און דאָס געוואַי פון ווינט
אַילט וואַנזיניק איבערן דרימלענדיקן שאַסיי, —
עפענען זיך אויף זײַנע אויגן,
ווי טיפע ברונעמער צער.

דער צער פון אַ מענטש, וואָס לעבט שטאַרבנדיק
און שטאַרבט לעבנדיק.

איך זאָג:

אין גאַלדיקן נעפל פון מיין שטאַט
ברעכט נאָך עמעצער אַרויס פון קעשענע,
ווי זשעדנע כזיתלעך זון — זײַן ברויט,
דאָס אַרעמע און הייליקע,
און לאַנג וויגט ער זיך צווישן שאַטנס,
וואָס קוקן אויף אים —
דעם נאַכטיקן דאַרנבוים פון פּײַן
אזוי ליכטיק און שיין —
שענער פון אַ געקרייציקטן גאַט.

ארום מערקאדא אבאסטא

די געגנט

די געגנט — קאנווענטיאנעלע, אפגעקראכענע הייזער מיט פענצער
ביז אראפ דער ערד — מיט צעבויגענע זשאוערנדיקע קראטעס ;
הינטער זיי שימלען צעמאטשעטע לאדנס, ווי עובר-במלם,
זיי וויגן זיך, מורמלען און קרעכצן.
די שויבן — פארשטויכטע, פון ווייסעך כמה יארן ברודיק,
די טירן — מיט שטיקלעך בלעך געשטיקעוועט און ברייט פארלאמעט,
די ווענט — די אלטע גרויע עדות פון צייטן קאלאניאלע,
פון ווינטן, זונען — צעטראסקעטע, צעלעכצטע.

די געגנט אווירט מיט טוכלע רעמעך, מיט עפל, מיט קעזן,
מיט ציבעלעס, מיט שארפער קעצישער השתנה ;
אין שערוענדיקע אלפארגאטן קריכן דא אראפ די פרימארגנס
פון קאטערס, פון טערקישע בעטלעך — מיטן מאגלעך פריע.
די ראגיקע בארן, די טאבערנעס ווינקען שוין מיט שוים פון קאוועלעך,
מיט קרוכנדיק געבעקס, מיט פרישע „האלבע לבנות“
און מיט גרינע גראפעס, וואס לאנג אין פרימארגנדיקן גארגל,
ווי פיער — ברעטן זיי און ברען.

אין געגנט פון מארק אבאסטא — דער שפייכלער פון פליישן,
פון גרינס, פון כלערליי געמיוועדיקע שפייזן —
וואלגערן זיך צעריסענע באסקישע גארטלען, פארראסטע קאפיטעס,
צעטראטענע שאלעכצן פון מאנדארינקעס און באנאנעס ;
און קינדער קריכן דא ארום, גאט מיניער, ווי ווערעס, ביזן פופיקל נאקעט,
מיט קאקליושן, בארוועס און פארלייזיקט.
נישטא אין קאנווענטיאנעלע — אייביק באהאנגענע מיט נאסע העמדער,
קיין ווארעמע באד, קיין ליטשישע וואנע.

די ברייט-וואנציקע טאטעס דא — גוטמוטיקע, זינגענדיקע אימאליענערס,
פעסט-מארטטיקע שפאניערס, וואס שפאנען אן פרעטעניועס אין וואכעדיקע יאכן.
נאר פונקט ווי דער פאפוגי אין זוניקער פאטיע — זיי האדעווען
אין הארצן דאס פינגעלע פון האפענונג און גלויבן,
אז כאטש דאס לעבן איז שווער, נאר מיטיק דארף מען קאכן,
און קיינעם פאלט נישט איין א ווארף-טון די הארטע דאליע
און זיך שלעפן איבער שוועלן נדבה-סענטן קלויבן.

דאניא מאריע

אין דער-א געגנט קריגן זיך די מעג מיט די נעכט, די פענצטער מיט די טירן,
די מאזאיקעס מיט די אלט-צעקלאפטע שטיינער.
טיר מיט טיר לעבן נישט בשלום, אין פארטויבנדיקע געשרייען
הוידען זיך די מעג און נעכט מיט וויסמע קללות:
דאניא מאריע האט פארקערט איר חלקל מיסט צום שוועל,
צום גבול פון אירס א צווייטער שכנה
און דאן פעפע האט א ווארף-געטון, טאקע בלויז אויף קאמאזועס —
צום צווייטנס טיר א זשמעניע באנאנע-שאַלן.

— „איז וואָס, — טענהט דאָניא מאַריע, — אזא גוואַלדעניש, געליאַרעם,
פאַר וואָס אזאָ-א געצונדענער געבייזער?
דער אַניפאַרמירטער בעזעם שפּאַצירט דאָך סײַ ווי אַרום כּסדר
איבערן שאַסיי, איבער גאַנצער לענג פון טראַטוואַרן, —
איז צו וואָס, — פרעגט זי, — דער שפּריצנדיקער כּעס, דער פאַרדראַם,
די אַנגעדראַדלעטע, פאַרקרימטע נעזער?
דער אַלמער פּאַכרע גאַסנקערער, דער גוטינקער און ווילער,
וועט דאָך — אַן קיינעמס שאַדן — אַליץ פאַרקערן און פאַרשאַרן.“

די וועלט איז שלעכט — טראַכט מאַריע — שלעכט! איינער וואַלט וועלן,
ווען ער זאַל קענען — איינשלינגען דעם צווייטן.
יא, די וועלט איז גאַר שלעכט, וואָס איז דאָ צו ריידן? — און זי פאַרקלאַפט
די טיר אַן רוגז, גאַר מיט רחמנות צו דער שכנה.
זי נעמט אויפזיידן אַ טשיניקל וואַסער, און פאַרטראַכמערע הייט
אַ ביטערע מאַטע זיך גרייטן,
כאַטש טרינקען וועט זי איצט אַליין, אַ ברירה? אַז די וועלט — פּסקנא זי —
איז שלעכט און קיין פּריינד איז דיר נישט קיינער.

נישט דערלעבטע, נישט אויסגעלעבטע, ווי פרי-פארוועלקטע עפל, וואָס פאלן רוישלאָז פון די ביימער — זענען דאָ די ליבעס. זיי הייבן זיך אָן צו פערצן, זעכצן און בני אכצן, צוואַנציק איז שוין אַלץ אָפגעבליאָקעוועט, צוגעגעסן. מיידלעך מיט צעפלעך נאָך האָבן שוין פון אַ יאָר, צוויי צוריק „חתנים“, האָבן שוין ברייטע היפטן, אָפגעשפארטע קליבעס, ווי מוטערס וואָס האָבן נישט געמוטערט, ווי פעלדער נישט-דערפאַקערטע, איז נישט איין מאָל אַ בייסטרוקל ווערט אויפן מיסטקעסטל פאַרגעסן.

דאָ „ליבט“ מען זיך אויף די פינצטערע טירן, בני די ווענט, אין די ראַגן, הינטער ליידיקע וועגענער, אויסגעשפאַנטע פורגאַנעס. מ'טוילעט זיך שעהען-לאַנג איינס אין אַנדערן, ווי צוגעוואַקסענע, העט נאָכן האַנקריי, אין בלוילעכן באַגינען. די גופיק-גאַנסנדיקע ליבע הייבט זיך אָן מיט אַ ווונק בלויז, מיט אַ שמייכל — אָן בלומען, אָן מתנות. די נישט-דערטרוימטע, נישט-דערבענקטע, נישט-דערוואַרטע ליבע דאָ ווערט אין איין אויגנבליק זאַלבעצווייט געפינען.

די שעה-האַמעלן, וואָס גלאַצן אין די ראַגן מיט רויטע בעלמעס, מיט ברייטע טירן-טויער — שטענדיק אָפן, גאַפן אויף די שאַמנס ביז אַרויף די ווענט, וואָס וויגן זיך צעגאַסענע און בלייבן פלוצעם איינגעקראַמפט, פאַרשטיינערט ... די ביימלעך ווירסן דאָ נישט פון קיין סודות, אויסגעברענטע ווערטער און רויק שווינגן זיי און שלאָפן, ווי די קאַנווענטיזשעס — צוגעדעקט מיט נאַכט, מיט כראַפ און רו, ווען בלויז אַ פיצעלע אַ קראַנקס נעמט צו מאַל זיך וויינען.

און אַז די זונטיקן שערווען אַרויס אויף שוועלן אויפגעבלאָזענע בניכלעך, שטאַרציקע ווי רייפנדיקע קנאַספּן — אין מאַג אַרײַן אָן בושה, — פּרעגט נישט קיינער אויף מאַטעס ווער און וווּ זיי זענען, די מאַטעס — פּרילינג-נעכט — ווייט שוין אָפגעפּלויגן. אַ ליאָדע מאַרגן וועלן יונגע מאַמעס האַדעווען פּרישע בייסטרוקלעך און קעגן ליכט פון מאַג — זייגן זיי און קושן, כאַטש דער פּרײַז פון זייער ליבע — זאַרג און שווערע האַרעוואַניע, וועט נישט איין מאַג אַרויסוויינען פון זייערע אויגן.

צעקנייטשט און האַרבאַטע איז די זקנה פונעם שאַפקעלע
 מיט פעקלעך צען, צי צוואַנציק פאַפיראַסן.
 די קנייטשן מעסערן זיך פון שעה צו שעה אין איר גוף אַרײַן,
 ווי אין טוכלע קבר-ערד מיט גראַבנדיקע ציינער.
 ווייט אין די נעכט אַרײַן, ווען טירן-פענצמער דאָ און דאַרט
 ווערן אויסגעלאָשן, מיט ריגלען אָפּגעשלאָסן —
 הויקערט נאָך די זקנה און דרימלט, טשוכעט זיך, שעלט
 און וואַרט אין טויטן הלום אויף אַ קונה.

אין ביטערע רעגן-טעג, ווינטיקע אַוונטן, ווען ס'געוועלטיקן
 פראַנק און פריי אָנגעכמורעטע פאַרנאַכטן,
 די זקנה וויקלט זיך פון שאל אַרויס-אַרײַן, אירע אויגן —
 פאַרלויעטע לאַמטערנדלעך — לעשן זיך און צוקן.
 זי האַלט גרייט אין אירע ווינטיקע ציטערנדיקע הענט
 דאָס אויסגעשטרעקטע פאַפיראַסן-שאַכטל;
 די נאַכט כמאַרעט זיך און אַיַלט אַ ברוגזע, אַ שווערע
 איבער איר צעבויגן-אָנגעהאַרבעטן רוקן.

קיינער קומט נישט פּרעגן אין אַ נאַווינע אַ שאַכטל שוועבעלעך
 בײַ דער זקנה אין שפּעטע טריבע אַוונט-שעהען.
 די פאַרלעך, וואָס שאַמענען פאַרבײַ אין געהיימער בלאַנקעניש,
 איינגעטוליעטע, קאָפּ צו קאָפּ — פאַרליבטע,
 באַמערקן נישט אַפילו, אַז דאָס, אויסגעצויגן אויף דער וואַנט,
 הענגט אַראָפּ אַ מענטש — אַ פעקל שמאַמעס קרוע-בלוע,
 נאָר אַז אַ האַרץ געפינט זיך נאָך אונטער זיי — אַ לעבעדיקס,
 וואָס קלאַגט אַרויס דורך אירע אויגן טיף-באַטריבטע.

אין די זומערדיקע זונטיקן, ווען זון זעצט זיך צו אויף שוועלן
און גליט איר הייס-צעשווייסט פנים אויף די שויבן,
פויזען-אום די מענטשן פונעם געגנט אין סאמע אונטערזעש,
די טאטעס אין די גאטקעס, די מאמעס — אין לאנגע קאמיסאָנען.
דער לאַנגווייל יאָגט די הינט נאָך קעץ, דאָס קליינוואַרג
מרייכט אין טומל די שכנישע און פרעמדע טויבן.
די טאטעס שפילן אין דאָמינע, דאָס יונגע, אַלטע ווייבערוואַרג
דערציילט זיך טשיסטעס, קוויקן זיך מיט רעפטעלעך מעלאַנען.

די זונטיקרו איז דאָ אַ פשוטע, אַן שפאַציר, אַן געסט, אַן ווייטן.
זעלמן פאַרגינט מען זיך אַ סינע פאַר געציילטע סענטן.
דער ווייטער אויפגעטאַנצטער ריטס פונעם שמאַמישן צענטער
דערגייט נישט אַהער, דערגרייכט נישט זייערע מירן.
די מענטשן דאָ — וואַכעדיקע לייט פון מאַשין און פראַצע,
לעבן נישט פון האַנדל, אַוודאי נישט פון רענטע.
אַפילו פון קיין טשאַנגע בלייבט זעלמן אַן אַפגעשפאַרטע פעזע
און דאָס קליינע „צעטעלע“ ברענגט אויך נישט קיין עשירות.

רוקט זיך אַן דער אַוונט, ווי די טאַלדע איבערן פאַטיע — אַ פּיכטער,
אַ שווייסיקער, מיט שטורעם, מיט מבולדיקן רעגן, —
מאַכט מען אַ וואַלטע, מ'שלינגט אַ פריש-פאַרעדיקע פּיצע
און מ'פאַרזשליאַקעט מיט סעמיזשאַן — אַ גלעזל נאָכן צווייטן.
קומט מען צוריק אין די פאַרלאַשענע פאַרוואַנצטע קאַנווענטיאָנעס,
ווי ס'ברודיקן די אויפגעבעטע קלעפיקע געלעגערס
און די פרויע, נישט אויסגעקלינגטע שעהען פון כריפענדיקע זייגערס,
כדי דעם שלאָף מיט כראַפעניש היימלעך צו באַגלייטן.

אין אבאסטא-גענגט שפאנט ארנין דער טויט אלע אויפדערנאכטן
און פרימארגנס מיט שווארץ-געדעקטע ביליקע עגלות.
די פערד — קרעפ-פארפוצטע — מיט פאמעלעכיקע שפאן,
ווייסן שוין דעם וועג אהער, ווי די שקאפע פונעם ברויט-פארטיילער.
די מענטשן דא עקן זיך פארפרי פון אלקאהאל, ווענעריע
אויפן אייגענעם בעט, דערקומען נישט אין שפיטאלן,
ווי די קינדער, וואס שטארבן טוצנווייז פון שלאפקייטן, מיזעריע
און זעלטן קויפט מען א רעצעפט, קומט א דאקטער היילן.

די פראסט-געהובלעוועטע טרומנעס באגלייט מען נישט מיט בלומען
און קיין צו פיל טרערן פאלן נישט אויפן קאסטן מיטן טויטן;
קינער איז נישט מלווה צום צווינטער דעם אויסגעצאנקטן שכן,
וואס נעכטן ערשט האט ער גערעדט, געשמייכלט.
דער טויט איז דא א גלייכער מחותן צום לעבן, א גלייכער שותף
צו אלע טעגלעכע ביטער-אויפגעשריגענע נויטן, —
נ, נעמט ער זיך זינס א יעדן טאג, פארבעט צו זיך א זקן
און א-לא-זשאפע — א קינד מיט באקן בלייכע.

אין די אונטן, ווען דער מת איז שוין נישטא, זיין געביין
רוט שוין בשלום אין דער ליימיק-קאלטער דירה,
ליארעמט אויס דער ראדיא א טאנגא, א זיס-ראמאנטיש לידל
וועגן אייביק לעבן און וועגן ליבע.
די האלב-פינצטערע קאנווענטיזשע הויערט מיט נאכט, נאך די טאכטער
ווארט אויפן שוועל, עמעץ זאל קומען זי א ביסל אמוזירן,
כאטש אויף די ווענט וויגט זיך נאך דעם טאמנס טויטער שאטן
און זינע טריט זענען נאך אין אלע ווינקעלעך פארבליבן.

מיטן וויידל קרייזנדיק שפילט זיך אויף דער עלטער א בלינדער קאטער, פארקוקט אויף א פליג און בריהט זיך זי כאפן. פון א שויב, ווי פון א קראנק אויג — טריפן טראפנס זון ווי אייטער, אויסגעמישט מיט בלוט ביז אראפ אויף צעגליטן טראטואר. א הונט, ווי א שקראב, א צעדרייטער שטיוול — וואלגערט זיך אין שאטן, מיט ארויסגעשמארצטער צונג פרועט ער און סאפעט. דער גאסנקרער, צוגעלענט צום מיסטקאסטן, כראפעט זיין סיעסטע אין פיר-כייטאגיקן בוענאס-איירעסער זומער פון יאנואר.

אין באר „דער קופל ביר“, מיט האלב-אראפגעלאזטע גרינע שטארן, א יאדישילעווער וואנטזייגער כריפעט ווי זיין האר — מיט א האלדז פארכרענטן איבער דרימלענדיקע צעשווייסטע לייבער פון הענדלער-אמבולאנטן נאכן אפשטופן דאס וועגל פוילע טאמאטעס דעם גאנצן מארגן. אוודאי איז זיי בעסער, ווי די קלייבערס פון פלעשער, בלעטער, בויםל-בלעכן, וואס מ'שענקען זיי די משינאס פאר א ביליק פלירמל, צי פאר סענטן, — ווער שמועסט שוין פון די, וואס בארבלען זיך ווי די מייז אין מיסטן צו געפינען זייער ביסן ברויט פארן צעטריקנטן גארגל.

דאס בויערנדיקע קול: עלאסטיקאס! פעינעס! — שלענגלט זיך טיפער אריין פון קוואדרע אין קוואדרע — מיט טיף-טרויעריקן עכא, אבער קיין פנים ווייזט זיך נישט אין שויבן, צי אויף שוועלן, וואס באדן זיך אין זונגלי פון דער האלבטאגיקער חמימה, — כאטש די מיידלעך, א, זיי הערן שוין גוט דאס קול, וואס קלעטערט, דראפעט זיך ארויף צו זיי אין הייסן דרימל אויף אסאמעאס, שאטנדיקע דעכער, ווייל א מאל מוז מען דאך אפילו איין מאל דעם פאברע רוסא אויך באצאלן און היפשע חובות זענען דא נאך פון פאר א יארן זומער.

די שווערע קלעפיקע לופט דא, דער געשמאנק פון בלוט און פליישן איז דא אזוי געדיכט — ממש מיט א מעסער זי צו שניידן. די פירקאמערן פון „סוויפט“ און „אנגלא“ פארצווירן דעם ליבן זומער מיטן געזאלצענעם פארשלאנגנדיקן ריח, ווי פון פגירה. די שכנים רינג-ארום, ענג-באווינטע, האבן נישט מיט וואס צו אטעמען און פרייכן, הוסטן, ניסן, שוויגן-צו און ליידן; נאך וויי איז צו די זקנים אסטמאטישע, וואס קענען דא נישט שלאפן, די לופט דושעט זיי ביז טויט אויף די אייגענע טירן.

די פעאנעס פון די פירקאמערן, קוקט זיי אן — אין פולן זומער, ווי מענטשן פונעם נאָרדפאל, אלעסקאנער, עסקימאסן: אין שטיוואליעס ביז נאך די קני, אין ווייסע כאלאטן אויף פעלצן, אין פוטערנע הענטשקעס, ביז איבער די אויערן — באַראַשקענע בערעטן, ווען זיי וויגן זיך מיט טופערני אַרײַן אין דערנעבנדיקע פאַנדעס. און אז זיי האבן שוין די קישקעס מיטן גיפטיקן שפירט אַנגעגאַסן, שעלטן זיי זיך איבער מיט כלערליי סלאווישע, שפאַנישע קללות בייזע און וועמען פרויער דאָס האַרץ וועט פלאַצן — גייט מען אין געוועטן.

אַפט צעהרגעט מען זיך נאָך אַן איבעריק וואַרט, אַן איבערגעכאַפטע כוסה, די רויטע יוכע יושעט פון אַן אויפגעלאָפן, אויפגעשפאַלטן פנים און טראַפנס בלוט, וואַרעם-מענטשלעכס, מיט זיך אויס אין איינעם מיטן בהמישן — פאַרגליווערט אויף כאלאטן שוויסיק. נאָר ווען ס'טוט אַ זינג די זאַנגיקע לאַנדשאַפט פון ווייטע היימען אין אומעטן פאַרוויפענע פון בלאַנד-סלאווישע פעאַנעס, — נעמט מען זיך אַרום גוט-ברודעריש, מ'קושט זיך אויס די מאַרדעס און מ'אַגט זיך צו דער אַרבעט מיט אַראַפגעלאָזטע קעפ און פויסטן הייסע.

צו מאַל, אויפן שימל פון צעבויגענע גרוי-מויערדיקע ווענט פונעם געגנט, צעטאַנצט זיך דאָס זינגענדיקע שטאַל פון אַ שער, אַ מעסער, — אַן אַלטער שליפער אין בלעכענע ברילן שפילט נאָך אויס אויפן שליפשמייַן די פּראָסטע סימפּאָניע פון פּראָצע, פון ברויט און געלעגער. אין העלן טאַגבלוי שפּריצן-אויף, ווי גליווערעמלעך, טאַנציקע פּונקען און לעשן זיך גיך-גיך, ווי דעם אַלטנס אויסגעשליפּטע טעג און מעת-לעתן. דאָס אַניליקע רעדל דרייט אויף און פאַרדרייט דעם ראָד פון זיין לעבן, וואָס האָט לאַנג שוין פאַרקלונגען אויף קויטיקע ראָגן, אין ווינט און רעגן.

דאָס וואַכיקע ליד פון צעזונגענעם שטאַל, וואָס איז דאָ יעדן היימיש, ציט אַרײַן אין קאַנווענטיזשעם מיט אַ ווייטן מעטאַלענעם אומעט: איינעם דערמאַנט עס אַ דאַרפישן פּלוג, אַ צווייטן — אַ זומערדיקע קוזניע, אַ האַמער, אַ דריטן — אַ גאַלפּאַן, אַ פאַכריק, אַ ראָד צי אַ טורבינע — — — און דער איבערגעבויגענער שליפער דריקט האַרטער צום שטיין דאָס מעסער, וואָס חלפּט מיט גלאַנציקער שאַרף די צעשטילטע באַזונטע אַרומען; דאָס מעסער קניכט קעגן זונגלי מיט מיליאָנען העל-אויסגעשורהטע ציינער און דער קלאַנגיקער אַטעם ווידערקולט פון סקינע צו סקינע.

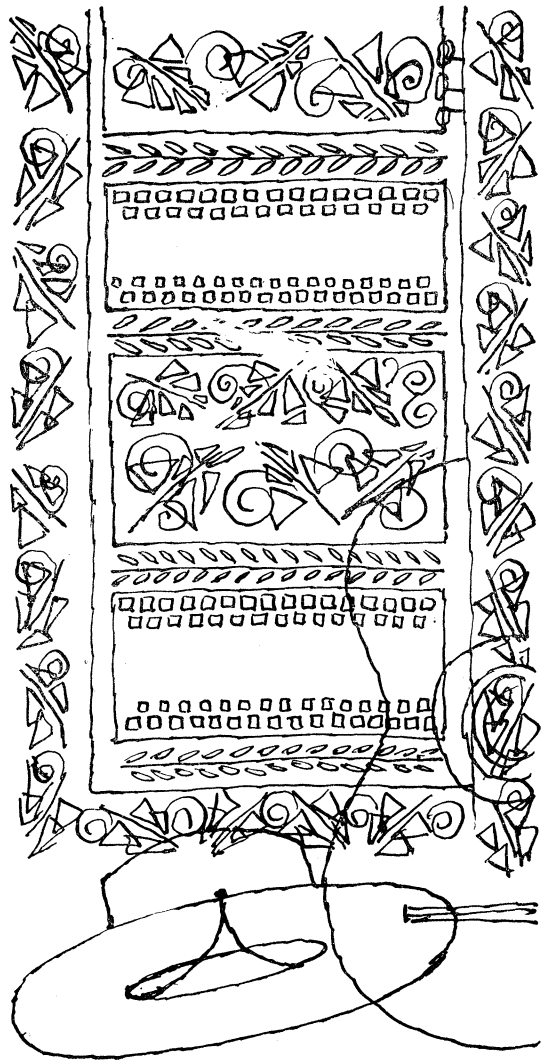
שפּעטער, ווען דער שליפער דערפילט אויף זיין שאַרסטקע צעקאַרבטער דלאַניע דעם מאַגערן לויזן פון עטלעכע אָפּגעריבענע מטבעות, באַטראַכט ער זיי אַ רגע פון אונטער די ברילן מיט באַשמייכלטע וואַנצעס: איז נאָך אַ טאַג אין דער פּראָסטער סימפּאָניע אויף מינע הענט אויסגעגאַנגען. ער נעמט דאָס געשטעלכל ווי אַ שפּיל-אינסטרומענט אויף דער האַרביקער פּלייצע און הוידעט אַוועק זיך — אַנדערע באַריאַס מיט זיין ליד צו דערפרייען, בעת דאָס מעשענע פּינפּל, וואָס פּינפּלט אַרײַן אין דרימל פון הייסן נאַכמיטיק, קילט זיינע טרוקענע ליפּן מיט דרייטאַניקע טרויעריקע קלאַנגען.

אין פרילינג-מעג, ווען יונגע זונען שפילן זיך אויף אויסגעבראכענע טראטווארן, זוכערקולאזע ביימלעך משוכען זיך אויס פון נעץ און קעלמן, — פארקלייבט זיך אהער א קאטערינקע, א פאפוגני און ראזעווע מזל-קווימלעך פאר פארליבטע, וועמענס הארץ איז שוין לאנג אויף שטיקער צעריסן. י קאטערינקע דרייט א פארציטישן וואלץ אין געדיכטן אומעם, אין אפענע פענצטער וואקסן-און פרויען-קעפ פון פארשיידענעם עלטער און מיידלעך, מיט צעפלאשעטע האר באפאלן דעם שפילקאסטן, ווי בינען — וועם סוד פון זייער מזל דורכן קווימלעך זיך צו דערוויסן.

דער קאטערינטישק — א קומשעראווער יונג, מיט אויגן — שפיציקע מעסערס, אין געקעסמלמן רעקל, אין קאלירטע הויזן איבער די שייך פארצויגן, — א, ער קען שוין דעם צאפל פון יונגע בריסטלעך פון ארעמע היימען, דרייט ער שטארקער די קארבע און זיין פנים ממזרט און שמייכלט. דער פאפוגני ציט די ראזעווע קווימלעך און קוויטשעט זיך אונטער פונעם פארביקן העלדזל, זינע אייגלעך פינטלען ווי רויגן. אין קאטערינטישקס טייטשטער קלינגט דאס ניקל צום ריטעס פונעם וואלצער, וואס פארטויבט מיט לירישן גרילץ די קוואדרע — פרילינג-באזונטע.

די מיידלעך, צוגעשפארט צו ביימלעך, שלינגען זשעדנע די שורהלעך פון קווימל און רויטלען זיך, שושקען זיך, קנייפן זיך איינס דאס צווייטע אין שניין פון פלוצעם-אויפגעהלטע פייערלעך — באנגען און באגערן. זייערע בליקן, ווי צעפינקלטער זשאר פון נישט-אויסגעלעכטע הלומות, גליען ווייט אריבער די קווימלעך, זייערע הערצער קלאפן, קלאפן — דער קאטערינטישק, דער אויסגעשפילטער יונג, אין פארביקע הויזן ברייטע, פארנעמט אויף גיך ס'שפילקעסטל, דעם פאפוגני, וואס האפסלט אויף זיין אקסל, און הינטער אים קניכט א געלעכטער, וואס ציט אוועק זיך אין די רוימען.

בווענאס-אנירעס, 1948

טשילעניש
מזילעם

...זיי שטייגן די טרעפ ארויף אז הייליק-ברויטע טורן,
זיי קלאפן און רופן, בעטן מיט ניטערן מליץ :
א, טאטע איבער אלע וועלטן, גיב א בעט, א דירה
און אויך דאס טרויט דאס אַרעמע אונדז גיב".

נאַכט אויף סאַן דיעגאָ

א

די נאַכט אַווירט דאָ מיט שאַרפע אַלקאָהאָל-געטראַנקען,
מיט זױערער השתנה פון מענטשן, הינט און קעץ;
זי ראַיעט זיך בלינד אַ פאַרזױפענע און קראַנקע
אין מיסם, אין מייקענע, סיפילים און קרעץ.

דאָס בלייך-פאַרשיכורט פנים פון דער פולער לבנה
בלאַנדזשעט איבער פלאַכע דעכער, הַיַזקעס פון ליים,
זי הערט אַ טאַנגאָ פון הייזעריקע גראַמאַפאָנען,
אַדער אַ קאַטערינקע וואָס אַיַלט שוין צוריק אַהיים.

די רוימע, גרינע שילדלעך גליווערן צעשוויגן
איבער שמאַלע געוועלבלעך אָן שױפענצמער, וויטרין.
די פאַרקראַטעטע פענצמער, די מירן אויפן ריגל
גלאַצן אין דער נאַכט אַריין אומהיימלעך און בלינד.

אויף פרוכנע ווענט, צעטרעשמעטע פון אַפּטן ערדצימער,
האַרביקן זיך שאַטנס פון לעמפלעך קליין און בלאַס.
נאָך אַ גרעזל, אַ ביימל — אַנגעטון אין בליטן —
צאַנקט דאָ אויס פון בענקשאַפט יעדער שטיין פון גאַס.

אויף הילצערנע גאַניקלעך פלאַטערן נאַסע העמדער,
די פאַרהאַקטע פערסיאַנעס לױערן מיט פאַרדאַכט.
בלויז אַפענע האַטעל-מירן רופן היימיש יעדן פרעמדן
צו די צעקנייטשמע געלעגערס אויף אַ גאַנצער נאַכט.

איבער קרעכצנדיקע טרעפּ, וואָס טרעפלען געדריימע
זיך אַרויף צו צימערלעך — וואַנציקע מיט פליי,
וואַקלען זיך באַטרונקענע שאַטנס צו שאַנד-בעטן גריימע,
ווי שױנדזיכטיקע זונות וואַרטן שוין אויף זיי.

ווי די פליי און וואַנצן — אויסגעזעצט אין קופּעס —
וואַרטן מיידלעך מינדעריאַריקע אויף מירן פון האַטעל.
זיי קלעפּן ווי די פלאַטערלעך אַרום לאַמטערן-סלופּעס
און ווינקען, רופן פרעך פון יעדער טיר און שױעל.

אין די פוענטע דע סאדאס, אין רויכיקע מאכערנעם,
וואס טונקלען ברודיקע מיט פלעשער וויין און ביר, —
שאַמענען אַרום טישלעך פאַרלאַשענע פּנימער מיזערנע
פון גרופקעס נאַכט-פאַרליבטע צו צוויי און צו פיר.

אַרום די דאָזיקע שענקלעך, פאַרקאַפּטשעטע און נאַסע,
טוליען זיך שלעפערס, קאַליקעס אַנפּיסיקע, אַן הענט
און שעפּטשען, בעטן מיט אַ פינצטערער גרימאַסע:
„שענק, ליבער מענטש, אַ משאַמישאַ — צוואַנציק סענט!“

די באַרוועסע שלעפערס, האַלב-נאַקעטע, אַן הויזן,
אַן אַ העמד אויפן פאַרלייזיקט-אויסגעטריקנט ליב, —
זיי וויגן זיך און דרימלען, קראַצן זיך און לויזן
און הלומען נאָך פון וויין, אַ זונהדיקער ווייב.

דעם אויסגעבעטלטן פּדיון ביז לעצט זיי פאַרטרינקען
אין די קויטיקע פּאַנדעס מיט משימשאַ, מיט וויין
און שפּעטער מיט אַ ווייב זיי וואַקלען זיך און זינקען
ווי ערגעץ אין אַ קעלער אַ פינצטערן אַרײַן.

און נאַכן וויין, נאַכן ווייב — נאַכן זשעדנעם פאַרגעניגן
קעגן דער לבנה איז ער משתין פּראַנק און פּריי.
און ווידער אויפן הוילן כרוק פאַרמייקנט, אַנגעשפיגן —
ער קנױלט זיך אַײַן און הלומט שוין אויף ס'ניי.

נישט אַנדערש איז דאָס מזל פון בעטלענדיקע ווייבער,
וואָס שלעפּן זיך מיט קינדער — מיט זעקס, מיט אַכט,
מיטן ניינטן ביי דער ברוסט, דעם צענטן, וואָס נעמט זיך קלייבן
צו קומען אויף דער וועלט פון איר מאַמע-טראַכט.

ס'איז דאָס מזל זייערס צו אַ צויג אַ געשלאָגענער געגליכן,
תמיד אויף די מיסטן — אָן אַ טיש, אָן אַ דאָך.
און כאַטש זיי דאַרפן זייער בעט אונטערן הימל נישט זוכן,
האַבן זיי נישט קיין שלאָף ביז טיף אין דער נאַכט.

ערשט פאַר טאַג, ווען ס'בלויט איבער די קאַרדילערן,
ליגן פּיצעלעך איינגעפלאַכטן אויפן נאַקעטן שטיין.
איבערן שוואַרצן קראַנץ פון קעפלעך — פאַרוואַגלטע, שווערע,
שנירלט זיך זייער גורל אין טרערעלעך געוויין.

די טרערעלעך פון קינדער, הונגעריק און פאַרוואַגלט,
קלייבן זיך און קניקלען זיך אונטערן לבנה-שנין
דורך גאַלוועס, דורך קאַנדאַר און איבער אַלע ראַגן
ביז זיי בלייבן פאַר אַ קאַפּליצע ציטערנדיקע שטיין.

זיי שטייגן די טרעפּ אַרויף צו הייליק-ברייטע טירן,
זיי קלאַפּן-אָן און רופן, זיי בעטן מיט ביטערן כליפּ:
„אַ, מאַמע איבער אַלע וועלטן, גיב אַ בעט, אַ דירה
און אויך דאָס ברויט דאָס אַרעמע אונדו גיב — — —“

נאָר ס'שווייגט די פאַרכטיקע נאַכט, ס'שווייגן טירן שווערע.
בלויז די טויבן, וואָס טשוּכען זיך אויפן שטיין-קאַרניז,
וואַרקען און ליבן זיך, טוליען זיך אַלץ מערער
און חלומען פון זעטיקייט, פון פּרידלעכקייט געוויס.

און די לבנה בלאַנדושעט אַ פאַרוויפענע, אַ געלע
איבער אַ פּלאַסע אַ דערטרונקענע אין שאַטנס פון גרינס,
אויך זי וואַלט איצט אונטער טרעפּ, אויף שוועלן
צוגעשפאַרט איר קאַפּ, ווי דאָס היימלאַז גאַנסקינד.

וואַלט זי כאַטש אַ כמאַרעלע געהאַט אַצינד — די לבנה,
אַ וואַלקנדל — אַ קישן ווייס-פּוכיק און דין, —
זי וואַלט איינגעניורעט איר מיד פאַרוויפן פנים
און לאַנג אזוי געכראַפּעט ביזן בלאַען באַגין.

דעם שלעפער אויף דער פלאַסע, ווי אַ וואַרעם אינגעקארטשעט, וואָס האָט אויף זיך קיין העמד נישט און קיין שוך, — איז ניחא דער שטיין, דער הוילער סטאַרטשענדיקער וואַרצל, ווי דאָס ווייסע קישן פון דינעם ווייסן פוך.

זיין גוף איז שוין צום האַרטן שטיין פון גורל צוגענאַגלט און זיין טיפער אומעט איז אויסגעמישט מיט פרייד, — אַזאַ אומעט, וואָס שמייכלט גאַליק פון הונגער-וואַגל, אַזאַ פרייד, וואָס כליפעט אַראָפּ פון זיין צעפליקטן קלייד.

יעדער מאַרגן זינגער איז אַ נס, אַ פילאויגיקער ווונדער, כאָטש זיין וועלט איז צעטרייסלט ווי די קרומע ווענט; זיין גורל, זיין געמיט — אין וויין און פּיין צעצונדן, האָט ער פון קינדווייז אַן קיין אַנדערס נישט דערקענט.

און אַז איצט, אין לבנה-שנין, אויפן שטיין פאַרדרימלט נאַכן אַנופן דאָס בלוט מיט שטאַרקן וויין-געטראַנק, — רוט אויף אים די ברכה פון דער ערד און פונעם הימל, פלאַטערט אויף זיין פאַרבלייטער ליפּ אַ קללה-דאַנק.

מיט שמומען די שטיינער, די ליימיקע ווענט, קויטיקע ראנג, ווען דער טויטנוואגן שווארצט פארביי דורך זיי. דורך זילבערנע פארנאכטן ביז צו די ראזעווע פארטאגן פארלויפט דא יעדער הויז מיט שטארבנדיקן וויי.

שווייגן די הויכע הימלען, ווען דער ווייס-געפארבמער וואגן לויפט אייליק און פירט א קינד פון העלן טאג אוועק. אפט מאל איז שוין נישטא ווער עס זאל געמען באקלאגן די אייגעלעך פארלאשענע אונטערן שווערן טרומנע-דעק.

און אזוי-א סך-הפלען די שיכרות-נעכט פון סאן דיעגא מיט דער שווארצער ציפער נול פון שטארבנדיקן טויט, וואס טרעפט אין יעדנס הארץ אויפן לעצטן געלעגער נאך וויין און ווייב — אין געשמאנק פון מיסט און קויט.

אזוי לעשט זיך די לבנה אויס אונטער די קארדילערן און פאלט אראפ — א קאפ — טויט און אויסגעברענט. בלויז איינציקע עדות זענען די מיניענדיקע שטערן, אז די נאכט ליגט און כליפעט מיט פארבראכענע הענט.

סאנטיאגא דע משילע, 1943

א'הינים

הער, ווי ס'שערווען נאָסע שמאַמעס אויף הוילע ביינער
פון דינע אָפגעריסענע לונאַטיקערס, וואַגלער-פילאָזאָפּן;
זע, ווי זיי זייגן דאָס לכּנה-ליכט דורך זשענדע ציינער
און אויף די צעשאַמענע ווענט חלומען זיי און שלאָפּן.

הינטער די ביימער וויגן זיך דינע ברידער, ווי אויף קרייצן
און פון זייערע ברעמען כלינעט דער שיכורער דרימל.
נישט דער קאַלטער שטערן-גלימער קען מיר דאָ פאַרטייטשן
זייער וויסמן גורל און אויך נישט דער שטומער הימל.

כ'קוק אויף דיין וואַזשנע פּערד, די שווערד וואָס שמרעקט זיך
איבערן בלויען פּאַציפּיק דורך די פאַרשנייטע קאַרדילערן, —
שטיי-אויף, גרויסער באַפּרייער, שטיי-אויף און צעוועק דיך
פון דיין באַנדיקן שלאָף — וועסטו זען, וועסטו הערן,

ווי ס'שערווען די נאָסע שמאַמעס פון דינע זין אין וואַגל
דורך נעכט, דורך לאַנגע בידנע הונגעריקע מעת-לעתו,
ווי זיי גליווערן אויף די שוועלן פון פּרײַע פאַרטאָגן
פונקט ווי גרויסע ממזרים פון לעבן און טויט פאַרגעסן.

גיי אַראָפּ פון דיין פּעדעסטאַל דעם הונדערטיאַריק-שווערן
און צי-אויס דיין שטאַרקן אַרעם אין כרויו פון מרידה, —
קאַפּיטאַן, הייב-אויף דיין שווערד, ווי אַ פּאַן געבוירן אין טרערן
און דערלייז דינע אַרעמע פאַרוואַגלטע ברידער.

סאַנטיאַגאָ דע טשילע, 1943

אווע מאַריאַ

די אָנגעפאַרבטע זונטיק-נאַכט מיט טיף-פאַרזויפטע גלידער
בוקט זיך פרום אין קאַטעדראַל און ס'ציטערן אירע קניעס.
זי פאַלט מיטן פנים אויף קאַלטע שטיינערנע טרעפּ אַנידער
אין כאַראַלן ווידערקול-געזאַנג פון הייליקער אווע מאַריאַ.

זי האָט לעצטן טראַפּן ווייַן פון אַלע גלעזער אויסגעזויגן,
נאָר דאָס האַרץ איז איינגעפרעסט אין אַנגסטן, אין אומעט.
אין שאַטן ברענען נאָך מיט לעבן אירע פאַרזויפטע אויגן,
נאָר ס'האַרץ בענקט שוין צום טויט און צו בלומען.

ווי רויטע עפל אירע אויפגעפלאַמטע באַקן ציטערן, גליען
און זי מורמלט פאַרגלייבט אַ תפילה נאָך אַ תפילה.
זי טריפט שטיל איר ווידוי צו דער הייליקער מאַריאַ
און אירע פרומע ליפּן לעשן זיך אין זילבן קילע:

„הייל מיך, מוטער, הייל די ווונדן אין פאַרתאָוהט לעבן
און שענק מיר דיין גענאָד אין מאַטער פון די ווייען — — — “
ס'שוואַרצע טיכל אויף איר קאַפּ נעמט פליגליקער שוועבן
און פלאַטערט ווי איר האַרץ — צעשניטן אויף צווייען.

אויף די טרעפּ פאַלן, פאַלן שאַטנס ווי סוטאַנעס שווערע,
נאָר די נאַכט ליגט נאָך אַליץ מיט פאַרבויגענע קניעס.
קיינער ווייסט נישט, אַז זי צאַנקט. קיינער וועט נישט הערן
איר לעצטע שטאַרב-זילב פון אויסגעלאַשענער אווע מאַריאַ.

סאַנטיאַגאָ דע טשילע, 1944

באלאדע פון באַרוועסן געוויין

אין קויטיקן העמד
אויף נאָקעסן שטיין,
ליגט ביים מאַפּאַטשאַ
דאָס באַרוועסן געוויין.

דאָס געוויין איז אַלמ
מיט באַרג און ים,
מיט ווייניג, מיט בלוט,
מיט וואָלף און לאַם.

— ביים ברעג מאַפּאַטשאַ
אויף פעלדזיקן שטיין,
שארפט דאָס געוויין
אירע שניידיקע ציין.

קומט-אָן דער אַוונט
אין שטויביקע שיד,
אַ רעפּטל לבנה
טראַגט ער מיט זיך.

— און עמלעכע שמערן
ווי זילבערנע סענט,
בליצן אין זיינע
פאַרוואַלקנטע הענט.

זאָגט דער אַוונט:
„פון צפונדיקן שליאַך
איך האָב אַ רעפּטעלע
ברויט דיר געבראַכט;

און ווילסטו די שמערן,
נאָ זיי דיר גלייך,
נאָר הער-אויף מערן
מיט טרערן דעם טייך“.

און דער אַוונט געלאסן
טוט אַ שפּרייט
אויפן ברעג מאַפאַמישאַ
זיין טונקל קלייד.

ענטפערט דאָס געוויין —
דאָס באַרוועס געוויין:
„מיטן רעפּטל ברויט
דערוואַרג דיך אליין!

איך וויל, די בלאַנדע
זעט פון מיין לאַנד
זאָל גאַלדיק שפּראַצן
ביי מיר אויף דער האַנט;

אַז דאָס אַלטע זעגל
פון טרויער און פיין,
זאָל אַראָפּ צום דנאָ
פון אַ פּלאַשקע וויין — — — ”

נאָר מיידער אַוונט
אין פאַרשטויכטע שיק,
שנאַרכט אין דרימל
אונטער בלויען ציך,

און דאָס רעפּטל לבנה —
דינער און דין,
ציט אַראָפּ אין טינד,
ווי אַ גילדענע שפיין.

זאָגן די שטערן:
„מיט אונדז וואָס וועט זיין?
לאַמיר גיין אין שענק
אויף אַ כּוסה וויין“.

גייען די שטערן —
די זילבערנע סענט,
אין שענקל אַרײַן
דורך פאַרשאַמנטע ווענט.

און פון אלטן געוויין
דורך בערג און ים,
מיט ווילדקייט פון וואלף,
מילדקייט פון לאם, —

וואקסן-אויס אַרעמס —
ווי וואַרצלען פאַרדרייט,
מיט פינגער, ווי שטעכיקע
דערנער פאַרזייט.

און פון דרום ביז צפון,
פון ראנד צו ראנד, —
פלאַמט דאָס געוויין
אין פלאַקער-בראַנד.

סאַנטיאַגאָ דע טשילע, 1944

אויף פלאסא אלמאגרא

אויף דער שפעט-הארבסטיקער,
קויטיקער פלאסא אלמאגרא
וואלגערט זיך א צעבראָכענע לבנה
אויף שערבלעך.
דורכן טרוקענעם לייב פון טויטע ביימער
ווייטיקט א דינער יאָמער, ווי א תפילה.
א מענטש פיכערט.
א מענטש קארטשעט זיך,
ווי אן אויפגעגראָכענער וואָרעם.
פון זיינע גלידער שרייט די טיפעניש :

— איך לעב, צעטרעט מיך נישט !

אויף יעדן פארשאַטנטן גאסנראַג —
די נאכט ברעכט-אויס לעצטע שטיקלעך תענוג
פון זנות און ווייץ.
פון א דערביי-פארקאָפּטשעמן באַר
קרעכצט אַרויס אַ פידל פון אַ בלינדן.
אין פידל-זיפן צאָפלט די תפילה
פונעם פיכערנדיקן מענטש
אויף די קאלטע לבנה-שערבלעך :

— איך לעב, צעטרעט מיך נישט !

פון די קארדילערן-בערג
לויפט אַראָפּ אַ וואַנזיניק-צעשוּיבערמער ווינט.
ער ברעכט די טריבע ווענט און דעכער,
צעוויגט די צעשפּאַלטענע אַרעמס פון צווייגן,
וואָס צעהוידען זיך
און שרייען-אויף ווי טרוקענע ביינער.
דורכן ביינערדיקן צווייגן-שאַרף
יאָגט דאָס געיאָמער פונעם מענטש,
וואָס כאַרכלט אין לעצמן וויי :

— איך לעב, צעטרעט מיך נישט !

די נאכט כראפעט שיכור קעגן שווארצן הימל.
די נאכט וועט דא אויסגיין
ביים ערשטן אויסגעשמעפטן פערדעמל ליכט.
זי זעט נישט דעם מענטש —
דעם אויפגעגראבענעם ווארעם,
וואס קארטשעט זיך
מיט אויסגעדארשמע אויגן צו זון
און זיין גמיסה-לייב כארכלט פון דער טיפעניש:

— איך לעב, צערעט מיך נישט!

סאנטיאגא דע טשילע, 1944

לבנה-באלעדע

אויפן זויס
פון סאנטיאגער לבנה-נאכט
וואלגערט זיך
אן אַנפֿיסיקער בעטלער און טראַכט

פון זיין היים ביים ים,
הינטער די אַנדן-בערג,
ווי ס'האַט זיך אַנומלט
געטרייסלט די ערד,

און זיין שמעמל משיזשאַן —
פון עק ביז עק,
האַט זיך מיט
אַ הויפֿן אַראַבע צוגעדעקט;

און אונטער זיין הניזקע —
חרוב און וויסמ,
האַט ער אויף אייביק
באַגראַבן זינע יונגע פֿיס.

אויפֿן ראַנד פון דער נאַכט —
אויפֿן בערגל מיסמ
טראַכט ער: די לבנה
האַט אויך נישט קיין פֿיס

און דאָך — ווי זי שפּאַנט,
ווי זי לאַזט נישט אויס
אַ מיר און אַ טויער,
אַ שוועל און אַ הויז,

ווי זי שיפט זיך
פון טאַבערנעס אַרויס, אַרײַן
און קריגט אַ משאַומשאַ,
קריגט אַ גלאַז וויין, —

טראכט דער בעמלער
און קען נישט פארשטיין,
ווי קען די לבנה
אן פים זיך באגיין? —

און ער שעפטשעט שמיל
צו א נאענטן בוים,
וואס וויגט זיך פארשישופט
אין לבנהקן טרוים:

„ווען דו וואלסט מיר האבן
צו בארגן צוויי פים,
כ'זאל מיר קענען א הייב-טון
פונעם בערגל מיסט, —

וואלט איך אויך געקריגן
א שלוק און א בים
און ווי א צולאג נאך
א מטבע געוויס — — —”

און ער זעט: די לבנה
שארט זיך ווידער אריין
אין א טונקעלער טאבערנע
און בעט א גלאז וויין,

און א ניקל בליצט-אויף —
א בליץ און א קלונג,
אז מיט ביטערניש אזש
באדעקט זיך זיין צונג.

צאפלט דער בעמלער
און קען אליץ נישט פארשטיין,
ווי אזוי די לבנה
קאן אן פים זיך באגיין.

און ער שמעלט דאן צוויי
ליכטיקע טרערן אן
אויף באליווארס אויגן:
„א, גוטער סימאן,

באָרג מיר דיַינע פּיס,
נ, אויף אַ רגע בלוין,
וועל איך גיך אַ לויף-טון
פון הויז צו הויז

און וואָס כ'וועל קריגן —
סײַ דאָ און סײַ דאָרט,
באַקומסטו אַ העלפט,
כ'גיב דיר מײַן וואָרט!

נאָר באַליוואַר שווינגט.
און ס'שווינגט זײַן שווערד,
וואָס לויפט איבערן
געשטרעקטן קאַפּ פון זײַן פּערד.

ליגט ווייטער דער בעטלער —
פאַרלאַשן און וויסט,
פונקט ווי אַ שקראַב —
אויפן בערגל מיסט

און ער צאַפלט באַטריכט,
צעשווינגן, פאַרטראַכט
אויפן זויס
פון סאַנטיאַגער לבנה-נאַכט.

סאַנטיאַגאָ דע טשילע, 1944

באלאדע פון באהעם און שענקמיידל

פאַר איציק מאַנגער

אז דער באהעם קומט אין שענק אַרײַן
און הייסט זיך דערלאַנגען אַ פּלעשל ווײַן,
מוז עס נישט דעמאָלט יום-טוב זײַן,
ווען דער באהעם קומט אין שענק אַרײַן.

ער רופט דאָס מיידל צו מיט אַ ווונק
און זאָגט איר: טאַכטער, כ'שטאַרב אַ טרונק!
כ'בין טאַקע חרוב, מסוכן קראַנק,
נאָר דו, שוועסטערל, אַ פּלעשל דערלאַנג!

און אז דאָס פּלעשל קומט, טוט ער אַ זוף
און באלד דערנאָך אַ כליאַפּ, אַ כּליופּ
פון דער גאַנצער פּלאַשקע מיט רויטן ווײַן
אין זײַן טרוקן-דאַרשטיקן האַלדז אַרײַן.

און ווען ער האָט שוין ווי עדנאַר פאַ
געלאָזט דערטרינקען אויפן סאַמע דנאַ
פון דער ליידיקער פּלאַש, אָנעם ווײַן,
זײַן חלום און באַנג, טרויער און פּײַן, —

זאָגט ער דאָן צום שענקמיידל אַזוי:
הימלען זענען בלוי, אויגן זענען בלוי,
נאָר דײַנע — אין אַ נאָווינע גאַר —
זענען פּונקט אַזוי שוואַרץ ווי דײַנע האַר.

און האַסטו, טעכטערל, שוואַרצע האַר,
איז האַב זיי דיר ביו הונדערט יאָר, —
נאָר וועדליק דײַנע שוואַרצע קאַרשן צוויי
פּלאַקערן גרויסע שריפות אין זיי.

און וועדליק די בריסמלעך — טויבן צוויי,
הער איך פון זייערע ניפלען אַ געשריי, —
איז וואָס זשע וואַרטסטו, מיידל קרוין,
זאָג מיר, האַסטו וווּ עמעצן שוין? —

און דאָס מיידל מיט אירע שוואַרצע האַר,
מיט די קאַרשן-אויגן — טיף און קלאַר,
מיט די בריסמלעך אירע — טויבן אַ פאַר,
וואָס זענען בניִים באַהעם קיין נאַווינע גאַר, —

שטייט אָנגעכויגן הינטערן לאַנגן טיש
און שווינגט אַזוי ווי דער טויטער פיש,
וואָס הענגט אָנגעמאַלן דאָ אויפן וואַנט
פון עפעס אַ מאַלער פון איר לאַנד.

נאָר די טויבן-פאַר אין וואַרעמער נעסט,
וואָס שרעקן זיך פאַר באַזוויפענע געסט, —
וואַרקען אַרויס בתולהדיק-פאַרשעמט
פון הינטערן מיידלס ראַזעווע העמד.

זיי צאַפלען שמיל און וואַרקען אַזוי:
„הימלען זענען בלוי, אויגן זענען בלוי,
נאָר דעם מיידלס פון שענק זענען שוואַרץ,
ווי דער טריבער וואַלקן אויף איר האַרץ.

איר האַרץ האַט לאַנג געבענקט, געוואַרט,
ביז עמעץ איז געקומען און אָפגענאַרט
מיט רויטן ווייז און מיט אייגלעך שלוי
פון אָנהייב נאַכט ביזן מאַרגנרוי“.

דרימלט באַהעם מיט דער פלאַש אויפן טיש.
דאָס מיידל שווינגט, ווי דער טויטער פיש
און וועלקט אין שענק ווי אַ יונגע רויז.
נאָר די באַלאַדע לאַזט זיך דאָ אויס.

וויניא דעל מאַר, טשילע, 1944

מאטראָן-באלאָדע

פֿאַר חיים-לייב פֿוקס

אין אַרעמס פֿון מאטראָן,
אויף זײַן אַלמֶן שוים —
אַ מיידל מיט ברויסמלעך,
ווי עפעלעך גרויס.

אַ גלאַז וויין אין דער האַנט
און אַ פּאַפּיראַס,
זי טרינקט און זי שמייכלט
צום צעקנייטשמֶן מאטראָן,

וואָס רעוועט, הירזשעט אין
פּאַרזויפענעם בראַנד,
שעלט דעם ים, די נאַכט
מיט דער וועלט בײַנאַנד.

טאַקע היינט פּאַרטאַגלעך,
נאָך אין שטערנשײַן,
ער וועט זאָגן אַדיע
צום ביר און צום וויין.

אויף די הענט פֿון מאטראָן,
זײַן שיכורן שוים —
דאָס מיידל פּלאַפּלט,
ווי פֿון פיבער אַרויס.

זי גלעט אים דעם רויטן
דעם קאַרביקן קאַרק,
ער איר — אַ פּאַרטוליע
און דריקט זי שטאַרק,

בײַסט זיך אין איר קינדיש
ווייך העלדזל אַרײַן
מיט צעקרישלטע צײַן
פֿון רויך און פֿון וויין.

דער מאטראָן זאָגט יאָ
און דאָס מיידל — נײַן,

און לאָזן די גלעזלעך
נישט ליידיקע שטיין.

דאָס מיידל זאָגט ניין,
דער מאַטראַז זאָגט יאָ,
און אַ פּלאַש נאָך אַ פּלאַש
ווערט לער ביון דנאָ.

ער שעלט ווידער דעם ים —
דער אַלטער מאַטראַז,
און ביידע ציען רויד
פון איין פּאַפּיראַס.

די מאַבערנע דרימלט.
אויף יענער זייט וואָגט
ראַלט ראַש דער פּאַציפּיק
צום ברעג נאָך אַנאַנד.

ער כוואַליעט און פינעט,
ער יאַמערט און לאַכט — —
ער פאַרשלינגט, דער ים,
די שיכורע נאַכט.

„אַ, דער ים, דער ים...“
פּאַנפּעט מיט דער נאָז
דער מאַטראַז, און זויפט גיך —
אַ גלאַז נאָך אַ גלאַז.

ער ציט ס'מיידל צו זיין
באַהאַריקטער ברוסט
און מיט רויטן אַטעם
ער קושט זי און קושט.

ער בייסט-אין איר גופל,
ווי אַ וואַלף די ציין:
„דעם ים, אַ, דעם ים,
ווי קענסטו פאַרשטיין?“

נאָך אַ שעה און אַדיע!
איז קום, לאַמיר גיין — — —

נאָר דאָס מיידל פיבערט —
און דער פיבער זאָגט ניין.

דאָס מיידל — אַ רויז — ערשט
פון גאַרטן אַרויס,
זי וויאַנעט, זי געלט
אויפן שיכורן שוים,

אין צעגלימע אַרעמס
פון מאַטראַז — אַ פלאַם,
וואָס פינעט ווי דרויסן
דער רוישיקער ים.

ער גראַכט זיינע פינגער
אין העלדזל אַרײַן,
נאָר דאָס מיידל פיבערט
און קאַרטשעט זיך איין.

דער מאַטראַז פון זײַן שוים
שאַרט-אַפּ ווי אַ לויז
דאָס צוועלפֿיאַריק קינד —
אַ פאַרוועלקטע רויז.

די מאַכערנע כראַפעט.
דער ים נאָך אַנאַנד
שלאָגט האַסטיקער צום ברעג
אויף יענער זײַט וואַנט.

„אַ, דער ים, דער ים,
פאַרשאַלמענער ים — — —“
און מאַטראַז — אַ פוילער
בוימישער שמאַם,

וואַקלט טריב זיך אַרויס
אין דער נאַכט אַרײַן,
וואָס שרײַט אים נאָך אַדיע
צו ווייב און צו וויין.

באלאדע פון די שטיינערנע טויבן

אויפן קארניז פון קאטעדראל,
העט אויבן,
דרימלען צוויי אלטע
שטיינערנע טויבן.

דרימלען די טירן,
צעמענטענע שטיגן,
ווי צוויי עלנטע קינדער
בארוועסע ליגן.

זיי האבן אין וואַגל
אין האַרסט-באַגינען,
אונטערן טריבן הימל
זייער רוי דאָ געפונען.

אויפן קארניז פון קאטעדראל,
העט אויבן,
כאַפּן-אויף זיך פּלוצעם
די שטיינערנע טויבן,

דערזעען די קינדער
אין טריבן באַגינען,
וואָס האַבן אויף שטיגן
זייער בעט געפונען.

רופט זיך אַן די ערשטע
אַזוי צו דער צווייטער:
„טויבטשי, קום, לאַמיר זיך
אַ מצווה פאַרגרייטן,

אַז מירטשעס איבער הונדערט
מיר זאָלן ביידע
זיך טרעפן אין נחת —
אין ליכטיקן גן-עדן.

לאַמיר אַראָפּ צו די קינדער
אויף ערשטן שטיגל, —
זאָגט אַלץ די ערשטע
און עפנט די פּליגל, —

און שפינען דעם חלום
פון ברויט אויף מישן,
חלום פון שלאָף
אויף אַ ווייבן קישן".

געזאָגט און געטון. פונעם
קארניו, העט אויבן,
פליען אַרונטער
די צוויי אלטע טויבן.

פלאַמערט די ערשטע
מיט צעלאַזמע פליגל,
פונקט ווי אַ מאַמע
אַרום קינד אין וויגל ;

די צווייטע — מיטן שנאָבל
די קינדער מאַרקעט
און פרומינקע, שטיל —
זי וואַרקעט, וואַרקעט :

„האַרבסט וועט אַוועק,
כ׳קאַן אינד שווערן
בני מיין גרויער זיקנה,
בני זון און שמערן, —

וועט איר נישט וואַגלען
אויף טרעפּ, מיסמן
און עסן ברויט —
וויפל ס׳האַרץ וועט גליסמן — — —"

נאַר ווי ס׳פּרעפּלען אַזוי
פרומינקע טויבן,
האַט אַ באַרוועסער ווינט
זיך אויפגעהויבן

פון אונטער אַ פאַלמעבוים
אין פאַרק דערלעבן
און קינדער פון שלאָף
אַזא רים געגעבן,

אז ס'זענען אין פחד
די צוויי אלטע מויבן
ארויף צוריק
אויפן קארניז, העט אויבן

און זייער הלום, נעבעך,
איז געבליבן ליגן
וויסט, צעטראָטן
אויף טריבע שטיגן.

די באַרוועסע קינדער
אין הונגער, וואַגל
האַט דער ווינט אין זיינע
פאַלעם פאַרטראָגן

איבער הוילע ביימער,
קעפּ פון מויבן,
וואָס דרימלען ווייטער
אויפן קארניז, העט אויבן.

סאַנטיאַגאָ דע טשילע, 1944

וואגאבונדן

כ'האב זיי ליב, די אפגעריסענע פארדמיונטע שלעפערם,
די צעכראסמעטע קויטיקע ברידער מיניע,
מיט אייביקן שלאף אויף די גראבע ברעמען,
וואס האבן נישט קיין מיש און קיין בעט
און קיין פריינד און קיין ווייב האבן זיי נישט
די דאזיקע צעשוויגענע ברידער מיניע,
וואס האבן צו מאל בלויז א הונט —
אזא מאדנעס קודלאטן הונט, מיט בלוט-פארלאפענע אויגן,
וואס שלעפט זיך נאך זיין ארעמען באלעבאס
און היט אים זיין הויז,
וואס ער האט נישט
און דאנקט אים פארן ברויט —
וואס ער גיט אים נישט.

כ'האב זיי ליב די נאכט-וואגאבונדן,
וואס ציען זיך אויס אין די טיף-בלאע נעכט,
ווי שטיקער צעקראכענע וואלקנס —
אין זייערע טראנמעס, אין זייער אנגסט און פיין.
זיי שפילן זיך ווי קינדער מיט די שמערן,
וואס גרינען איבער זייערע צעפאטלטע קעפ
און האבן רחמנות אויף די גראזן,
וואס שמארבן אויס פון דארשט
און אויף די ביימלעך, וואס ווארצלען אין איינזאמקייט,
ווייל זיי קענען נישט די וועלט
און וועלקן פאר פרי פון בענקשאפט צום וואנדער.

כ'האב זיי ליב, די דאזיקע אמתע ברידער מיניע,
אין טריב-צעפלייצטע רעגנמעג, אין צעשמורעמטע,
ווען זיי וויגן זיך הינטער די ביימער, ווי געקרייציקטע געטער,
און אין זייער צעשמראלטן אומעט
זענען זיי שענער פון זיי.
די ביימער טוליען זיך צו זיי, ווי ברידער,
און זיי — צו די ביימער — אויך אזוי.
זיי ווערן בוים און שמאם,
קרוין און ווארצל —
זיי ווערן שטילע גרינע אייביקייט.
זייערע גופים — ווי די ביימער — משוכען זיך פון נעץ

און די צווייגן — ווי הענט — נעמען זיי ארום
מיט דער אומגעהייער-פארצאפלטער ליכשאפט פון אלטע מאמעס
און זיי ווערן הוילע ליכשאפט,
הוילע שיינקייט,
הוילע אייביקייט.

כ'האב זיי ליב די צעשויבערטע וואַגלערס,
מיט די נישט-צעקעמטע פארוואַקסענע וואַלט וויטמאנישע בערד,
ווען זיי דערבליקן אין בראַנדיקן זונשפיגל
פון רויט-גליוקן דעמער
דאָס מאַדנע פנים זייערס —
ווי דאָס געשטאַלט פון אַ הייליקן.
שמייכלען זיי אויף, שעמען זיך,
און זייער געמיט ווערט אַלץ דורכזיכטיקער,
ווי די קינדהייט פון אַ מיך.

זיי דערהערן אין זייער בלוט די שטויביקע רעדער
פון זומערדיקע פאַרחלשטע שליאַכן,
ווי זיי האַבן דערוואַרגן און באַגראַבן
דעם געצונדענעם דאַרשט פון לעבן,
נאָר זייער האַרץ, ווי דאָס האַרץ פון דער וועלט,
זייער האַרץ, וואָס האַט געקלאַפּט,
ווי דאָס שטאַרקע האַרץ פונעם שטורעמווינט —
איז איצט שוין שטיל ווי אַ מצבה,
ווי אַן אלטע פאַרוונקענע שיף.

און אז זיי קנוילן זיך אין די פאַרשאַטנמע
קילע פאַלעס פון דער נאַכט,
ווען די לבנה — די אלטע גערטנערן פון יונגע חלומות,
שערוועט זיך אַרויף אויפן ברייט-בלאַען הימלפעלד
און זי פאַרווייט אויף זייערע צעקנייטשטע שמערנס
די נישט-דערבליטע טרוימען פון יארן —
שטיקלעך צעריסענער שלאָף
און פון פענעצלעך פרייד —
אויפגעקליבענע אויף פרעמדע זאַטע קופעס מיסט, —
שמייכלען זיי בימער ווי קינדער,
וואָס האַבן קיין טאַטע-מאַמע נישט דערקענט
און שפילן זיך אַלץ מיט די שמערן,
וואָס באַהאַלטן זיך און בליען-אויף צווישן זייערע פינגער.

כ'האב זיי ליב, די דאזיקע ערלעכע ברידער מיניע,
 ווייל זיי בייגן נישט זייערע קני פאר קיינעם
 און האבן נישט מורא פארן געוויין פון די ווינטן.
 זייערע דלאניעס זענען שווארץ,
 ווי הארמע הרודעס ערד,
 אבער קיין דערנער וואקסן נישט אויף זיי.
 זייערע פינגער זענען קורץ און צעריסן, ווי אלטע מזוזות
 און אונטער זייערע נעגל שמעקט נישט
 דאס פארבארגענע מעסער פון קנאה און רציחה.
 זיי טראגן זייער ליכטיק גורל ווי א כתר
 און ער איז פשוט, ווי זייער בארוועסע וואך.
 און ווען דער וויין פלאפלט אין זיי האלב-פארנעפלטע רייד,
 זינגט-אויף אין זיי אזא גיריק-זשעדנע פרייד —
 ענלעך צו גליק,
 א גליק — מיט מיליאנען נישט צו קויפן.

כ'האב זיי ליב, די דאזיקע אפגעריסענע ברידער מיניע,
 ווען זיי הערן זיך איין צו די בינאכטיקע
 ווייט-וויינענדיקע באנען,
 וואס דראפען זיך אויף פעלדזיקע רוקנס,
 איבער די הויכע שפיציקע פלייצעס פון די אגדן
 און מיט זייער יאמער צעלעכערן זיי דעם פינצטערן מהלך
 פון נאכט,
 פון שלאף,
 פון רו.
 אדער זיי זענען מקנא דעם פויגל אין רוימלאזן פלי,
 וואס פארמעסט זיך אפט מיט זייערע געצונדענע געדאנקען.
 זיי הייבן זיך אויף און טראגן הויך און הייליק
 דעם טיף-צעקארבטן שמערן
 און די צעפלאמטע נעז פון וויין,
 נאר זייערע אויגן — מילדער פון א לאס
 און די בליקן, ווי מחשבות — אפגרוניטיקע ווי ים.

זיי וואקלען זיך איבער די קאלטע שמייער פונעם קאפאר,
 פארקלאמערטע אין די ארעמס פון א פרוי —
 א שוועסטער אין פיין און וויין;
 און אויף די כריפנע הייזעריקע העלדזער,
 ווי אויף נאכגעלאזטע פידל-סטרוניעס —
 צעוויגן זיי די היימישע פארטאגיקע ליידיקייט

מיט פערזן פון רעמבא,
פא, ווערלען.

שפעטער כראָפּען זיי — אַרומגענומען און פאַרמוליעט,
הינטער די שמייניקע דענקמעלער
פון באַליוואַר און אַ'היגינס.
און אז אין העל-אויסגעבראַכענעם מאַג אַרײַן
צעוועקט זיי דער הייס-גילדענער אַרעם פון דער זון, —
פאַרשעמען זיי זיך ווי קינדער,
וואָס האָבן קיין מאַל קיין היים נישט געהאַט.

אײַ, ווי כ'האַב זיי ליב, די דאָזיקע צעשוּיבערמע וואַנאַבונדן,
די אַפּגעריסענע פאַרדמיונטע ברידער מיניע.

סאַנטיאַגאָ דע טשילע, 1944

רו אין וויסן שטיין

כ'בין דא אין דער סאנטיאגער נאכט
עלנטער פון דיר,
דו, שלאנקע פרוי,
אנגעטון אין רו פון וויסן שטיין;
אויף דיר קוקט כאַטש עמעץ
מיט פארסלינעטן גיר,
עמעץ באוונדערט דיך —
ווי יונג דו ביסט, ווי שייך.

אין צווייגן-געפלעכט
איבער דיין נאָקעטקייט גייט אַ שפּיל
פון שמערן אין באהעלמעניש —
נאכטיק, שמילערהייט;
און פון דעם לבנה-ליכט
איז דיר אַוודאי העל און קיל,
היימלעכער געוויס,
ווי מיר אין פרעמדער איינזאמקייט.

כ'בין דא אין די פאציפיק-נעכט
אומעטיקער פון דיר,
דו, פארלבנהמער פרויען-גוף —
מאסיוו און פעסט.
הינטער דיר פארוויג איך דא
מיין בענקשאפט צו אַ טיר,
צו אַ פענצמער,
צו אַ קישן אין אַ שמילער נעסט.

אין דיין שאַטן שטיי איך
און כ'שריי אַרויף צו דיר:
— שענק מיר דיין רו,
דיין אייביק-אויפגעהעלטע רו;
שענק מיר דיין צעשווייגקייט
איצט אין מיין דעליר
אין לונאמישן —
ווען אַלע היזער זענען צו.

כ'בין דאָ אין דער סאַנטיאַגער נאַכט
עלנמער פון דיר,
דו, פרויען-סטאַמוע
אין בלאַ-לבנהקן בלענד.
אין דיין שטייניק ליכט,
וואָס פאַלט איצט בונט אויף מיר —
פאַרווייג איך מיין חלום
אויף מיניע מידע הענט.

סאַנטיאַגאָ דע טשילע, 1944

באלארע פון פאלמירעס אומעט

זינגט פאלמירע פון איקיקע
מיט באטריבטע אויגן
צום אַזיער „אלע הייליקע“ —
סומנע אָנגעבויגן:

„הינטער מיר דער קאלבוקאָ
מיט שנייקע בורשטינען,
אָרום — די פאלמעביימער —
וויגן זיך און גרינען.

שלאַנקע שטאַמען האָבן זיי
און זון-באַגילדטע קרוינען,
נאַר מיין דיוקאָ איז צו זיי
נישט געקומען וווינען.

מיין פויגל וואָגלט איבער בערג,
איבער ווילדע ימען;
קיינער ווייסט נישט וויפל צייט
ער וועט זיך פאַרזאַמען“.

די פאלמעביימער וויגן זיך,
די פלאַמינגעס שטילן,
פליוסקען זיך ביים אַזיער-ברעג —
שליימיקן און קילן.

און דער הימל בלאַט אַרביין
זיין אויג אין קילן אַזיער;
און עס שורשען טיף פאַרסודעט
הויכע אַלגאַ-גראַזן.

פרעגט פאלמירע די פלאַמינגעס,
פרעגט זי זיי מיט אומעט:
„זאָגט מיר ווען, פון וואַנען
וועט מיין פויגל קומען?“

פון טשילאַע, אַטאַקאַמאַ,
פון צפון צי פון דרום,
אונטער הימלען זוניקע,
צי אין בליץ פון שטורעם?

וועט זײַן שנאָבל ברענגען גליק,
ברכה — זײַנע פליגל?
און גאליעטן וועט מען גרייטן,
מישיטשאַ פולן קריגל?

און צי אין אַ קועקאָ וועט
מיין מיידל-לייב אין גאַנצן
מיט באַשערטן אויפן פליין —
פריידיק זיך צעטאַנצן?

צי וועלן טשינאַס ברענגען
פרישע וואַלד-קיגטראַלן
און אויף מיין שיינער באַטאָ
געדיכט זיי וועלן פאַלן?

און פלעכטן וועלן זיי אַ קראַנץ
פון קאַפּיהווע-בלומען, —
זאַגט, פּלאַמינגעס, ווען וועט מיין דיִוקאַ,
מיין באַשערטער קומען? — — —

נאָר פּלאַמינגעס דרימלען שוין
ביים ברעג אין אַלגאַ-גראַזן.
און דער הימל לעשט אויס זײַן אויג
אויפן טונקלען אַזיער.

פון פאַרשנייטן באַרג קאַלבוקאַ
גליטשן זיך און רינען
טיף אַראָפּ אין פינצטער אָפּגרונט
פּורפלנע בורשטינען.

אויפן קילן אַזיער טריפן
פאַלמירעס שטילע טרערן — — —
אויפן פנים פונעם אַזיער
שווימען גרינע שמערן.

דער קאַלבוקאַ גלימערט קיל
מיט שנייִקע בורשטינען.
די הויכע שלאַנקע פאַלמעביימער
וויגן זיך און גרינען.

סאַנטיאַגאָ דע טשילע, 1944

נאכט-באלאדע פון וויין און וואניין

דער האַמעל-לאַמטערן —
אהער, אהין —
הוידעט זיך פרעך,
ווי אַ רויטע שפּין.

אַרויף און אַראָפּ —
מטורפּדיק-גיך,
וויגט זיך באַרוועם
אַ שאַטן אָן שיך.

איין פּלאַש אין גראַז,
איין פּלאַש אין האַנט,
קלאַפּט דער שאַטן
אין מיר נאָך אַנאָנד.

די פענצמער פינצמערן.
מירן — פאַרמאַכט.
וואָס וויל ער, דער שאַטן,
דרייַ בייַ נאַכט?

איין פּלאַש אין האַנט,
איין פּלאַש אין גראַז;
שיכור די צונג
און שיכור די נאָז.

צוויי פּלעשער אין גראַז,
אַ דריטע בנים מויל.
זיין קול — פאַרבּרענט,
זיין געשרייַ איז הויל.

וואָס וויל ער, דער שיכור,
שפּעט בייַ נאַכט? —
ער קלאַפּט אין מיר
און זי איז פאַרמאַכט.

אַ פּאַעט — פאַרטראַגן
און פאַרטראַכט,
שליכט זיך פאַרכייַ
זייגער דרייַ בייַ נאַכט.

ער פארנעמט ס'געוויין,
דעם וויין פון פיין
פון שאַטן, וואָס קלאַנט
אין דער מיר אַרײַן:

„גומע זשאַנעט,
נו, קום שוין אַרויס,
דאַרט אויבן
פאַרשאַנדיק נישט דיין שוים.

כ'וויל נישט זאָלסט שטאַרבן,
ליכסטע זשאַנעט,
אויף קאַוואַדאַנגאַס
זינדיקן בעט — — — ”

„ניין, נישט וויין אַליין.
ס'איז פיין פון וויי, —
טראַכט דער פאַעט —
איז שאַטנס געשריי.

ליכשאַפט ביז וואַנזין
דורך וויין און פיין — — — ”
און דאָס קרומע געסל
שלינגט אים אײַן.

„טייערע זשאַנעט,
אַ, ליכסטע זשאַנעט, —
פיבערט אַן כוחות
דער שאַטן און בעט:

ענטפער, ווי קענסטו
אַן מיר דאַרט זײַן?
קום אַראָפּ, טרינק
דעם וויין פון מיין פיין — — — ”

דריי פלעשער אין גראַז,
מיט פערטער אין באַר
וועט היינט פאַרזויפן
דעם לעצטן צער

אפשר דאָס גאָסנמידל
זשאַנעט
און אפשר ער אליין —
דער פּאָעט,

נאָר נישט דער שאַטן
כיים מיר פאַרמאַכט,
וואָס גייט דאָ אויס
אַזוי ווי די נאַכט.

דער לאַמטערן וויגט זיך
שמיל אין באַגין
און גלאַצט פאַרלאַשן —
אַ שוואַרצע שפּין —

אויפן שיכור —
אַ וואַלקנדל אַש,
הינמער דער דרימער
ליידיקער פּלאַש.

סאַנטיאַגאָ דע טשילע, 1951

באלארע פון דער פלייט

דער פאסטעך איז אלט,
נאָר זײַן טרויער איז יונג,
פארזעצט ער אין שענק
זײַן פלייט פאר אַ טרונק.

נאָרישער פאסטעך,
דו אָן אַ פלייט ?
אויף וואָס וועסטו שפילן
דיין פאסטעך-פרייד ?

מיט וואָס וועסטו רופן,
דו, שיכור, אַצינד
פון דעמער-פעלד —
דיין שאַף און דיין רינד ? —

— „כ'האָב נישט קיין שאַף,
כ'האָב נישט קיין רינד.
מען האָט זיי פארצוקט —
וויי מיר און ווינד.

מײַן פרייד האָט פארלאָשן
דער בייזער ווינט;
פארטרינג איך אין שענק
מײַן טרויער אַצינד“.

דער פאסטעך איז אלט,
נאָר זײַן טרויער איז יונג, —
יאַמערט דער ווייץ
פון זײַן שיכורער צונג:

— „זע, אויף דעמער-שויבן
קומען צו גיין
שאַמנס — ווי וועלף —
מיט בליציקע ציין;

גיב אָפּ מיר די פלייט,
וועסטו זען, אַז באלד
די שרעקלעכע וועלף
פארטרייב איך אין וואַלד“.

און שאַמנס — ווי וועלף —
צעצינדן די שויב
מיט אויגן — ווי פונקען —
אויף בלוט און רויב.

דער טרויער איז יונג
און אלט איז דער וויין,
ליגט שוין דער פאַסטעך
אונטערן לבנה-שיין

אויף יענער זייט שענק,
מיט אַוונט פאַרקליידט
און יאַמערט, קלאַגט
אויף זיין איינציקער פלייט :

— „דער טרויער פרעסט —
ווי וואַלף — מיין געביין
און ס'צאָפלט מיין ליב
מיט שרעק און געוויין.

דער הימל — דאָס פעלד
איז בלוי באַגראַזט, —
וויי דעם פאַסטעך,
וואָס האָט עס פאַרלאָזט.

אויבן, דאָרט אויבן
איז די לבנה מיין פלייט,
די כמאַרעלעך וואַל —
מיין סטאַדע וואָס גייט

צו די ווילדע וועלף —
געטריבן פון ווינט,
אַז וויי דעם פאַסטעך —
אַן זיין פלייט אַצינד.

דער פאַסטעך איז אלט,
זיין טרויער איז אלט.
די נאַכט גייט אַרויס
מיט וועלף פונעם וואַלד,

וואָס צעכניסן, צערניסן
מיט בליציקע ציין
די אַרעמע שאַף —
וואָס בלאַנקען אליין — — — .

בני דער אלטער סמאָיקע,
אין שמערנשיין,
כראַפעט דער שענקער —
טאַקע גאַר נישט פיין,

און יאַמערלעך וויינט
די פלייט אין דער האַנט
פונעם שענקערס שאַמן —
וואָס שלאַפּט אויף דער וואַנט.

סאַנטיאַגאָ דע טשילע, 1956

באלארע פון לוסמירא אויף טארזאפאקא

— אויפן ראָג טארזאפאקא —
צעשאַטן און קרום,
די נאַכט פון סאַנטיאַגאָ
וואַלגערט זיך אַרום.

זי וואַלגערט זיך שיכור,
מיט אַפגעדעקמע קני
ביז ס'ראַזט אויף קאַרדילערן
אַ שפּראַך אין דער פּרי.

זי וואַלגערט זיך און שעלט,
ליבט מיט פּרעכע רייד.
זי וויינט און ברעכט-אויס
איר מיזערנע פּרייד.

— זאָג מיר, שייַן טעכטערל,
וואָס וויינטו אין דער נאַכט,
ווער האָט ס'יונגע האַרץ
דייַנס טרויעריק געמאַכט ?

דייַנע אויגן, אַראַוקאַנערן,
זאָג מיר, ווער האָט איצט, ווער,
באַטרונקען מיט אַזוי פּיל
קלאַגדיקער טרער ? —

און לוסמיראַ, ס'פּופּצניאַריק
משילענער קינד,
וויינט אין ראַג-געשטאַנק
פון קעץ און פון הינט.

— ס'קלאַגט אויך איר גופל —
שמאַל און איינגעדאַרט :
„ער האָט געזאָגט : כ'האַב דיך ליב
און מיך אַפגענאַרט.

פון אלע קאבראס האב איך
אויסגעקליבן — דיך,
וועסט האבן א טשאמבא,
זאקן און שיד.

ער האט געקושט מיניע אויגן,
געקושט מיין ליב,
נאר אן אנדערע וועט זיין
זיין כלה, זיין ווייב.

כ'האב געלאזט מיך נארן
מיט זיינע פאלשע רייד,
האב איך נישט קיין טשאמבא,
קיין שיד, קיין קלייד — — —"

די פארטוליעטע שאטנס
שאטענען פארלדיק פארביי.
קאלט שווינגט אראפ דער הימל
שנייק, שווער ווי בליי.

נאר ווינט אין אירע האר
טאנצט, הערט נישט אויף
צו צערטלען אירע פיסלעך —
נאקעט ביז ארויף.

ער גלעט אירע הענטלעך,
איר גופל — דאר און קוואר:
"קום טרינקען טשיטשא
אין שכנותדיקן באר".

ער כאפט אין זיינע ארעמס
אין גאנצן זי אריין:
"מיידל, איך האב דיך ליב,
מיניע וועסטו זיין.

דיין פנימל איז שיין פונקט
ווי א קאפיהווע-בלום,
קלאמער דיך אין מיניע ארעמס,
מיידל, פעסט ארום — — —"

און לוסמירא, ס'פופצניאָריק
באַטריבט משילענער קינד,
שוועבט שוין ווי אַ האַרבסט-בלאַט
אין אַרעמס פונעם ווינט.

זי שוועבט אויף הפקר-שליאַך,
אין יונג-מיידלשן לייד, —
חלומט פון אַ משאַמבאַ,
זאַקן און אַ קלייד — — —

די שאַטנס שאַמענען ווייטער
זיך פאַרלדיק פאַרבניי.
דער הימל שווינגט אַראָפּ
שנייך, שווער ווי בליי.

אויפן ראַג טאַראַפאַקאַ
צאַפלט נאָך דעם מיידלס כליפּ:
„לוסמירא, פון אַלע קאַבראַס
דיך האָב איך ליב“.

אויפן ראַג טאַראַפאַקאַ,
אין קויט פון קעץ און הינט, —
שטאַרבט דאַס טיף געוויין
פון יעדן משילענער-קינד.

סאַנטיאַגאָ דע טשילע, 1944

באלאדע פון דער „משאומשא“

— געגעבן די „משאומשא“, זאגט כואן,
און ער שפילעט זיך אויף דעם גאכאן.

— האסט נישט געגעבן, זאג איך, ניין,
אהער די „משאומשא“, אויב ווילסט נישט גיין!

— כ'האב געגעבן א „משאומשא“ — פונק ניין,
און כואן זעצט זיך צו אין טראמוויי.

— נישט געגעבן — א ליגן, דאס גאר!
ענטפערט צוריק אים דער קאנדוקטאר.

— יא געגעבן — ווי גאט איז פארטאן, —
זאגט ווידער שמיל דאס יינגל כואן.

הכלל, דער זאגט יא און יענער — ניין,
דעם קאנדוקטארס צורה ווערט ווי שטיין.

און אט וואס בני נאכט, א זייגער צען,
אויף דער אלאמעדא איז געשען:

א שאס און צוויי — — און דאס הייסע בליי
לעכערט-דורך ס'הארץ כואנס אין טראמוויי.

איין, ווער האט עס געטון, — זאגט — ווער, ווער? —
דער קאנדוקטאר באהאלט דעם רעוואלווער.

כואן מיט זיין גופל — קוואר און שמאל,
ליגט דערשאסן אויפן ברודנעם פאל.

און די יוני-נאכט — צעשמערנט קיל,
שליכט זיך דורך א'הייגנס — בלא און שמיל.

די טאפאל-ביימער און דער יאסמין
וויגן זיך ווי נעכטן הער און היין.

דער קאנדוקטאר ציילט די „משאומשאס“ אויס,
די „שוימשא“ שטינקט אים פון מויל ארויס.

ער גענעצט הויך, טוט א דרימל צו — — —
א, קארעבינער, ווו ביסטו, ווו?

די נאכט זיך שטערנט און פינקלט בלא.
נאָר ס'ינגל כּוואַן איז מער נישטאָ.

ביים רימשקע בלומ, וואָס וויל נישט פאַרגיין,
קלאַנט אַ שוועסטערלס בימער געוויין.

קום גיכער, גיכער, קארעבינער,
ער איז נאָך וואַרעם, דער רעוואָלווער.

דער קארעבינער — נישטאָ, נישטאָ — — —
די סאַנטיאַגאַ-נאַכט זיך שטערנט בלא.

די בלומ-רימשקע שרייט: ווי גאַט פאַראַן —
האַסט געגעבן, יא, פאַברע כּוואַן!

נאָר ביימער שורשען: נישט געהערט, נישט געזען,
ס'איז גאַרנישט געשען, גאַרנישט געשען — — —

סאַנטיאַגאַ דע טשילע, 1944

באלאדע פון מעוברתן גאסנמידל

— וויפל ביסטו אלט? — זיבעצן יאָר, —
און דאָס מיידל גלעט זיך צו די האַר.

— וווּ וווינסטו? — איך וווּין אין יעדן בעט, —
טוט זי ווידער די האַר זיך אַ גלעט.

— און דאָס בייכל דיננס, האָ? נישט קיין שמער? —
גאָפיעט קרום לעפישעוואַטע ער.

— נאָ סעניאָר, — ענטפערט זי, — נישט קיין שמער,
פאַרקערט: ערשט גראַד מיט מיר גייט מען מער.

אַ פאַרוואַלקנטע נאַכט. ערב הצות
האַרט בײַם קלויסטער סאַן כּואַן דע דיאַס.

זי מיטן בייכל, וואָס שטאַרצט זיך פּרעך.
ער ווי אַ דראַנג, מיט אַ צורה — בלעך.

און דאָס מיידל רעדט צום נאַכטיקן מאַן:
— איך בין נישט פון הי, כ'בין פון משיזשאַן.

נאָך פיר האַב איך אין ראַנטשעלע קליין,
קענסטו די נויט זיך מאַלן אליין.

אַ יתומה, געוואַקסן אויפן מיסט — — —
נו, קום שוין, קום, אויב אַ מאַן דו ביסט.

דאָס בייכל איז נישט קיין שמער, וועסט זען,
איך בעט נישט קיין סך, בלויז „משאומשאַם" צען.

אַבער ער קווענקלט זיך. זיינע הענט
אין טאַש, שמייט און טראַכט. די קלויסטער-ווענט

שווינגן שטויביק, גלויביק, שמום, מיט נאַכט.
אויפן קאַרניז וואַרקען טויבן אַכט.

— גייסט? נו, ריר דיך, איך צאָל פאַרן בעט,
מיינע פיצלעך דאַרפן ברויט צו זעט.

נאָר ער, דער מאַנצביל, שטייט אַלץ און טראַכט,
פאַרגלאַצט אַרויף צו די טויבן אַכט.

אַט-אַט אַ טרער פון די אויגן רינט.
איר שטאַרציק בייכל דעקמ-אַפּ דער ווינט.

— נו, אַדיע, — זאָגט ער, — פאַרגיב מיר, נו — — —
אַ פעזע דעם מיידל וואַרפט ער צו.

אַז דאָס מיידל וואַרפט אים גלייך צוריק
די פעזע מיט שפּאַט און וויי אין בליק:

— נפש לַיזיקער, הינטיש געביין,
נישט פאַר נדבות קום איך דאָ שטיין.

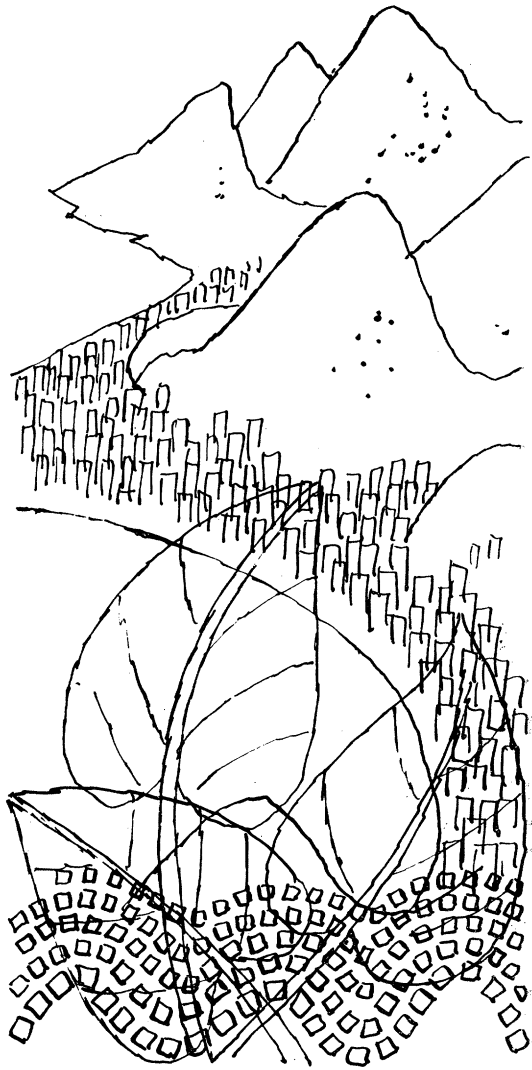
דו מומטום איינער, דעם קאַרק גיי ברעך, —
און טוט אַ שפּיט אים אין צורה — בלעך.

פונקט ווי אַ שאַטן, מיט דריבנע שפּאַן,
רוקט זיך אַוועק דער נאַכטיקער מאַן.

— איך בעט נישט קיין נדבות, ניין, ניין! —
און ס'מיידל פאַרגייט זיך אין געוויין.

עס שווינגט דער קלויסטער. די טויבן אַכט.
עס שווינגט די בלאַע סאַנטיאַגאַ-נאַכט.

סאַנטיאַגאַ דע טשילע, 1944

בואזיליעניש

... "די לבנה זינקט אין געפיל. זי פארגייט.
דער באַנזויגער דולט מסדר דיידאָן.
דאָס לאַנד איז ריין, נאָר קיין ברויט, קיין קלייד
האַט נישט זשאַקומאַ, דער פּעאַן".

בעטלערס אויף פראטעס

אויף פראטעס זיצן דרײַ בעטלערס —
צוויי נעגערס און א קינד,
ברױוועס — שמאטעס אויף שמאטעס —
און אלע דרײַ זענען בלינד.

זעקס אויגן שמארן מיט ווייטיק
אין טראַפיש-זוניקן בלענד.
אויף פראטעס גלאַצן דרײַ בעטלערס
מיט אויפגעפלאַטערטע הענט.

קײן פאלמע נישטאָ דאָ, אַ שאַטן,
אַ קיל ווינטעלע פאַר זײ.
די חמירה פלייצט מיט פריסיק
אין האַלבן טאָג זײגער צוויי.

קלאַנט אײנער: גאַט, אַ שלוק וואַסער,
אַניו — מיין גומען ברענט!
און אַהינטער אים — ווי אויוונס
שרפען די בעטאַניקע ווענט.

אין פיבער מורמלט דער צווייטער
מיטן טרוקן-פאַרפריעמן מויל:
רעגן, זאַל אַ כליאַפֿטון רעגן,
איך גלי דאָ אויס ווי אַ קויל!

דאָס שאַפענע קעפל פאַרבױגן —
דאָס פאַרחלשמע פונעם קינד,
חלומט אַ פאַלמע — אַ שאַטן —
אַ פרישן יוליקן ווינט.

נאַר די טראַפישע זון גיהנומט,
זי נאַדלט גלוטיק און בראַט — —
אויף פראטעס ברענען דרײַ בעטלערס
אין קאַכיקן רויש פון שמאט.

די שמאט אויף שמאלענע אקסן
אין ראד פון וואנזין-געיעג,
זעט נישט די בלינדע בעמלערם,
וואס גייען אויס דא ביים וועג.

אז אונט — א משערעפאכע,
קריכט-אן פרייכיק, מיד אזוי, —
הענגען דרין הענט, ווי גלאווניעס
אין שווערן צעטריפטן בלוי.

דרין בעמלערם כראפען אין שאמן —
בלויז איין שאמנדיקער קנויל,
וואס שרײַט דורך נאכטיקע גאסן
מיט איין אויפגעריסן מויל.

סאן פאולא, 1954

רוז דא גראסא

דא ווייסט נישט קיינער, אז דער פּרילינג איז געקומען.
שטויביק טשוכען זיך די פּאלמען, די גראָזן וויאָנען,
בלויז טויכן האַלדזן זיך — פּאַרליכט אַרומגענומען,
צוויי טויכן — ווער ווייסט זיי פון וווּ און פון וואָנען.

ס'ווילן אויף די מיסטן נישט אויפּבלען קיין בלומען.
אַ פּויגל וואָגט נישט פּאַרלירן דאָ אַ נאַטקע שירה, —
ניין, קיינער ווייסט נישט, אז דער פּרילינג איז געקומען
אויף רוז דאָ גראַסאַ פון געגנט באַם רעטירע.

אין פּאַרוועלקטן סקווערל אויף אַ באַנק — סאַמע שימל,
שנאַרכט אַ באַרוועסער, מיט אַ פנים פון אַ טויטן.
אַ צווייטער שטרעקט די האַנט, העט אַזש ביז צום הימל
און איבער זיי גרויט דער פּאַר נאַכט מיט וואַלקן-צויטן.

אַ טראַגעדיקע גאַסנמויד, מיט אויגן — נאָר צו שטעקן,
זי באַט זיך אָן צו יעדן שטיל, מ'זאָל נישט הערן:
„כ'האָב דריי פּרעסערלעך אין שטוב, נעם זשע און באַרעכן,
וואָס אַ מאַמע דאַרף עס אַלץ קינדער צו דערנערן — — —“

און יענער בנין באַסניידל, אָן פים — אַ קאַליקע,
וואָס חלומט — פינגאַ זאָל באַנעצן אים דעם גומען;
און יענער, וואָס ציטערט אויפן גראָז פון „דאָס פּאַליקע“ —
ניין, זיי ווייסן נישט, אז דער פּרילינג איז געקומען.

און דער בלינדער נעגער אין די אויסגעפליקטע הויזן,
וואָס וואַרט, עמעץ זאָל אים נעמען, וווּ דערפירן, —
דער בלינדער וואַרט נישט אויף קיין פּרילינג און קיין רויזן
אין זיין אייביקער נאַכט פון געגנט באַם רעטירע.

און מעג שוין יאָ אַווי אַ גרעזל זיך צירן,
אַ טויב מיט אַ טויב זיך קושן און פּאַרליכטע ברומען, —
אויף רוז דאָ גראַסאַ פון געגנט באַם רעטירע
איז דער פּרילינג נאָך פּאַר קיינעם נישט געקומען.

סאַן פּאַולאַ, 1954

אויף פאָוועלאַ

— אויף פאָוועלאַ שטאַרבט אַ פאַלמע —
אַליין אויפן באַשטיבלטן באַרג.
זי פלאַקערט, נעבעך, אין שווינדזוכט,
ווי דאָס מיזערנע נעגערוואַרג.

— זי בייגט זיך אַריבער די דעכלעך —
מצבות פון פאַרושאַווערט בלעך.
זי פיבערט אַריבער די בייַדלעך
פון נויט, שימל און מעך.

„נעם מיך!“ — בעט זי דעם וואַלקן
און קושט דעם הייסן ווינט.
זי כליפעט אין שוואַרצן יאַמער,
ווי אַ קראַנק נעגער-קינד.

נאָר קיינער הערט נישט איר יאַמער
אין פאָוועלאַ — אַזוי פיל געוויין.
די פאַלמע קוואַרט און צאַנקט דאָ,
פונקט ווי דאָס נעגער-געביין.

פון אויבן פלאַמט דער הימל,
פון אונטן קילט דער ים — — —
אויף פאָוועלאַ שטאַרבט אַ פאַלמע,
פונקט ווי דער נעגער-שמאַם.

ריאָ דע זשאַניראָ, 1954

זשאקומא

בני נאכט. אין מיין פענצמער אויף רוצ מאווא
הענגט א לבנה, ווי א רויטער דישמאן.
א טרויעריקע, ווי דער הלום פון זשאקומא —
מיין שכן, דער שווארצער פעאן.

די לבנה זינקט אין נעפל. זי פארגייט.
דער באזוייגער דולט כסדר דין-דאן.
דאס לאנד איז ריך, נאָר קיין ברויט, קיין קלייד
האָט נישט זשאקומא דער פעאן.

צו מאַרגנס וועלן די קינדער בעטן ברויט
און וואַרטן אויפן לעפל פיסנעס פייזשאַן.
אי, ווי ביטער ער וועט וויינען ביים פלויט —
זשאקומא, דער שוואַרצער פעאן.

און ער אליין — ער פאַסט שוין עמלעכע טעג,
בעמלט וווּ אוועק א רעפטעלע מאַמאן.
דער הונגער שניידט אים פונקט, ווי א זעג,
פאַברע זשאקומא, אַרעמער פעאן.

דאָס ווייב איז אים קראַנק. געל און קוואַר
ליגט זי אין בעט — טרוקן, ווי א שפּאַן.
ער וועט שעלמן זיין גאַט און זיין האַר —
זשאקומא, דער בידנער פעאן.

בני נאכט. אין מיין פענצמער אויף רוצ מאווא
צאָנקט די לבנה, ווי א רויטער דישמאן.
זי שטאַרבט ווי דער הלום פון זשאקומא —
מיין שכן, דער שוואַרצער פעאן.

סאָן פּאָלאַ, 1954

פאן וועליאָ

פאן וועליאָ! — אלטגעכאָקן ברויט,
בעט עמעץ אין דער מיר.
און אייגעלעך, ווי צוויי שמערנדלעך,
גלױען אַרויף צו מיר.

כ'דערזע אַ קעפל — אַ קערנדל קאווע
און ציינדעלעך, ווי רײז.
שוואַרץ ווי די נאַכט זײַן פנימל,
די מאַרבע בלוז איז ווייס.

און פיסעלעך צוויי, ווי פלאַנצן,
אַט ברעכן זיי זיך אייַן — — —
פאן וועליאָ! — הער איך ווידער
אין שמייכלענדיקן פיין.

כ'גיב אַוועק דעם לעצטן פענעץ,
די לעצטע קרישקע ברויט.
ער דאַנקט און ס'פליט מיט אים אַוועק
זײַן ווייסע מאַרבע ברויט.

כ'בלײַב אַליין אויפן שוועל פון נאַכט
אין טיפן וויי פאַרקלעמט — — —
אַ, נעגערל, ווען דו זאַלסט וויסן,
ווי שמאַרק איך בין פאַרשעמט.

רײַז דע זשאַניראַ, 1954

זילדא פון מאַקא

זילדא איז יונג נאָר אַלט איז איר טרויער,
שטייט זי אין מאַקא בני נאכט אויפן טויער,
און טראַכט פון איר קליידל — אַלט און צעריסן,
פון זשאָזען, וואָס וויל פון איר נישט וויסן.

זילדאס נעכט, אירע מיידלשע טרוימען —
זענען שוואַרץ ווי מאַקא — קוימען אויף קוימען.
איר טאַג איז אַ וואַלקן-קנויל פון רויכן,
וואָס קרייזלט אַוועק זיך אין נאַכטיקע הויכן.

זי האָט נישט גאַרנישט. זי האָט נישט קיינעם.
זילדא — אַ נאַמען בלויז האָט זי אַ שיינעם,
ערשט זי ווייסט נישט אַפילו נאָך וועמען
און אויך נישט, צי דאַרף זי דערפאַר זיך שעמען.

פון רויכיקן מאַקא, וואָס ברענט אירע אויגן,
זי וואַלט ווי אַ פויגל אַוועקגעפּלויגן,
וון אונטער אַ ריינעם הימל אַ בלויזען
און דאַרטן — ווי ער — אַ נעסט זיך בויען.

זילדא איז יונג נאָר אַלט איז איר טרויער,
שטייט זי און זינגט אַזוי אויפן טויער:
„ווי איז מיין מזל אין געצונדענעם שמערן,
מיין גאַט זאָל מיין עלנט זען און דערהערן?“ —

זי קוקט זיך אַינן אין אייגענעם שאַטן,
וואָס איז אין איר אין גאַנצן געראַטן —
אַ גופל אַ קוואַרט, אָן אַ זאַטן ביסן
אויף באַרוועסט פים און קליידל צעריסן.

מאַקא רוט שוין אין שוויסיקע גלידער
און כראַפעט נאַכטיק טיפּער און מידער.
אַ מאַגער ליכטל קעגן איבער אַ מויער —
שלעפּט-איין זילדאן אַליין אויפן טויער.

זי זעט זיך אין חלום מיט ווינסע קליידער
און איר זשאזע — ער קושט זי כסדר.
„זשאזע — צאפלט דאס מיידל אין טרערן, —
מיר וועלן אין ליבשאפט נייע ווערן.

און ווי דער פויגל א נעסט זיך בויען
אונטער א הימל — א הויכן און בלויען,
אין אונדזער פרייד מיר'ן ביידע יערן,
מיר וועלן נייערע, אנדערע ווערן — — —

זילדא איז יונג נאָר אַלט איז איר טרויער,
חלומט זי אין מאַקא אַליין אויפן טויער,
ווען רויכן קנוילן שוין ווידער פון קוימען
און מיט זיי — אירע פאַרמאָגיקע טרוימען.

סאָן פּאַולאַ, 1955

קומאיא

אין די גראָזן זעגט דער היישעריק.
אין די הויכע,
אָנגערעגנטע גראָזן
און די פולע לבנה צוקאַפּנס —
ליגט קומאיא פאַרוויקלט מיט נאַכט.

די צוויי געפלעקטע פיס,
אויסגעטרינקטע —
ווי צעבויגענע ראָר-שמעקנס
שמאַרן קוואַר,
סקעלעמיש
און אויף זיין אָנגעפוישטן
נאַקעטן בויך
ראַיען זיך די שמערן —
ווי גרינע לניו.

דאָ, אויף דער ערד,
אויף זיין אייגענער ערד, —
צווישן די קאלטע נאַסע גראָזן,
אָדער אויפן שטיינגלומט פונעם ברוק,
אָדער צווישן די געצירטע פאַרריגלטע פאַלאַצן,
אין די ליכטראַגן
פון וואַנזניקן לוקסוס און תענוג —
דאָ האָט ער גאַרנישט,
דאָ האָט ער נישט קיינעם, קיינעם.

אַרעמער קומאיא,
דיינע ווייסע האַרן האַסן דיך.
דיינע שוואַרצע ברידער
זענען אזוי אַרעם
און אזוי טרויעריק ווי דו,
און דיין גאַט וווינט אין די וואַלקנס,
ערגעץ אין די פאַרהימלטע הייכן,
פונקט ווי די רייכע ווייסע האַרן —
דער רוה ווייסט אים וווּ!

און דיינע פיס בייגן זיך,
ברעכן זיך ווי ראָר-שמעקנס ;

דיינע הענט, ווי גליטשיקע וואסער-פלאנצן —
זענען קראנק און מיד
און דו קענסט נישט דערלאנגען צו אים
צו זען, אפשר איז ער אויכעט וויים —
דיין גאט
און דערפאר האסטו נישט
קיין לעפל ריין,
קיין אייגן שטיינדל-געלענער
און קיין טרערל גליק
פון אן אייגענער רגע פרייד.

ארעמער קומאיא,
אין טרעמעמבע, ווו האסט פלוצעם דערזען
דיין זוניקן הימל
און דיין וויסטע ערד,
ווו איז דיין ערשט געוויין
האט זיך עמעצער לאנג צעלאכט
און ווו בלויז דער טיך,
דער פאלמעבוים,
דער אורובו
און דער באמבום זענען דיינע פריינד, —
אין דיין בידנעם טרעמעמבע
וועט דער הייסער שווארצער פלאקער
צינדן דיין לאנגע נאכט,
דיינע וואלקנס
און דיינע וועלדער.
דער שמורעם, וואס לויערט הינטער די בערג —
וועט דיך אויפוועקן
מיט צארן פון פייערדיקע פיס.

ארעמער קומאיא,
ערשט אין דעם-א מוראדיקן שמורעם
וועסטו נאך א מאל געבוירן ווערן.

סאן פאולא, 1955

דעמער אין טרעמעמבע

ווער האָט פאַרצויגן פונקען-שנירן
אויף די בערגיקע רוקנס,
די פאַלמען אין פֿייער אַנגעצונדן? —

אין די גראָזן גליען פּורפלנע סאַפּירן,
די ווילדע בלעטער-שפיצן צוקן
פאַרגאַפּטע אין דעמער-ווונדער.

די זון — אַ פֿייערדיקע רויו, זינקט
אין תּהומיקן שוים
הינטער די בערג. ווי אַן עמעראַלד
בליצט אַ שויב פון אַ הייזקע ביים וואַלד.

אויף אַ באַרג-שיפּוע
פּלאַטערט אַ פּלאַמענדיק פּערד
אין פּלאַקער פּונעם דעמערשיין,
ווי אַ וואַלקן — זיין אויפגעשטעלטע גריווע
טראַגט זיך הויך אין הימל אַרײַן.

פונעם קרומען רויטשטייניקן שמעגל
אַ האַרביקער שאַטן נידערט אַראָפּ אין מאַל.
אין די גלימערנדיקע קוסטעס זעגן
די גרילן אלע מיט אַ מאַל.

פּייגל-סטענגעס ציען
זיך איבער די פאַלמען, וואָס גליען.
דער אַוונט קומט אַרײַן מיט אַ בלויען לאַממערן,
מיט גרויסע צעפּינקלטע שמערן.

סאַן פּאַולאַ, 1955

רוז מאַזאַ

איך אַטעם אויף רוז מאַזאַ מיטן נעגערוואַרג —
דאָס שאַלעכץ פון דער זיסער באַנאַנע.
איך לעב מיט די קאַליקעס, שיכפּוצערס, טרעגערוואַרג,
וואָס וואַרטן אָפּ אין דרימל די באַנען.

ס'קען מיך דאָס גאַסנמיידל, וואָס בעמלט צינאַרן,
זינגט און שעלט און שלאַפּט אויף די שמיינער.
כ'זע איר פרייד אין די ברודיקע ביליקע באַרן,
ווען זי זופּט דעם פינגאַ דורך פּוילע ציינער.

אויף מאַזאַ טרוים איך ביינאַנד מיט די וואַגאַבונדן,
וואָס דאַרפן נישט מער חוצן טרוקענעם ברוימל.
זיי לאַכן ביטער פון זייער הילוך — צעשונדן,
און לויזן דאָס ליב זיך — מאַגער און קייטיק.

דאָ שרײַ איך אויס פּערזן צווישן וואַגלערס אָן בעטן,
בלויז אַ הימל און צו כראַפּען — אַ סקינע.
ס'איז זיי גוט אין דער נויט, סײַ איצט און שפּעטער
און פּרעמד איז זיי רחמנות און קנאה.

און פּיס וואָס האַבן קיין מאַל קיין שוך נישט געמאַסטן,
באַרוועס געבוירן און באַרוועסע שטאַרבן.
כ'זע זיי, די הוילע פאַרגעלמע פּיס ווי מיט ראַסטן,
ווי זיי קרענקען באַצייטנס און דאַרבן.

כ'טרינק דאָ דעם פּיין אויס פון בייסטרוקעס אָן היימען,
זיי — וואָס קענען נישט קיין טאַטן, קיין מאַמען,
ווען די נאַכט פאַרוויגט זיי אין רויש פון פאַלמעביימער
און זיי חלומט זיך אַ ווייך קישן מסתמא.

דאָך איז אויף מאַזאַ מיר בעסער, ווי אויף איפּיראַנגאַ,
ווייל איך ווער דאָ אין טרויער געלייטערט.
איין מאַל געווען און כ'בין שוין ווידער געגאַנגען
דאָ צינדן מיין ליד אין ווייזן שניטער.

סאַן פּאַולאַ, 1955

קאפאקאבאנא

א

קאפאקאבאנא,

אויפן נאקעטן נעגער-לייב
פון דינע קווארע קנעכט-זין
פאלן פון דיין גאלד-צעגליטן יולי
רויטע פייערדיקע בלעטער.

אין אלע ראגן גליסטו
מיט לאמטערנדלעך ברענענדיקן לויער.
ניין, אַנגעצונדענע פנימער
גלוטיקן אין דינע צווייגן.

ווער דארף אזוי פיל ליכט,
אזוי פיל פייער? —

קאפאקאבאנא,

דינע זין, ווי צעבראכענע פאלמעביימער,
טראגן האַרבן אומעט אויף די אַקסל.
פיין אין די טרויט. שרעק אין די אויגן.
דינע זין פלאַקערן אין שוואַרצן פלאַם
פון דיין הייסן טראַפיק
מיט פאַרבאָרגענעם פאַרגליטן צאַרן.

וואָס דאַרפן זיי אזוי פיל ליכט,
אזוי פיל פייער? —

קאפאקאבאנא,

הינטער דיין האַלב-לבנהקן געשטיין
כוואליעט ווייסע פרייד
פון זון-געצירטע שויבן,
ווען דער שוואַרצער אומעט
רינט אין די רינשטאַקן
מיט ליאַרעם פון אויפגעבונדענעם האַם,
אַזש די דימענטענע שטערן פאלן פאַר פחד
אין ים אַרײַן,

וואָס ראַלט זיין רעווענדיקע פינע
צו פאַרפלייצן די ברעגן.

ווער דארף אזוי פיל ליכט,
אזוי פיל פייער? —

אזוי פיל שמערן דערטרינקען זיך אין ים
און קאפאקאבאנא זינגט און לאכט.
דאס זענען די אזוי פיל אויגן מן-הסתם,
וואס לעשן זיך אויס דא ביי נאכט.

מיט אזוי פיל שוים קאכט דא דער ים
און קאפאקאבאנא טאנצט ביז משוגעת.
דאס איז דער אזוי פיל צארן מן-הסתם,
וואס פארפינעט די ברעגן מיט האס.

לאַזט אים רוען, גיט אים דרימל,
 שענקט אים חלום א מינוט.
 צווישן שמאַטעס, קויט און שימל —
 איז די הוילע ערד אים גוט.

זעט, אין זינע הענט איז אַפגעוויגן
 שטראַף! קוקט זיך איין — זעט!
 ס'קען דער פלאם פון זינע אויגן
 העליש אונטערצינדן שמעט.

צווישן דערנער פון זיין וואַגל
 ראַנגלט זיך א וואַלף מיט שאַף.
 גיט אים חלום, רו — א נאַגל,
 גיט אים א קרישקע שלאַף.

זי וואַקלט זיך, אַן אונטערגעזעגטער בוים,
 זי ברעכט זיך איבער, פאלט און קראכט.
 אויף אירע ליפן קאַכט דער שפירט אין שוים,
 זי וויינט און שעלט, זינגט און לאכט.

אַ קינד אין שמאַטעס זיך וויינט אויף די הענט
 פון שיכורער מאמען פון פינגאַ און פיין.
 איר דאַכט — די שמאַט — הויכע פלאמענדיקע ווענט
 און שפרינגט מיטן קינד אין זיי אַרײַן.

די ערד ליאַרעמט-אויף. די ערד שרײַט:
 וויי, וויי, אַ מאמע איז אַרײַן אין פלאַם — — —
 נאָר קיינער האָט דאָ נישט קיין צײַט
 צו זען: אַ מאמע שטאַרבט אין בלויען סם.

ריאָ דע זשאַניראָ. 1954

זשעסאָניטאָ

זאָג, וואָס וויינסטו, זשעסאָניטאָ,
מיין טייערע זענע, —
פאַר אַ מויד — אַ סעניאָריטאָ,
כ'לעבן, איז עס פע!

דיינע האַר, דיין שאַפן קעפל
איז באַמט שיין.
אויך דיין אויסגעפלאַכטן צעפל
האַט קאַריאַקאַ-הן.

און דיין בויגיק-דינע טאַליע,
דיינע בריסטלעך יונג
און דיין פלינקער טראַט פון אַלע —
אַ גאַזעלן-שפרונג.

ערשט די אויגן, דיינע אויגן —
בליציקער סאַפיר
און ווי פּיילן פון אַ בויגן —
סאַמע רייץ און גיר.

וואָס זשע וויינסטו, זשעסאָניטאָ,
ס'וועט דיר מאַכן שלעכט, —
וויין נישט, וויין נישט, סעניאָריטאָ,
דו ביסט נישט גערעכט.

דיינע שוועסטער פון פאַוועלאַ
לאָזן נישט קיין טרער,
ווען אַפילו זייער שוועל אַ
טרויער וויקלט שווער.

דיינע ברידער, די מולאַטן —
צאַרן ביון ביון,
שווינגן הינטער גורל-קראַטן
אַן אַ זיפץ געוויין.

וואָס זשע וויינסטו, סעניאָריטאָ,
לעש נישט אויס דעם פלאַם
פון דיינע אויגן — זשעסאָניטאָ,
קינד פון נעגער-שטאַם.

קארמען

קארמען,
טאכטער פון בעלא האריזאנטע,
שמעקסט מיט רייפן צוקער-ראר,
מיט באמבוסן,
מארטאנצן,
מיט גראזן,
מיט טייכן
און מיט אינדזלען.

פון דינע ביידע
אנדנאיקע קאווע-אויגן
און פון דיין ברוסט — דער אכצינארקער,
שריט ארויס דער ווילדער טראפיק
מיט זיין פארבארגן און אויפגעגליט פייער.

קארמען,
טאכטער פון זוניקן בראזיליע,
די וויסקייט פון דינע שטארקע ריזוציין
גארט זיך אינגביסן
אין ווייס מענער-לייב —
ס'זאל ארויסטאנצן פון דיין הייסן
שווארצן שוים
א וויסער זון מיט אויגן —
ווי בלאע אוערעס
און מיט א גרויסן קאפ בלאנדע קרויזן, —
אזוי גיריק דינע ריזוציין,
אזוי קאכעדיק דינע בריסטן.

קארמען,
קינד פון אומעטיקן נעגער-שטאם, —
כ'קוק אויף דיין דראטיק קומשמעלע האר,
אויף דינע ארעמס,
אויף דינע צעבלימע היפטן
און כ'הער זייער שווארץ געשריי,
זייער ליכטיק געוויין.

די שטערן איבער דיין נאכטיקן קאפ הימל
גליען ווי נעכטן —
גרויס און אייביק.
דאס בלאסע רעפטעלע לבנה
וועט מאַרגן זיין זילבעריק און פולער.
דער אלטער טיך —
געבוירן אין אומרו,
וועט ווייטער אַיילן צום אַטלאַנטיק
און דיין שוואַרץ ליב
וועט ווייטער זינגען
דאָס ווייסע געוויין פון דיין צעפלאַמטן גיר, —
אַ קאַרמען,
שיינע מאַכטער פון בעלאַ האַריזאָנטע,
אַרעם קינד פון אומעטיקן נעגער-שמאַם.

בעלאַ האַריזאָנטע, 1954

שוואנען

בני נאכט. אין אלטן פארק אויף איפיראנגא,
לעם רונדן באסיין דרימלען שוואנען צוויי.
א הויכע צוויי-שטאמיקע צווילינג-פאלמע
וויגט א לבנה-קריון שטיל איבער זיי.

אינע — שניי-ווייס, פעך-שווארץ די צווייטע
און ביידע שלינגען די שמערן פון באסיין.
פליגל צו פליגל, די העלדזער פארפלאכטן,
פארליבט זענען ביידע שוואנען און שיינ.

ווייכע טריט. נאקעמע אויגן. די ארעמס —
ביון ביין פארקלאמערט — נאענט, געטרין.
וויין און לעבן. פרייד אין גלי פון באגערן
שוועבן דעם באסיין, די שוואנען פארבני.

אויף זייערע העלדזער, דאכט זיך — איין האלדז,
פאלן לבנהקע זילבער-רינגען ליכט.
דער פארק פארסודעט מיט סטעזשקעס גרינע,
דאס ווילדע בלעטער-ווארג אטעמט געדיכט.

די נאכט לאקט אין שימער. שטילקייט מורמלט
מיט תאוה-גערויש. מיט סטרוניקע רייד.
די שווארץ-ווייס פארפאלט געטוליעטע שוואנען
שלינגען די שמערן פארדרימלערהייט.

קעגן איבער אויף א באנק, האלב אין שאמן
פון דער זומערדיקער נאכט — הויך און בלוי,
מיט גראבער ליפ א נעגער קושט זיך דארשטיק
ארנין אין צארטן פנים פון א ווייסער פרוי.

ריא דע זשאנירא, 1955

איטאפעטינינגא

דיינע שנירן לבנות — די בלענדיקע לאמפן,
רויבן די רו פון דיינע וואגאכונדן, —
איטאפעטינינגא, ווער דארף די דאזיקע לבנות
און ווער האט זיי דא אזוי צעצונדן?

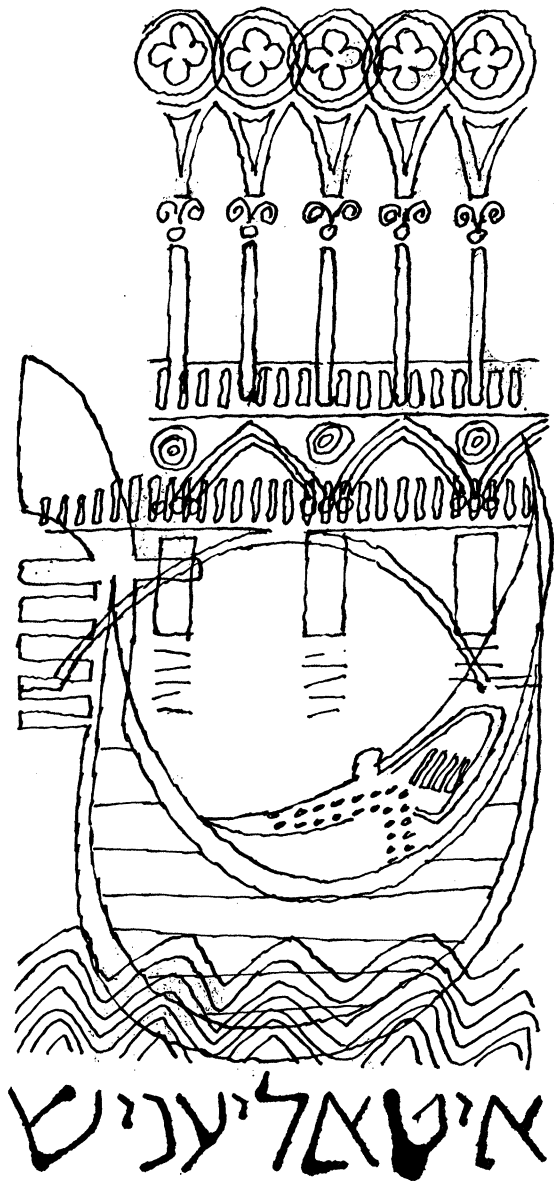
און די פידלען, וואס פארסטרוניקן דעם אומעט
פון דיין איבערגעזעטיקטן מאגן, —
איטאפעטינינגא, ווער דארף זיי צום מידן געביין
פון דיינע דרימלערס אין די ראגן?

און דיינע פרעכע געמאליעוועטע קאקאמעס,
וואס רוימלען זיך, נעבעך, פון צניעות, —
איטאפעטינינגא, ווער דארף זייער נאקעט געלעכטער
צום פיין פון אלטע פארשעמטע וויעס?

און דיינע נאכט-בירושעס — שיכורע מאכערנעס,
ליבע דורך טרערן, מעסערס און שרויטן, —
איטאפעטינינגא, ווער דארף די סם-פרייד פון פינגא,
דיינע זין זאלן הלומען פון טויטן?

און דיינע קינדער, וואס ראיען אין די מיסטן,
די קאליקעס, די יונגע אינוואלידן, —
איטאפעטינינגא, דערמאן דיך דעם אנגסט פון פויסטן,
די המונישע טריט וואס זידן.

ריא דע זשאנירא, 1955

... "ער האָט נישט קיין בעט און קיין דאָר,
קיין טויב, קיין סטרונע פון אַ גומאַר ;
קיין שום אנדערע אייגענע זאך —
בלויז דאָס אַש אויפן שטיקל ציגאַר".

נעכט אין ווענעציע

גאַנדאָלעס

אין די קאַנאַלן — שמוציק און טיפע,
שווימען קעפ און טויטע אויגן.
די הניזער — קעגן בריקן און בויגנס,
זינקען ווי זיך טרינקענדיקע שיפן.

נישט בלויז פרייד פירן די גאַנדאָלעס,
אויך טרויער און וואַנזין פון וויין.
די גאַנדאָלעס — שוואַרצע טרומע-שאַלן —
פירן און פירן ווייטיק און פּיין.

די דעכער גרינען מיט ליחות
און מיט שימל. מיט זויערע ריחות
פון מיין, פון קעץ און השתנה
אַווירט עס ביז אַרויף דער לבנה,
וואָס הענגט אַ צעקנייטשמע און געלע
אויף דער טונקעלער הימל-סטעליע.

און ווענעציע שימלט און זינקט,
ווענעציע שטאַרבט און זינגט.
נאָר האַבן האַט זי פריילעכע ווייבער,
שפילט מען זיך מיט זייערע ליבער.

„טרע גאָבי“

אין טראַקטיר פון די „דריי האַרבאַטע“,
בני איבערגעקערטע פלעשלעך וויין,
א מענטש — אַ צעקנאָדערטע שמאַטע —
און פאַלמע-שאַטנדלעך וויגן אים אַינן.

ער האָט נישט קיין בעט און קיין דאַך,
קיין טויב, קיין סטרוגע פון אַ גימאַר.
קיין שום אַנדערע אייגענע זאַך —
בלויז דאָס אַש אויפן שטיקל ציגאַר.

דרימלט ער בני אַ ליידיקער גלאַז
און חלומט — פון אַ פולער.
ער שפילט מיט זײַן שיכורער נאַז
און דער קאַפּ זשומט אים אַ דולער.

קאַשמאַרן זעט ער. שלענג און ווערעם
ראַיען אים די פאַרברענטע געדערעם.
קינער וועט אים איצט נישט שמערן —
ער זאַל אויף אייביק אַנטשלאַפן ווערן.

וועראנדעם

באבלומטע וועראנדעס. פארליבטע טויכן.
אין ראש-צעבליצטע פייערן-קאלירן
טאנצן אין די גאלדענע שטויכן —
שלאנקע באפראקטע קאוואלירן
מיט דאמעס — אין גרינס, אין רויטן.

א געגאס פון שאמפאן אין באקאלן.
אונטער ווייבערשע צעפלאמטע הויטן
קוועלט די נאכט-פרייד. טאנצן שאלן,
די קלארנעטן כיכיקען, מוראדיק וויינען
די פידלען צווישן פרעכע שפאסן.

נאך דו זאלסט נישט מיינען —
דאס זענען די וואכעדיקע גאסן
איצט ארויס האלב-נאקעט אין שיגעון.
ניין, זיי גלאצן מיט פינצטערע אויגן —
פארלאשענע אין די שפעטע שעהען
פון דער נאכט — צארנדיק און ברוגז.

די וועסלעס רוען. די גאנדאלערן שלאפן.
פון די וועראנדעס — צעבליצט און אפן —
יאגט דאס שיכרות, די זנותיקע זינד,
כדי שפעטער אויסצוליידיקן פון בעטן
נאך א ראז-צעפארעט ממזר-קינד —
פארהעמדלט אין פרימארגן-גאזעטן.

אבער ווענעציע טאנצט און זינגט,
ווענעציע — שטארבט און שמינקט,
ווייל האבן האט זי תאוהדיקע ווייבער,
שפילט מען זיך מיט זייערע לייבער.

טאכטער ווענעציאנער

— וואס טוסטו דא, מיידל,
ארום די קאנאלן
בני די געהיימע גאנדאלעס?
זע, אויף סאך-מארקא
די שאטנם שוין פאלן,
ס'לעשן זיך די זשיראנדאלן.

לעם בריק פון די זיפצן,
אויפן בריק פון דריי ארקעס —
פארווינקלט זיך עמעץ אין לויער.
ס'שווימט-אן דער פחד
אויף זעגלען און בארקעס,
אויף שלעסער, מירן-טויער.

פון קאללע דעי פראטי
ביז דער לארגא נאני
בליצן די הייסע קינזשאלן.
אפילו די שמערן,
טאכטער ווענעציאנער —
זענען דא גרייט צו באפאלן.

— דא בין איך געבוירן
און דא וועל איך מיך עקן, —
ענטפערט דאס מיידל מיר גאליק,
איז וואס זשע דער פחד
און וואס קען מיך שרעקן
די נאכט מיט אירע קינזשאלן?

מינע נעכט — אן חלום,
מיין שלאף — אן געלעגער
איז דאס „אינדזל פונעם דערלייזער“.
מיך היט די מאדאנע
אויף אינדזלען — אן ברעגן,
מיט שאטנם געהיימע און בייזע.

דאס מיידל ווערט געלט.
אין געפלען זיך טימן
די פלעמלעך אויף די קאנאלן.
און די נאכט — באזויפן
אויף פיר הונדערט בריקן —
לאכט מיט צעבליצטע קינזשאלן.

זי קיינט מיט יסורים,
מיט בלוט און מיט אייטער —
די אלטע נאכט פון וועגעציע.
אין פינצטערן אָפּגרונט
אלץ ברייטער און ווייטער —
שפינט זי די זינדיקע געצן.

פון ערגעץ אַ פּיאַצאַ
אין שיכורן געפל —
צעפלאַמען זיך דאַנטעס אויגן.
ער נידערט פון לעצמן
פון שטייניקן טרעפל —
מיט אַרעמס ווי שווערדן געצויגן.

ער שרייט און ער צאַרנט,
דאַנטע אליגייערי
און שעלט מיט אַטעס צעגלימן — — —
נאַר אויף הונדערט אינדזלען
שטאַרבט אין ווונדן שווערע —
די נאכט אויף צווייען צעשנימן.

שטאַרבט די נאכט מיט פולע
בריסמן וויין, מיט פרעכע
אויף קייטיקן ברוק אין שימל.
און הינט אין די ראָגן,
קעץ אויף די דעכער —
וואַיען און קלאַגן צום הימל.

דזשאַוואַני

דאָס יינגל דזשאַוואַני, דער בלינדער דזשאַוואַני
שטייט מיט אַ גיטאַר אויפן ראַג לאַראַג נאַני
הינטער טירן-פענצמער צעפראַלט.
ער ציט און רימפלט אַן אַלטע סערענאַדע
פון עפעס אַ ליבע אויף „טשינקווע לאַמפאָדע“
און ניקל קלינגט אויפן אַספּאַלט.

די נאַכט איז אַ הייסע מיט וויין און מיט פרויען,
מיט ליכטיקע שמערן, אַ הימל אַ בלויען,
מיט אַליץ וואָס עס דאַרף זיין גיטאַר,
אַז אין בוידעם-לעכער, דורך נישעם, שפּאַרונעם
זאַל צוויקן דער לירישער יאַמער פון סטרונעם
ביים האַרץ פונעם שיכור און נאַר.

רונד-אַרום די אַלטע גומע אימאַליענערס
שלינגען זיין אומעט פון גיטאַרישע טענער
און שאַקלען צו ריטמיש די קעפּ.
זיי קלייען דעם טאַבעק פון שוואַרצן „אַוואַנטי“
און טראַכטן דערביי פון אַ פּלעשל „קיאַנטי“
און לאַקשן פון וואַרעמע טעפּ.

(דורכן גראַנד-קאַנאַל, ביי מאַמע זשיראַנדאַלן
ציען אין געהיים די באַבלומטע גאַנדאַלעס
מיט יונגע פאַרליכטע אַן צאַל.
דער פּאַלאַץ דוקאַלע שימערט מיט סאַפירן
און מיט איידלשטיינער, ווי כישוף-קאַלירן,
בליצט זיין קרוין — דער הויכער קופּאַל.

אויף העלע וועראַנדעס פון שענק און קאַפּיען
די שיכורע פאַרלעך־שיכור זיך דרייען
אין וואַלצערס פון ליבע-דעליר.
די באַזוויפענע פרייד פון גלוסט און פון תּאַווה
שפּאַרט זיך צום דרויסן — אַ גליקע לאַווע
מיט נאַקעט-צעשריגענעם גיר).

די נאַכט ווערט אַליץ מיפּער און גרעסער די שמערן.
אין די טונקלע ראַגן די שאַמנס בלויו הערן
דזשאַוואַנים דינסטרוניקן צער.
— ווער וועט אים איצט נעמען און ערגעץ דערפירן? —
די שיכרות כראַפעט אין צעפלאַמטע געהירן —
פון זונה, פון שיכור, פון נאַר.

ווי שלוכצן פון ווייטיק געפערלט אויף שנירן
די לעצטע גימאַרע-אַקאָרדן וויברירן,
זיי צימערן-אויס און פאַרגיין.
די אויגן דעם יינגלס — צוויי כוסהלעך טרויער,
ליגן צעבראַכן הינטער מירן און טויער —
אויף פרעמדן, אויף נאַקעטן שטיין.

אַ וואַגלער-פאַעט אין זיין אומרו צעגליטן,
ווי שאַטן אַ שטיק פון דער נאַכט אַפּגעשניטן —
שלייכט דורך זיך פאַרטייעמערהייט.
ער כאַפט אויף די אַקסל דאָס נאַכטיקע יינגל,
טראַגט אים צו די שמערן מיט אַ פיין, אַ זינגל —
צום חלום פון ליכט און פון פרייד.

פאנטע דעי סאספירי

בני נאכט.
אויפן קאנאל צו דער זיפצן-בריק,
ווי א זיפץ — פליעסקעט א גאנדאלע.
שווארץ דער קאנאל —
ווי פליסיקע סמאלע,
נאך ווייס דאס קלייד
פון דער יונגער דאָנע
און איר באַגלייט
דאָס בלייכע פנים —
פון דער לבנה.

די אלטע תפיסה-וואַנט
שימלט גרין אין שאַטן.
די קוואַדראַטן פינצטערן הינטער זשאַווערנדיקע גראַטן.
אַפגעפלוין
אין די לעצטע טויב פונעם בויגן.
אלט בליצט דאָס גאָלד
פון מאַסיוון פאלאץ דוקאלע.
און ווי א זיפץ פליעסקעט די שוואַרצע גאנדאלע.

אין איינעם מיט דער לבנה
שטייגט די דאָנע אויס פון דער גאנדאלע
אויפן זיפצן-בריק.
אין קאנאל —
א צערינצלטע סטענגע א שמאלע,
זינקט איר בליק —
איר דערוואַרגענע יללה.
אין שאַטן ציט אַוועק די ליידיקע גאנדאלע.

א שמערן
לעשט זיך אויס אין גרינעם פינקל.
פון א פאלאץ-ווינקל
בלינצלט אין געלן קריינדל א לאַמטערן.
געדיכט נעפלט די קילקייט.
אין ווענעציעס וואַסער-שמילקייט —
דער לעצטער ריטמויג פון א באַרקארעאלע
און אויפן קאנאלן-שליאַך —
ערגעץ ווו נאך א פארשפעטיקטע גאנדאלע.

אין גראַנד-קאַנאַל טרינקט זיך די לבנה.
אין לאַנגן ווייסן קלייד ווי אַ שוואַן —
די יונגע דאַננע
חתמעט-אַפּ צום לעצט אין וואַסער
מיט אַ זיפּן — איר פנים.
אַ פּליוסק.
דער קאַנאַל ברעכט זיך איין
אין קרומע פאַסן — — —

און ווידער פליעסקעט זיך פּאַוואַליע,
ווי אַ זיפּן — אין לבנה-שיין —
אַן איינזאַמע גאַנדאַלע.

ווענעציע, 1953

וויא די פרע

אויף די נאָסע צעהאַנגענע העמדער
איבער יעדן געטרעפלטן הויז —
קריכט-אום אַ בלייכע לבנה, ווי אַ לויז.

בני פלאַכדאָך-פאַרכיקע בנידלעך
הוידען זיך שיכורע מאַטראָזן
אויף יונגע צעקאַרטשעמע מיידלעך,
ווי אַפגעבליאַקעוועמע שמעטערלינגען.

די איבערגעבויגענע שיף-יונגען
גלעטן זייערע הוילע ליטקעס,
קוואַרע בריסטן,
רויכערן און הוסטן.

אויסגעקראַכענע קעץ. גראַגעפאַקטע טויבן.
מכשפה-קעפּ אין פאַרלויטעטע שויבן
הינטער לאַנגע געזשאַווערטע קראַטן,
אַ גרילצעניש פון אַלמע נודנע פלאַטן.

אין רויש, אין שאַרפן ריח פון השתנה,
אַ פרוי אין שוואַרצן — אַ ווראַנע —
סודעט, כיכיקעט מיט ציין, ווי מצבהלעך אַ שורה:
„בעללע דאַננע, דועמשענטאַ לירע — — —“

אַן אויפגעשריי אין קרומע קאַרידאָרן,
ווי אַ גאַרגל זאַל האַבן איבערגעביסן געוואָרן.

אויף בייניקע פינגער האַלט זיינע אויגן
אַ בעמלעך אַ בלינדער
און זשיליס אַן אַריע ער ציקלמ.
עטלעכע נאַקעטע קינדער
צעשלעפּן פון זיין הימל דאָס ניקל.

און אויפן געלן דיסק פון דער לבנה —
אַן אויפגעיאַזשמער קאַטער איז מזנה.

גענואַ. 1953

ווענעציאנער מאָזאיק

טרעפ און באַלקאַנען

אונטער האַלב-רונדע באַלקאַנען,
ווי ריזיקע טשערעפאַכע-שאַלן,
אַנדערע — ווי צעשאַגענע קאַראַבעלן
אין גילדענע פעדעס שפּיננוועכס,
הייבן זיך אַרויף טרעפ,
ווי צעצויגענע אַקאַרדעאַנען
אין פינקלדיקן זונשטויב;
נידערן אַראַפּ טרעפ —
ווי אַלטע פּיאַנע-קלאַווישן
אין בלייך-פאַרוזילבערטע לבנה-שאַטנס.

אַזוי פיל פרייד אין באַרוועסער יונגשאַפט,
ווי אויף אינדזלען אין טאַנגלוי.
אַזוי פיל טרויער פון זיפצנדיקער זיקנת,
ווי אויף מצבות אין אַוונטגרוי.

די שווערע סקולפּטורענע פיגורן
אין מאַכיקע פאַמיגעס און נישעס —
עדות פון פרייד און פון טרויער,
לאַכן אייביק
און וויינען אייביק
אין זייער האַרטער קאַלטער שטייניקייט.

אין זיין שקאַרלאַמענעס טוניק
דער טאַג — אַ שיכורער גאַנדאַליער,
שיפט זיך איבער די מוטנע קאַנאַלן
צווישן טרעפ און באַלקאַנען —
טרינקט און זינגט.

ווייזן און סערענאַדעס.
מעניץ און דאַנגעס.

וויפל שקיעה-שנין אין אויפגעפראַפּנטע פלעשער
איבער צעהוידעטע באַלקאַנען;
וויפל גסיסה-בלוט אויף צעבראַכענע שאַרבנס
אונטער צעוואַקלטע טרעפ.

קעץ און טויבן

אויף די רויטלעכע קאפליעס
פון די אלטע צעבויגן-משופעדיקע דעכער,
אָפּגעגאַסענע מיט שקיעה-צונמער —
פלאַקערן מחנות טויבן.
פון אַ פאַרוויקלטער גרינער שאל אַרויס
גאַפּט אַ צעקודלטער קאַפּ פון אַ זקנה
צו טויבן אין זוניקן פֿייער.

אַזוי פיל פלאַמענדיקע ליבשאַפּט,
אַזוי פיל טרויעריקע שיינקייט,
וואָס קען נישט פאַרגיין
אויף דעכער אין געצונדענעם דעמער.

אין קאַנאַוועס הינטער הויכע שאַמנס,
ווי בלויע לייטערס אָן שטאַפלען, —
האַרבן זיך קעץ.
זייערע אָנגעשאַרפטע אויגן, ווי דימענמן —
שלייפן מיט גרינלעכן בליאַסק
די טונקלענדיקע ראַגן.

אַזוי פיל שאַרף-אַנגענאַגלט ביז,
אַזוי פיל לוייערגלי,
וואָס לעשט זיך נישט אויס
אין די קאַנאַוועס פון ווענעציאַנער פאַר נאַכט.

פּלוצעם —
מיט גרויסע פּלעדערמייז-פּליגל
באַפּאַלט דער אַוונט די זינקענדיקע מויערן.
שאַמנס — ווי שווערע מויערן —
פאַרשליסן גיך די לאַבערינטיקע ליקל-געסלעך.

די טויבן-פאַרלעך
שוואַרצן אין קופּקעס אַש.
די קעץ גליווערן —
ווי טויטע בנינאַכטיקע שמיינער.

לאנג לעבט דער טאָג אין ווענעציע
און נאָך לענגער שטארבט ער.

אין הויך-פארשפיצמן קאמפאנילע-טורעם
הודעט דאָס טעמפע קופער פון צייט און תפילה.
די אַרקאדן פון דער קירך סאָן-מאַרקאָ
ברענען אין צעגליטן דעמערפלאַם.

די טרעפ און באַלקאָנען
פינצטערן געהיים און פחדיםדיק,
ווי אַלטע פאַרוואַקסענע קברים און מצבות.

שויבן און מיידל-פנימער

אין די אלטע שויבן, ווי אָפּגעבראַכענע שטיקלעך ים,
אין מיניענדיקן גרין און אַראַנזש —
וויגן זיך בלאַנדע מיידלקעפּ,
ווי אָפּגעוועלקטע זונרויזן.

מיידל-פנימער —

ווי צעשווומענע פלעקן פון דערטרונקענע.

אַזוי פיל אומעט

אין בונטן קאַלירשפּיל אויף שויבן.

אַזוי פיל בלוי-שוואַרצע אויגן-שייטערס,

צאַפּל,

אַנגסט,

באַנג און אומרו.

אויף דער מאַסיווער פאַנטע די ריאַלמאַ,

וואָס גלייט אין קאַנאַל, ווי אַ רעגנבויגן —

גייען-אויף,

פאַרגייען נאַענטע מאַנדאַלינעס.

סטרונעס —

וואָס שטאַרבן איידער זיי ווערן געבוירן

און פלאַמערן אַוועק, אַוועק,

ווי אָנגעצונדענע שויבן.

אַן עכאַ ציטערט-אויס אַ גיטאַר

איבער די צערינצלמע וואַסער-וועגן.

אַ גידאַלגאַ פיבערט אין אַ סערענאַדע

הינטער די געוועלכטע שאַטנס פון אַ פאַלאַץ.

וויפל ליבע-שלוכץ

אין קאַלמן מעטאַל פון טרויער.

וויפל הייסער באַגער

אין שענסטן וואַרט פון פערזנבלוט.

אויף דאַנטעס מאַרמאַרנעס קאַפּ

אין אָפּגעזשאַווערטע בלעכענע לאַרבערס,

זיצט די נאַכמיטיק-זון —

ווי א פייערדיקע קרויז.
דורך זיינע פארשטויבטע אויגן
וואַגלען פאַרביי וויאַלעטע כמאַרעלעך,
ווי צעריסענע גאַנדאַלעם.

אין יעדן צעפלאַסענעם קאַנאַלן-ראַג
סודעט זיך די שטילקייט מיט שאַטנס.

צו דער גלאַזיקער קילקייט פון שויבן,
אין טונקלבלאַ און אַכרע —
קלעפן די מאַדאַנישע מיידל-פּנימער,
ווי גרויסע טויטע שמעטערלינגען.

שטערן און גאנדאלעם

פונעם נידעריקן טיף-וויאלעטן הימלראנד
זינקט אראפ א רעפטל לבנה,
ווי אן איבערגעקערטע גילדענע גאנדאלע
אין טינטיקן גראנד-קאנאל.

אויף דער פאנטע דעי סאספירי —
די אלטע בויגנבריק פון די זיפצן,
אן אנגעשוואלענע מיט פייכטע שאטנס —
בלוען גרויסע שטערן.

אזוי פיל בליאסק אויף מאכיקן שימל,
אזוי פיל גרינער פונקענפינקל
אין געדיכטן געוועב
פון אויסגעשפרייטע חושך-נעצן.

אין די קרומע צעווייגטע וואסער-געסלעד,
ווי לאנגע צעשערבלטע נאכט-שפיגלען, —
טרינקען זיך די פארטודעטע
צעהוידעטע דאזשן-פאלאצן.
דורך זייער געפרעסטער פארלאשענער שטילקייט
פליעסקען פארביי גאנדאלעם —
ליכטיקע חופה-כעטן,
וואס לאכן
און פינצטערע גאנדאלעם,
ווי שווארצע טויטן-ארום —
וואס קלאגן.

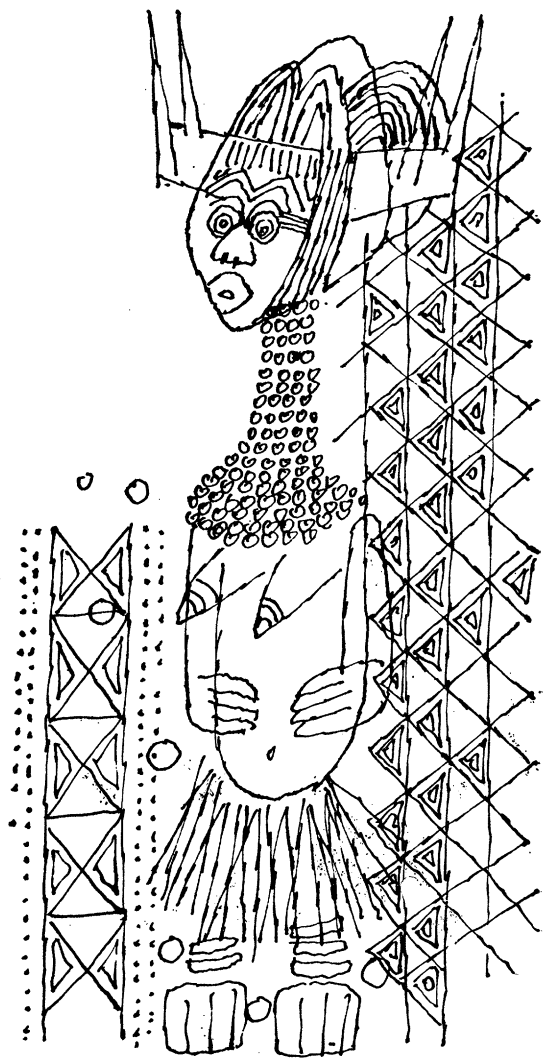
וויפל גלוטיקער פיבער
פון ליב און ליבע-דעליר;
וויפל אפגעקילטע שנירלעך טרערן
פון לעצטן טרויער.

גאנדאלעם — האלבע לבנות,
וואס שווימען ארויפצו אין אויפהעלנדיקן הימל אריין
און גאנדאלעם — שווערע טרומעס,
וואס ציען אוועק אין לאנד פון די אייביקע שאטנס.

אזוי פיל געלעכטער
איבער שטערנדיקן גרינגלי;
אזוי פיל יאָמער
אונטער חשכותדיקע נאַכט-נעצן.

אין די קוואַדראַטנע אימהדיקע לעכער
פון דער פאַרצייטיקער טוכלער תפיסה-מויער
שטייט דאָס שיינע טויטע פנים כּייראַנס,
וואָס לאַכט אזוי קורץ
און וויינט אזוי לאַנג.

ווענעציע, 1953

אפרילקאניש

... "יחסינו הוא מלאן עמים : א נאמנו,
א שמעון — וואס טראכט.
און וויסע גיין מיט שווארץ און —
ווען ער לאמט."

טראפאלגאר סקווער

צווישן אלטע מאסטן
פון קליינע פארזשאווערטע משא-שיפן
און איבער אויסגעקרוממע
מיף-פארשטויביקטע פאלמען —
שטרעקט זיך אויפן טראפאלגאר סקווער
דער בראנדזיקער נעלסאן-דענקמאל.

די טראפישע זון פלאקערט.
א ממורפדיק ווינטל לויפט-אום מיט בליציקע חלפים.

שמאלץ קוקט אוועק דער ים-העלד
צום צפון-אטלאנטיק,
וואס וויינט פארהימלט ער זיך
מיט גלאזיקן בלוי און גרין.

דאס מערב-אינדיע אינדזל
רייפט מיט וועלדלעך צוקער-שמעקנס.
ס'שמעקט מיט פרישן רוים,
מיט זיסע שארפע סיראפן.

אין די פארחלשמע בלעמער-פלאנצן
שרייען מאלפעס
און מוראדיק קוויטשען פאפוגניען.

בנים דענקמאל —
אין אן אלט געבלימלט קלייד,
א צעקנייטשמע נעגער-פרוי
שטייט מיט אן עמער משקה פון מאכיקארע.
זי האלט אירע אויגן
אויפן בייניקן פנים פונעם ים-העלד
און וויינט אן טרערן.

לעם איר — א האַרביקע שכנה
בני עמלעכע אויפגעשניטענע קאקאסן.
אויך זי האלט אירע אויגן
אויף נעלסאנס אַנגעהיצט פנים
און וויינט אן טרערן.

אויף די אלטע משא-שיפן
שווייסיקן אין זוניקן פלאקער
יונגע שווארצע גופים.
זעק, פולע זעק וואקסן אן מיט א ווערך
אויף די שיפן.
זיי רעווען און גליטשן זיך אוועק
אין פארקנוילטע רויכן.

נאך דער בראנדזענער ים-העלד
דארף נישט קיין טרונק מאַבי,
וויל נישט קיין קאקאס-נום
און זעט נישט די פארשוויצטע ליבער.

ווייט קוקט ער צום אומענדלעכן אטלאנטיק,
וואס פארבט זיך טונקל-גראנעט
אונטערן היים-פליכיקן הימל,
וואס שטופלט זיך שוין אן
מיט גרויסע בליאסקנדיקע שמערן.

און ווייטער קוויטשען די פאפוגניען.
די מאלפעס צעבניסן
די אראפגעפאלענע נאכט אויפן אינדזל.

בארבאדאָס, 1957

דריי בלינדע

צוויי הענט אויף די אַקסלען
פון ערשטן,
צוויי הענט אויף די אַקסלען
פון צווייטן —
אזוי שפּרײַזן אין טאַגליכט
דריי יונגע בלינדע נעגערס
פאַרקלאַמערט אין צווייען,
אין דרייען.

דריי נעגערס — באַרוועס און נאַקעט,
דריי זין פון באַרבאַדאַס;
דריי פאַר פיס, ווי באַמבוסן דאַרע —
קנעטן די הייסע זאַמדן פונעם אינדזל.

דאַס אינדזל בלאַט און זוניקט.
וויילד גרינען די פאַלמעביימער.
דער ים ראַלט און פליעסקעט.
מאַלפעס קוויטשען,
פאַפּונגען שרייען
אין ברייטן באַנאַנען-געבלעטער, —
און בלינדע נעגערס
שפּאַנען זאַלבעדריט אין גלויקע זאַמדן
פון רוישיקן אינדזל —
נאַר ס'אינדזל איז פאַר זיי אַ צוויינטער.

אַ מאַרק —
אַ צעראַיעטער שוואַרצער מוראַשניק
מיט זידל און טומל.
די פיש שטינקען סכנות.
דער צוקער-ראַר שמעקט.
די מאַראַנצן גאַלדיקן.
בליץ פון אַ מעסער.
רויטס אין די זאַמדן.
און דער יונגער בלינדער דריילינג
שאַמנט שווינגיק פאַרביי דעם מאַרק —
ווי דריי לאַנגע שוואַרצע טרומנעס.

וואהין ציען דרײַ בלינדע נעגערס
דורך ערדענע שמיבלעך — ווי פינצטערע וואַלקנס,
פאַרקלאַמערט אין פּינן פון איין גורל?

קיינער פרעגט נישט,
קיינער ענטפערט נישט,
קיינער ווייסט נישט —
וואהין ס'וויגט זיך דער בלינדער דרײַלינג,
וואָס גייט און פאַרגייט
אין שטאַרקן בלאַ פונעם דעמער,
העט-ווייט אַוועק, אַרויף-אַרויפצו צום הימל.

אויפן אינדזל קריכט אַרויף דער אַוונט,
ווי אַ גרויסער בער פון דער נאַרע.
און דאַרט, אויפן לעצטן מערב-פאַס,
אין מלענדיקן שאַרלעך-גלי,
שמרעקן זיך נאָך אַלין
צוויי הענט אויף די אַקסלען
פון ערשטן,
צוויי הענט אויף די אַקסלען
פון צווייטן, —
דרײַ בלינדע נעגערס —
פאַרקלאַמערט אין צווייען, אין דרײַען,
צעשווימען ווייט ווי אַ וואַלקן.

באַרבאַדאַס, 1957

סאַנדעלענאַ

סאַנדעלענאַ האָט ליב דעם נעגער-יונג,
דעם פישער-יונג היימאַר, —
ווייסט נישט דאָס מיידל וואָס צו טון
און איז אומעטיק דערפאַר.

(אײַ, נאַריש מיידל, סאַנדעלענאַ,
דין היימאַר איז נישט בלינד
און זעט — דו ביסט אויפן אינדול
דאָס שענסטע נעגער-קינד.)

ער זעט — ביסט רייף און בויגעוודיק,
ווי אַ באַמכוסל אין ווינט, —
אײַ, נאַריש מיידל, סאַנדעלענאַ,
דין היימאַר איז נישט בלינד.)

שטייט סאַנדעלענאַ בײַ איר היזקע,
וואָס קוקט אַרויס צום ים
און זינגט אזוי צום פישער-יונג
מיט אַ נעץ אין דעמערפלאַם:

„ווייסט דאָך, ס'ברענט דעם טיגערס אויג,
מינע גליען ווי סאַפיר, —
היימאַר, קום און קוק זיי אָן,
צי אמת זאָג איך דיר.“

ווייסט דאָך, פלינק איז די גאַזעל,
געשווינדער כ'בין פון איר, —
היימאַר, קום און פרוּוו עס אויס,
צי אמת זאָג איך דיר.“

אויפן אינדול שטאַרבט דער מאָג. די נאַכט
שטעלט לאַפעס פון אַ בער.
ביים ים-ברעג בלייבט פון פישער-יונג
אַ שאַטן און נישט מער.

נאָר נאָענט-נענטער ער פאלט דאָן צו
צום נעגער-מיידלס הויז,
פון היימארן מיט סאַנדעלענאַן
ווערט איין שאַטן בלויו.

און די הייסע שוואַרצע אינדזל-נאַכט
זינגט-איבער שמיל אַצינד:
„אוי, נאַריש מיידל, סאַנדעלענאַן,
דיין היימאר איז נישט בלינד“.

ס"ט. טהאַמאַס, 1957

א, סער, א, לייד

לעם אינדזל סיינט-טהאמאס,
ווייט פון ברעג, אין סאמע ימיקן טיף,
אן אנגעשוויים פון יונגע
נעגער-קעפ ארום דער נאז פון דער שיף.

„א, סער, א, לייד,
ווארף א קוואדער פאר דינע שווארצע זין — — —
און אויגן — ברייאמטן —
שפיגלען ארויף-אראפ, אהער-אהין.

„מיר זענען הונגעריק!
אויפן רייכן אינדזל איז בידנע, שלעכט — — —
א, סער, א, לייד,
שענק א קוואדער דינע נאקעמע קנעכט“.

א פרייד אויפן שיפדעק.
דאס גבירישע אלטווארג הירושעט און קוועלט
פונעם גופים-געבארכל
איז אקעאן צו כאפן דעם קוואדער געלט.

און ווען ס'פאלט א קוואדער —
דער זילבער-בליאסק איבערן ים וואס בלויט,
פלייצט-אויף דאס גערענגל
פון נעגער-קעפ, ווי פיש ביי קרישקעס ברויט.

דארט — דאס זוניקע
קאריבן-אינדזל אין פארפאלמעטן גרין.
און דא — דאס שווארץ געוויין
פון זיינע ארעמע נעגער-זין.

דארט — קאקאס, באנאנעס,
דער רייפער זאפט פונעם גאלד-אפעלסין.
און דא — שטומער הונגער,
דאס געשריי-געבעט פון די שווארצע זין.

„א, סער, א, לייד — — —
ציטערן די גופים אין ים פון קעלט.
די בליקן שטארן נאך ארויף-אראפ,
אבער זעלטן פאלט דאס קוואדערל געלט.“

„א, סער, א, לידי — — — “
שמשירען די נעגער-צייך ווייס געשארפט.
נאר די דאמען הירושען
און קיינער פון זיי דעם קוואדער נישט ווארפט.

די זון זינקט אין מערב
און צינדט-אן סיינט-טהאמאס גאלדיק-רויט.
די נעגער-קעפ שאמענען.
די כוואליעס זידן און קלאפן ווי שרויט.

ס"ט. טהאמאס, 1957

עלעאנאר מאבן

זײַט באַקאַנט, דאָס איז עלעאָנאר:
אויגן — קויל.
דין-געצעפּלטע האָר.
קאווע-קאַליר — די הויט.
ליפּן — גראַב און רויט.
און ציין —
ווי געשניטענע פון העלפּנבײַן.

אַ צענטע מאַכטער
פון איר וויסמן נעגער-שטאַם
אויף אַ זוניקן אינדזל
פון קאַריבישן ים.

וואָס זי טוט, עלעאָנאר,
אויפן מאַרק פון שוואַרצע מוראַשקעס?
פרישן צוקער-ראַר
פאַרקויפט זי אין קיישלעך אַ פּאַר.

שטייט דאָס מיידל
אין צעפּלאַקערטן באַרבאַדאָם —
אין דאַרשטיקן גליטאַג פון נויט,
באַרוועס,
טרוקן ווי אַ באַמבוסל
און ביזן שאַפענעם קעפל אין קויט.

אין דער נאַרע
פון בלעטער און צווינגן
האַט זי צוויי קינדער, עלעאָנאר.
יא, מ'דאַרף זיי זייגן,
און זי אליין —
קוואַר, מאַגער, קליין —
אַ דין פּלאַכברוסטיק מיידל
פון קוים פּערצן יאַר.

זי דאַרף מילך.
זאָל זײַן קאַקאַס-ניס.
כאַטש אַ באַנאַן פאַר אַ ביס
זאָל זײַן.

אירע ברעקעלעך טריקענען, נעבעך,
און די מאמע,
אין דאס פערצינארק מאמע-קינד,
וויי און ווינד —
גייט-אין פון פיין.

אזא מזל האט לעאנאר
מיט אירע נעגערלעך דעם פאר.

ארום איר —
פארוועלקטע בייכיק-אנגעפוישטע נעגערמעס,
שטרעקן בייניקע הענט,
סלינען פון צערעפעטע מילער,
בעטלען א סענט.

מכשפהנע העוויות, שפיציקע כיכיקעניש,
וואס פארציטערט
און שרעקט.

פארצאגט און פארביטערט —
עלעאנאר

טראגט יעדן אונטער, שטרעקט
אויס א בינטל פרישן צוקער-ראר.

איר קול — כליפ פון א מאמען
פון שפראצלען צוויי,
וואס טריקענען, קרענקען אין דער גארע
און כאטש זי וועט זיך פארזאמען —
גארנישט, גארנישט ברענגט זי זיי.

דער פארביקער מארק רוישט
אין אנגעגליטע בייסיקע שטויבן.
ברודיקע הינט,
פארשווע קעץ, פרייכן, ווארטן
א בייך, א פישל אפצורויבן.

דער טאג לעשט זיך אויס,
ווי א גרויסע גלומיקע קויל.
שאטנס, שאטנס טראגן
אוועק דאס אינדול. עלעאנאר, איר מויל —
פארפאפט מיט א שלימיקער ביטערניש,
הערט: נאענט א קאקאדוע לאכט,

אָבער אירע פּיצעלעך וועלן קלאַנגן.
ניין, זי קאָן עס נישט הערן.
פאַר ווייטיק —
זי וועט זיי דערשטיקן נאָך היינטיקע נאַכט.

דאָס איז, מיניע הערן,
דער פאַרטרעט — די וואָר
פונעם נעגער-מידל עלעאָנאַר.

באַרבאָדאָס, 1957

דזשאָן און דזשאָן

דזשאָן און דזשאָן — דאָס נעגער-פּאַר,
קען עפעס נישט פּאַרשטיין די וועלט:
זי וואַשט וועש, ער — אַרבעט אין פּאַרט
און אַליץ אין זייער הייזקע פעלט.

די הייזקע — געפלאַכטן פון צוקער-ראָר,
פוילט ביים ברעג פון קאַריבן-ים.
דזשאָן ביים וועש, דזשאָן — אין פּאַרט
און ביידע שלאָפן אויפן הוילן זאַמד.

זונטיק. אין פּלאַס פון זונפאַרגאַנג
גליט זייער הייזקע פון צוקער-ראָר.
דער ים ראָזט. די זון זינקט און צאַנקט.
אויפן שוועל — דאָס נעגער-פּאַר.

זאַגט דזשאָן: „דאָס קינד, אונדזער קינד,
ליגט נאָך אַליץ אין קראַקאַדילן-פעל.
אויפן אינדזל קומט שוין אַן דער ווינט
און קאַלטע רעגנס ביז דער שוועל.“

מילטאַן, אונדזער איינציק קינד,
הוסט ביי נאַכט. איך הער און וויין.
פאַר וועלכע שמראָף, פאַר וועלכע זינד? —
קען די מאַמע נישט פאַרשטיין.

דזשאָן שווינט. אין זיינע אויגן גליט
דער דעמער. נאָר פון ביידע הענט,
וואָס רוען כלומרשט, שווער און מיד —
שרייט דער כוח פון שוואַרצע פּרענט.

העט, אין צוקער-ראָר-וועלדל ברענט
די זון. דער ים קנייטשט זיך בלאַ, גרין.
דזשאָן כאַפט אַ קוק אויף זיינע הענט
און זיפצט: „אַז אַ שקלאַף איך בין.“

„ניין, מילטאַן וואַקסט נישט קיין שקלאַף, —
ענטפערט דזשאָן, — ווי אייב וועט ער זיין,
וואָס האָט אויפגעהויבן בראַוו
זיין אַרעם קעגן אונדזער פיין — — —“

די נאכט פאלט אראפ ווי א שטאר
אויפן אינדזל — שנעל, אומגעריכט.
פארשאטנט זיצט דאס נעגער-פאר
ביים געשליפענעם שטערנליכט.

דזשאן דרימלט. דזשאן גראכט מיט זארג
זיין בליק, ווי א הונגעריקע קרא:
„דאס ווייב ביים וועש, איך אין פארט,
נאר אין הניזקע איז גאר נישטא“.

טרינידאד, 1957

יאבאאס

א, יאבאאס' גרויסע ליפן,
די גראבע ליפן פון נענער-יונג יאבאאס,
מיט בלאע אדערלעך, אויפגעלאפענע
אין פארסלינעמן האס.

האלב-נאקעט, מיטן באראשקענעם קעפל,
צווישן באנאנען-פלאנצן ליגט ער פאר נאכט,
קוקט אויף די געל-בלא-גרינע קאקאדוען
מיט בליציקע אויגן און טראכט.

וואס טראכט ער אצינד, יאבאאס,
אויפן אינדזל אין זונפארגאנג?
אויף וועמען ווארט ער מיט די אויגן,
ווי שארפע הארפונען צום פאנג?

דאס פייער פון אפריקאנישן דעמער
גיטט אין בלעטערווארג הייסן בראנד.
ראז קנייטשט זיך דער ים. דער שוים גילדט
דעם זאמדיקן ראנד.

יאבאאס' פנים בראנדזט. די הענט —
ווי צוואנגען — קופערן פלינק און שטארק,
און זיינע ליפן, א, די גראבע ליפן —
ברומען פונעם בלעטערווארג.

יאבאאס האט א ווייב? ניין.
א קינד? — ניין.
ער האט אפילו נישט קיין צווייגן-צעלט,
א נארע ווי אריינצוגיין.

צוויי רויטע גראבע ליפן האט ער,
א האלדז, מיט טיפן דזשונגל-געזאנג
און אויגן — שפיציקע הארפונען —
צום ווילדן פאנג.

יאבאאס האט נאך עפעס: א נאמען,
א שמערן — וואס טראכט.
און ווייסע ציין מיט שווארצן צארן —
ווען ער לאכט.

דער אונט — א פלעדערמויז — דעקט-צו
ס'אינדזל — געהיים און שטיל.
ערגעץ נאָענט ליארעמט א פאָפּוגני,
ערגעץ ווייט — א פאָנטערע-בריל.

קעגן דימענטענעם גלי פון די שמערן,
אין טראַפּישן גרינס פארנארעט, פארסככט, —
יאבאָאָס' גראַבע ליפן ברומען —
יאבאָאָס לאַכט.

ס"ט. טהאַמאַס, 1957

מאמאדו און פאטן

מאמאדו וויל פאטן פאר א ווייב,
זאגט האידארא, איר טאטע — ניין!
סטוימיש, ער איז דאך בלינד ווי א קראט,
איז וויל ער נישט באשטיין.

א בלינדער חתן, — ברומט האידארא,
נאך דאס האט מיין טאכטער געפעלמ!
ווי א לעמעך וועט ער טאפן די ווענט
און מיינען — ס'איז נאכט אויף דער וועלט.

נאך מיט שווארצע טרערן גיסט פאטן:
„דערהרגע נישט צו פרי דיין קינד!
כ'האב אים ליב דעם יונגל מאמאדו,
כאטש איזן איז ער מיר בלינד“.

„כ'שווער דיר, באווו, מיר'ן האבן זין —
אפשר זעקס, אפשר גאנצע צען,
מיט אויגן, ווי אין דאקאר די זון,
מיט אויגן — וואס וועלן זען“.

„באקוק מיניע בריסטן, האידארא,
זע, זיי זענען קנייטשיק און אלט;
כ'האב דאך שוין דרייצן זומערס געלעכט
און טאקע דעם פערצנטן באלד“.

און אויך מאמאדו דאס יונגל וויינט:
א בלינדער וויינט אויך — יא-יא!
„האידארא, נישט מיין שולד, אז גאט
איז אין מיניע אויגן נישטא“.

„כ'בין ווי א באמבום טרוקן פון צער,
נו, טו מיר דיין חסד אצינד;
נא דיר מיין הארץ און בראט עם אפ,
אבי שענק מיר פאטן, דיין קינד“.

אַבער האַידאַראַ שרײַט ניין און ניין
און זײַן מאַכטער נעמט ער צו.
אַליין מיט זײַן שוואַרצן יאַמער בלײַבט
דער אַרעמער מאַמאָדו.

אויפן באַאַבאָב וויקלט זיך די נאַכט
און דער טוקאַן שרײַט טר-אַ-טו.
דער פּויגל וויינט און ס'וויינען מיט אים
חתן-כלה מאַמאָדו און פאַטו.

מאמאדו בעט צו גאט

„גאקארע, כ'בין פון סענעגאמביא,
כ'האב געהאט א מאמען, וואָר!
א טיגער האָט זי מיר אויפגעגעסן,
ווען כ'בין אלט געווען א יאָר.

און א טאטן האָב איך אויך געהאט,
דו ווייסט עס אזוי ווי איך.
געדענקסט, דו האָסט אים מיט פיבער
ארופגענומען צו זיך.

איצט שטיי איך פאר דיר, גאקארע,
כ'שטיי א באטריכטער און וויין:
כ'וויל האידארעס טאכטער פאר א ווייב,
נאָר ער טוט זאָגן, אז ניין.

כאָמט זען זע איך נישט, נאָר גלייב מיר,
נישטאָ נאָך אזא שיינע ווי זי —
נישט אין סענעגאמביא, מעדינע
און אפילו אויך נישט היי.

וואָר, כ'האָב נישט קיין שום לאַבאַלע
צו געבן האידארען פאר איר.
זאָג מיר, איז דען ווייניק דאָס האַרץ,
וואָס נאָך וויל ער פון מיר? —

אין מעטשעמל איז שמיל. גאקארע,
זיין גאָט פון עכאָנהאַלץ איז שטום.
כ'זינע אלטע פים ליגט מאמאדו
און ער גלעט זיי, קושט זיי פרום.

מאמאדו איז בלינד. זיין גאָט — שטום.
און שלעכט איז האידארע, שלעכט.
כליפּעט מאמאדו אין שוואַרצן ווינט
דורך די טיפּע דזשונגל-נעכט.

דאָקאר, 1953

סאַמבא בעי

סאַמבא בעי האָט ווײַבער צוויי,
ווי שוואַרצע פּערל עלעהיי
פון שוואַרצן סענעגאַל.
סאַמבא בעי האָט ווײַבער צוויי,
נאָר עסן האָט ער נישט פאַר זיי —
אין שוואַרצן סענעגאַל.

זאָגט איינע: „סאַמבא בעי,
זײַ נישט פּויל, אין האַפּן גיי,
אין האַפּן פון דאַקאַר;
אַ סענט די ווײַסע וואַרפן זיי,
שפּײַז און פּרוכטן כלערליי
פון שיפּן אין דאַקאַר.“

בעט די צווייטע: „סאַמבא בעי,
זע, דאָס קינד גייט-אויס מיר, וויי —
אין פיבער און אין דאַרשט;
לויף אין האַפּן גיך, נישט שטיי,
ברענג אַ טעפּל קאווע, מיי —
דאָס קינד עקט זיך פון דאַרשט.“

נאָר אויפן פעל קניט סאַמבא בעי
און זײַנע הענט אין שמוס געשריי
צו מזרח שפּרייט ער פּרום;
פאַר די ווײַבער, סאַמבא בעי,
וואַסער בעט ער, ברויט פאַר זיי —
און די ערד קושט ער פּרום.

די זון גליט-אויס איינס און צוויי,
ווי אַ שטיקל קויל עלעהיי
פון שוואַרצן סענעגאַל.
און דעם פּרומען סאַמבא בעי
שלינגט-אָינן מיט זײַנע ווײַבער צוויי —
די נאַכט פון סענעגאַל.

דאַקאַר, 1953

מיין פנים איז שווארץ

מיין פנים איז שווארץ,
נאָר ס'הארץ איז קלאַר, —
איך שווער בײַ מיין האַרץ,
האַר, אַז ס'איז וואַר.

סענעגאל און דאָקאָר —
איין פינצטערע נאַכט!
פון דער גומי, מיין האַר,
פונעם קוילנשאַכט.

און מיין גוף איז געוויס
פליט פון פעטראָל...
נאָר פון קאָקאָס-נים —
קוואַר און שמאַל.

און דאָס ווייב איז בלינד,
ווי זאַנזיבאַר
און קרעציק דאָס קינד,
ווי מאַדאָגאַסקאַר.

מיין פוס, ווי אַ פלאַנץ —
צעפלאַצט פון מי,
ער גייט נישט אין טאַנץ
נישט דאָרט, נישט הי.

מיין פנים איז שווארץ,
נאָר ס'הארץ מיננס העלמ.
איך שווער בײַ מיין האַרץ,
איך שווער בײַ דער וועלמ.

דאָקאָר, 1953

איך און די פאלמע

די פאלמע איז שלאנק,
שלאנקער פון מיר.
די פאלמע איז שטארק,
שטארקער פון מיר.
נאָר איך האָב מאַרץ —
ברענט ער אין מיר,
נאָר איך האָב בלוט —
קאַכט עס אין מיר.

די פאלמע איז אַ בוים
און איך — אַ מענטש.
און איך בין אַ מענטש —
כאַטש איך בין שוואַרץ.

די פאלמע איז יונג,
ינגער פון מיר.
די פאלמע איז שיין,
שענער פון מיר.
נאָר איך האָב אַ האַרץ —
שלאַגט עס אין מיר,
און איך האָב אַ ליד —
שריַיַט עס אין מיר.

די פאלמע איז אַ בוים
און איך — אַ מענטש.
און איך בין אַ מענטש —
כאַטש איך בין שוואַרץ.

טרינידאָד, 1953

שווארצע וועלדער

מיר זענען ביימער,
מיר זענען שווארצע וועלדער,
מיר זענען שווארץ גערויש אין די וועלדער.

וואַיען מיר — אהו-אהו-אהו —
אנטלויפט דער פאפונג און די מאלפע,
דער אנטילאפ און די פאנטערע,
די כאמעלעאן און דער שפארבער,
אפילו די קאברע, די באַ-שלאַנג אנטלויפן.

ווייל אין אונדזערע קולות
איז דא אימה און כוח,
ווייל אין אונדזער אַטעם
איז פאראן פלאם און חורבן.

מיר זענען ביימער,
מיר זענען שווארצע שניטערס,
מיר זענען דאָם שווארצע געוויטער אין די וועלדער.

וואַיען מיר — אהא-אהא-אהא —
אנטלויפט די שמעכלקוסט און דער דאַרנבוש,
די פאלמע און דער קאקסום,
די זאמדן און די זומפן,
אפילו די היגלען און די אַזערעס אנטלויפן.

ווייל אין אונדזערע קולות
רייסן-אויף ווילקאנען,
ווייל אין אונדזער אַטעם
קאכן-אויף אַקעאנען.

אַבער מיר, סענעגאלער,
ווילן נישט זיין קיין שווארצע וועלדער.
אַבער מיר, סודאַנער,
ווילן נישט זיין קיין שווארצע שניטערס.

מיר ווילן זיין —
שטילע זונגעפלעקטע, זאמע באמבוס-בלעטער.

דאקאר, 1954

הייב דײך אויף

שווארצער בירגער, הייב דײך אויף פון שטויב.
אין יעדער טיף-נאכטיקער שויב
פון דיין לאַנד ברענט שוין די זון פון גניעס טאָג.
הייב דײך אויף, הער זיך איין צום ווינט —
ער ברענגט דיר אַצינד
אַ גרום פון אלע וועגן און זאַגט:

לאַנגסטאַן יהוה, דיין ברודער פון מיסורי,
האַט קיין מאָל נישט געוויינט.
דער דאָזיקער שוואַרצער פעלדז
בייגט זיך נישט פאַר קיינעם אין דער וועלט.
ווי אַ געצונדענער וואַלקן ברענט
זײַן וואַרט פון קאַנטינענט צו קאַנטינענט.

זעסיע אַווענס — די פויסט,
דער בראַנדזיקער אַרעם פון האַרלעם, —
שטרעקט זיך שטאַלץ און גרויס,
ווי דער פּרייהייט-פּאַקל פון אַמעריקע,
דער מיסיסיפי ליאַרעמט אין זײַן בלוט
מיט צאַרן און מיט ליבשאַפט — מענטש!
און דורך זײַן הויט זוניקט דער שוואַרצער פּלאַם
פון דיין שיינעם נעגער-שטאַם.

ראַכסאַנס טיף-געדערעמדיק קול
צעגראַכט מיט בלאַנקן שטאַל
די פאַרגליווערטע ברונעמס פיין.
פון זײַן ברוסט-קאַוואַדלע שלאַגט
ער אַרויס די הייסע פּונקען שײַן
פון מאַרגנדיקן טאָג.

אַפילו די צאַרטע האַרף — די אַנדערסאַן,
דיין שוועסטער — צינדט-אַן
דאַס גרויסע פייער פון איר שטראַליק ליד
אין בין-השמשותדיקן וועלט-געמיט.

און פון יעדן שאַטן אין די נעכט,
וויגן זיך אַרויס צום גערעכטיקן געפעכט,
ווי שווערע אייזערנע פרענט —
לינקאַלנס צוויי גבורהדיקע הענט.

שוואַרץ און ווייס

דער נעגער חלומט ווייס —
א גלאַז מילך, א לעפל רייז
וויל ער האַבן צו דער זעם,
א העמד, א ליילעך אויפן בעט.

דערווייל ליגט ער אויפן אַספּאַלט
הונגעריק, ס'איז אים קאַלט
און וואָס ס'איז ווייס — איז
דער באַנדאָזש אויף זיינע פּיס.

קלאַגט ער און יעדע טרער
איז ווי באַב — גרויס און שווער:
„כ'בין נאַקעט, כ'בין הויל — — —“
און ווייס שלאַגט אים פינע פון מויל.

דער נעגער חלומט אויך בלאַנד,
יא, א פרוי — אַט גייט זי נאַענט
פאַרבני אים דורך די הענט —
אויפן שאַטן פון די ווענט.

דערווייל שלאַפט ער איינער אליין
מיט פאַרגלימע שאַרפע ציין
און וואָס ס'איז בלאַנד — איז
דער יאַדינע-פלעק אויף זיינע פּיס.

שעלט ער און א הייסער קנויל
האַס זעצט פון זיין פלאַמיק מויל:
„כ'בין עלנט, כ'דאַרף א ווייב — — —“
און ס'פיבערט אים דאַס ליב.

דער נעגער חלומט ווייס און בלאַנד,
שרייט און קלאַגט, שעלט און מאַנט,
וואָס ער האַט נישט און וואָס ער וויל —
נאַר דערווייל שטאַרבט ער שאַ-שמיל.

סאַנטאָס, 1954

א נעגער לאכט

אז זיי אליין — די ציין,
דאס אויפגעבליצטע ביין,
די ווייסע שורות שווארצע גבורה
טוט א שפאר פון זיין אויפגעריסן מויל —
איז עס לאכנדיקער גרויל,
אנגסט פון זיין גאנצן נעגער-שמאם.

זיין גאמבע, דער הארטער קין
שניידט זיך פלוצעם אויס שארף און דין,
ווי א קינזשאַל. באַלד
פאלדעוועט זיך אָן זיין שטערן
און אַ קלינגל — יעדער פאלד.

די גראַבע ליפן ווערן רוימער, בריימער
און צימערן איינע אויף דער צוויימער,
ווי קישקעס אויפגעלאַפענע מיט בלוט —
קיכנדיקער האַם און וווט.

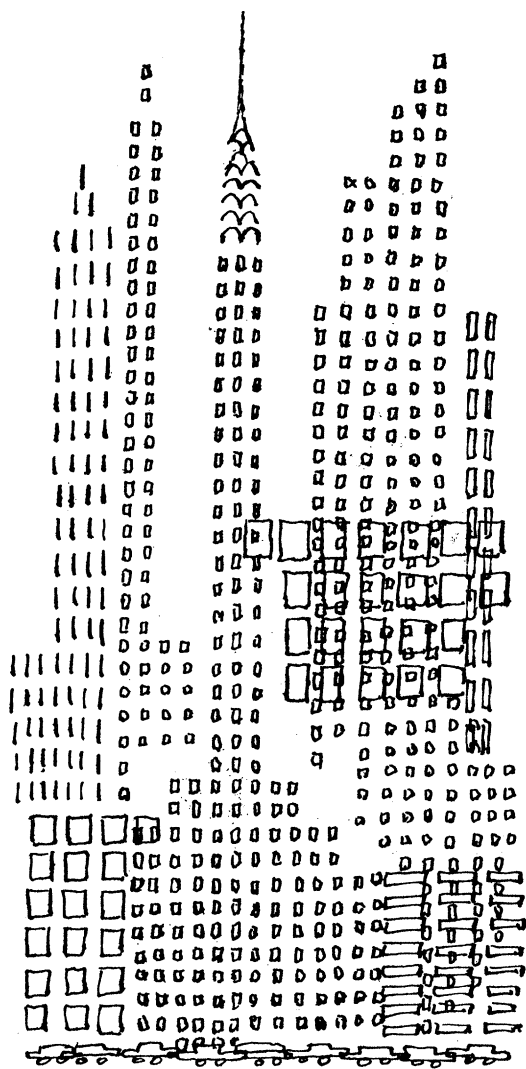
זיינע אויגן — שפיציקע שימערס צוויי —
איז תהומיק ווייגעשריי.

זיין קול —
טויזנט קולות גאל:
זאנויבאר,
מאדאגאסקאר,
סענעגאל.
מעכטיקע קולות און ווידערקולות מיט אַ מאַל
קינקלען זיך ווי דונערן אין מאַל.

אז דער נעגער לאַכט —
לאַכט מיט אים זײַן לאַנגע נאַכט.
דאָס געצונדענע ליכט
פון שטאַט ברענט אויף זײַן געזיכט —
א שריפה גלי און שײַן
פון צאַרן,
צער און פּײַן.

און ערגעץ וווּ
ברעכט זיך אויף און קראַכט
די פרייד, די זעט,
דאָס בעט, די רו —
ווען א נעגער לאַכט.

סאַנטאָס, 1955

אמעריקאניש

... „נישט קיין בלומען — נאָר דאַנק,
נאָר לויב ברענגט מען דיר ;
נישט קיין טרערן — נאָר גליק,
נאָר פרייד איז דיין רום און ציר.“

איברעהעם לינקאלן

דארט — אין דער העלנדיקער הויך,
זיצט אייברעהעם לינקאלן.
און דא — אין דער זוניקער נידער,
שטייט זיין פילקאליריק פאלק —
זינע שוועסטער און ברודער.

זונטיק-זון

און א ליבע ווארעמקייט אין וואשינגטאן.
געפליין פון ליכט און פרייד.
פון סאמע גאנץ פרי אן —
רוישיק-האפערדיקע טריט
און אויפגעשמיכלטע רייד.

א געדיכט געוויג און געשטיג —
מיט גרינעם פרילינג אין בליק
פון יונג און אלט, פים און קעפ
אויף הויכע קלאר-ווייסע טרעפ,
אויף צענדליקער מארמאר-ברייטע טרעפ —
צו זען, ווי ער אליין
זיצט אין טיפן פאטעל פון שטיין,
צו זען דעם פעסטן מאן
מיט די מאסיווע פים,
מיט די שווערע הענט,
מיט די מילדע אויגן
אין זניקע שטרייפן פארצויגן,
מיטן טראציק-רוגן בערדל —
צעקעמט מיט ליכט
און בראוו צום גרויסן טאג געווענדט —
אייברעהעם לינקאלן.

א, גבורהדיקער זידע,
מויערדיקער מאן און באפרייער,
זע, דיין פילקאליריק פאלק דאס געטרייע,
זע, דיין פארשוועסטערטע, פארברידערטע עדה
זאמלט זיך ביי דיניע שטארקע פים
און קוקט ארויף צו דיר —
מעכטיקער דעמאקראטישער ריז

פון דער מעכטיקער פרייער אַמעריקע —
אייברעהעם לינקאַלן.

נישט קיין בלומען —
נאַר דאַנק,
נאַר לויב ברענגט מען דיר.
נישט קיין טרערן —
נאַר גליק,
נאַר פרייד איז דיין רום און ציר.

אייברעהעם,
אַרעאַליק שטראַלט אַרום דיין קאַפּ
די קרוין פון אַכט און פערציק שמערן
און פון דינע דיקע ליפן
קען מען דיטלעך הערן
בענטשסטו פריידיק אַראָפּ
פאַרן האַב און גומס פון דינע זאַטע
אַכט און פערציק שטאַטן.

זונטיק-זון
און טיפע פרייד אין וואַשינגטאָן.
די רויטווייס-געפאַסיקטע פאַן
און דער אַבעליסק — גראַד און בלאַנק
הינטערן העלנדיקן ווייסן הויז,
ציען זיך ווי אַ קרעפטיק גרויס
און אייביק געזאַנג
אין אויסגעבלויטן הימל אַריין —
אינגעטונקען אין זונענשיין.

אייברעהעם לינקאַלן,
ס'איז דינס דאָס מעכטיקע געזאַנג —
דאָס אייביקע געזאַנג פון דיין פרייער אַמעריקע.

וואַשינגטאָן, 1957

פּרילינג און שניי

פּרילינג —

און ס'שנייט אין ברוקלין.
אין רינוועס, קאנאוועס
זינגט אומעטיק
דער שנייקער אפּריל-פּרימאָרגן.

געדיכטער געפלי

פון פּוכקע ווייסע פליטערלעך —
אזוי שעהען, שעהען.
איבער אלטע רויטציגלנע דעכער
שפּרייט זיך הויך
שטילע קילע העלקייט.

אויף נעציקער ווייסקייט
פלעקן שוואַרץ פּאַרוואַגלמע פייגל.
זיי צעשנאַבלען שפּיציק
מיט אומהיימלעך געשריי
דעם לעצטן ווינטער-פּיוזאָזש.

לאַמטערן-סלופּעס,

ווי פּאַרלאַזמע איינזאַמע לייט —
וויינען לאַנג
מיט גרויסע שניי-טרערן.
דער ווינט דעקט אָפּ
זייער אלטן ברוינעם זשאַווער.

א כיימל —

אין ווייס-געצירטע גירלאַנדן
וויגט זיך אליין,
טרייסלמ-אַפּ פון זיך
דעם קאַלטן פּאַרשנייטן פּרילינג.

עמלעכע זון-הערנער

שמעכן דורך די פעלציקע וואַלקנס,
אַבער זיי פּאַרגליען גיך
אין טריבן אפּריל-טאַג,
וואָס זינקט אַריין אין טיפּער העלקייט.

פּרילינג —

און ס'שנייט אין ברוקלין.

ברוקלין, 1957

לבנה איבער ברוקלין

הענגט איבער ברוקלין
אזא שיינע קיילעכיקע, פול-חודשדיקע לבנה —
און קיינער קוקט נישט אויף איר.

ס'איז נאכט פון שפראץ און בלי,
פון יונגשאפט,
פון ליבשאפט.
ס'איז נאכט פון ליד,
פון חלום.

ס'איז אפריל-נאכט, פרילינג —
און קיינער קוקט נישט אויף דער לבנה,
וואס הענגט איבער ברוקלין.

בלויז א פרעמדער פאעט
וויל נישט אריינגיין שלאפן.
שמייט ער אליין אין דרויסן
און קען זיך נישט שיידן מיט דער לבנה.

די אלטע געדיכטע בלאקן-היזער,
ווי גלייכגעשניטענע ציגלנע קאסטנס —
הויערן פינצטער און שלאפן.
ס'איז שטיל ארום פענסילוויינע,
ניו-דזשוירזשי, ליוואניע און ווערמאנט-גאסן.
ס'איז שטיל צווישן די עוועניוס
פון איסט ניו-יארק,
פון ברוקלין.

אָט-אָט —
איבערגעפאקטע סאבוויים.
געדענג און געיעג.
שאפ. האַררי-אַפ.
מי און שוויים.
ראַד און מאַשין —
ווער זאל קוקן אויף דער לבנה פון ברוקלין?

און וווּ איז די יונגשאפט,
די אייביקע ליבשאפט?
וווּ איז דאָס קול פון זי און ער,

דער שעפטש און קוש —
דער אויפגעבלימער פּרילינג
אין די האַרץ-הערצער פון דער יונגשאַפט?

און דער נאַרישער פּאַעט
וויל נישט אַרײַנגיין שלאָפן.
ער שטייט אין דרויסן
און קען זיך נישט שיידן מיט דער לבנה.

א הויכער שמאַלענער פּויגל,
נאָך איינער,
נאָך צוויי און דריי —
צעהוידען און צעהודען
דאָס שטילע טיפע געשמערנטע הימלכלוי.

א שאַרפע וואַרענונג-סירענע,
נאָך איינע,
נאָך צוויי און דריי —
חלפן דורך די ברייט-ווייטע עוועניוס
מיט אַנליקן געוויין
און עקן זיך פּלוצעם אין דער שטילקייט.

אן אייבערשטער שנעלצוג,
נאָך איינער,
נאָך צוויי און דריי —
בראַזגען פאַרביי די דעכער מיט טומל
פון שווערן שמאַל און אַניון
און צימערן-אויף ביזן גרונט די הייזער —
דעם שלאָף און די רן.

און איבער ברוקלין
בלאַסט אַראָפּ די שיינע פולע לבנה —
אַבער קיינער קוקט נישט אויף איר.

כלויז דער פרעמדער נאַרישער פּאַעט
וויל נאָך אַלין נישט גיין שלאָפן.
ער שטייט איינער אַליין
אין אַלע מאָל פּלוצעם אויפגערוישטן
און פּלוצעם איינגעשטילטן דרויסן —
און קען זיך נישט שיידן מיט דער לבנה.

ברוקלין, 1957

טויבן ארום טיימס סקווער

ארום טיימס סקווער —
וואַלקנקראַצערס, שמאַקן טרעפּ, שויבן.
וויפל? — מויוזמער.

ארום טיימס סקווער —
אוימאַס, מענמשן, פּיס און רעדער.
וויפל? — מיליאָנען.

געדערענג און געשפּאַר.
געאָייל און געפּאַר.

ארום טיימס סקווער —
טויבן, משאַמעס גרויע טויבן.
וויפל? — הונדערטער.

און די אוימאַס שוועבן,
די טויבן — פּלאַטערן.

ווהיזן שוועבן די אוימאַס?
ווהיזן פּלאַטערן די טויבן?
קיינער פּרעגט נישט.
קיינער ענטפּערט נישט.

געדערענג און געלויף
היז-צוריק, אָפּ און אויף.

ס'איז טאָג —
גרויסער שווערער ניו-יאָרקישער טאָג.
זאָט אין שמאַלענעם כּרד,
אין קאַכיקן טיימס סקווער.

אוימאַס, מענמשן, פּיס און רעדער.
וויפל? — מיליאָנען, מיליאָנען.
און אין מיטן —
טויבן, טויבן, טויבן
צווישן געלויף און געשפּאַר,
געדערענג און געפּאַר.

ווער דארף דא די מױבן ?
מען דארף, מען דארף.

אין צעמענטענעם אומעט פון טײַמס סקווער
זענען מױבן ברעקלעך לוסט,
טראַפּנס אויפגעבליצטע פּרייד —
יונגע און אלטע,
שטילע און הויכע געלעכטערלעך.

מױביש-צאַרט
ווערט דער גרויסער טאַג
אין ניו-יאָרקישן זאַט.
מױביש-שטיל
ווערט דאָס צעשריגענע געמיט
אין רושיקן טײַמס סקווער.

מױבן אַרום טײַמס סקווער.
גרויע,
גרויע
און איינע נישט קיין ווייסע
אין געשפּאַן,
געשפּאַר,
אין געדּרענג,
געפּאַר —
פון וואַכיקן, קאַכיקן ניו-יאָרק.

ניו-יאָרק, 1957

אפריל אין באלטימאָר

אפריל.
פּרילינג אין באַלטימאָר.
די רויון,
טולפּאַנען
און דער ווינט-ראָז-וויאַלעטער בעז
פּלאַקערן אין די ברייטע,
גרינגע טונקענע אלייען.

דאָ —
אַ צעבליטער עפּלבוים,
ווי אַ ווייס-אויסגעצירטע כּלה
און דאָרט —
אַ יונגער קאַרשנבוים,
אַפּגעשיט אין ראָזעווע בלימן —
פאַרשמעקט ביז שיכרות די עוועניוס
אַסווינאַ,
סמיט,
דאַלפּיעלד.

דאָס יונגע געצונדענע גרינס
ברענט אַרום טרעפּ,
שוועלן,
טירן.
איבער וועראַנדעס וויקלט-אַן דער פּרילינג
כלערליי ווילדשיינע פּלאַנצן.

אפריל.
פּרילינג אין באַלטימאָר.
אין די טיף-בלאַ-געשמערנטע נעכט
הערט מען —
קנאַספּן פּיקן און עפענען זיך.
פילט מען —
די לופט דופּטיקט מיט האַניק.
זעט מען —
די גרינקייט יערט
און שפּריצט ראַשיק פּון דער ערד.

די אינדערפרייען
גייען-אויף שטיל, דין-פארנעפלט,
נאר די זון וויקלט גיך אָפּ
דעם מילכיקן שלייער
פון מויערן-שפיצן,
טורעמלעך,
קלויסטערס,
פילשטאַקיק-הויכע פארגולמטע הייזער.

דורכזיכטיק בלויט די לויטערקייט
און דאָס צעטריפטע זונגאלד
וואַשט און ווישט אָפּ כסדר
די לעצטע פארעקשנטע טראַפנס נעפל.

אַפּריל.
פּרילינג אין באַלטימאָר.
און די אלייען-עוועניוס שטייען אין גרויסן פלאַקער
פון ווייסע,
רויטע,
וויאַלעטע,
ראַזעווע קאלירן.

באַלטימאָר, 1957

קארשנצווייט

קומט ארויס,
קומט ארויס ווייס, שווארץ, בלאַנד און געל,
קומט ארויס,
קומט ארויס קינד און קייט, יונג און אלט,
קומט און זעט דעם ליכטיקן ווונדער —
דעם קארשנצווייט פון וואשינגטאָן.

קומט ארויס און זעט
די בליענדיקע צויבער-פראַכט,
די ווייס-בלענדיק אויפגעהעלטע שיינקייט,
וואָס דער פּרילינג האָט אַהער געבראַכט.

וואשינגטאָן —
אין ליכט פון באַנניונג.
וואשינגטאָן —
אין שיין פון יונגשאַפט.

זעט —
אלע וועגן און פלעצער,
אלע מויערן און טויערן,
אלע ווענט און פענצטער
בליען ארויס פון די קארשנביימער.
פילט —

אלע פנימער און אויגן,
אלע הערצער — מיליאָנען הערצער —
פריידיקן ארויס פון די קארשנביימער.

וועלכער איז דער קאליר פון פריידן?
ווייס!
וועלכער איז דער קאליר פון פריידן?
ווייס!

קומט ארויס —
קומט ארויס —
וואשינגטאָנס, לינקאַלנס קינדער,
קומט ארויס —
ווייס און שוואַרץ, בלאַנד און געל
און מוט אייך אָן די ווייסע פריידן-פרייד.

אויבן בלויט דער הימל,
אונטן גרינט די ערד
און אין מיטן —
אזוי פיל ליכטיקע בליטן,
אין מיטן —
אזוי פיל פרידן-צוויטן.

קומט ארויס —
קומט ארויס און זעט דעם ליכטיקן צויבער,
דעם יומטוב פון באנטיטער פרייד;
קומט ארויס —
קומט ארויס און פילט די יונגשאפט, דעם פריילינג —
דעם קארשנצוויט פון וואשינגטאָן.

וואשינגטאָן, 1957

ליטל-ראַק

לינקאַלן,
הייב דיך אויף פון דיין שטייניקן פאַטעל
און שפּרייז אַוועק קיין ליטל-ראַק.
פאַביום מאַטערט דינע באַפּרייטע ברידער.

איך, א יידישער פּאַעט,
ברענג דיר אַ פינצטערן גרום
פון דינע קאַלירהויטיקע קנעכט
אין צפון-אַפּריקע,
אין מערב-אינדיע,
דאַקאר און מעדינע,
באַרבאַדאָס און סיינט-טהאָמאַס,
טרינידאַד,
בראַזיל און האַרלעס.

(אין טרינידאַד)
האַב איך געזען דאָס שוואַרצע
פאַרגרוילטע געשטאַלט פון אַ געלינטשטן —
קאַפּ-אַראַפּ זיך וויגן אויף אַ בוים.
בלויז דער טאַג האָט טריב געכליפּעט.

אין סאַנטאָס
האַב איך געזען דאָס טויטע
פאַרקרומטע פנים פון אַ געשטאַכענעם נעגער —
מיט אַ מעסער אין בויך
און אַ ווייסע קאַפּ האָט געלעקט זינע געדערעם).

אומעטום האָב איך געהערט
דאָס געשריי פון דער שוואַרצער הויט.
אומעטום האָב איך געזען
דעם גלי פון געצונדענעם נעגער-צאַרן.

אומעטום האָב איך געהערט
זייער ליד, וואָס ווערט געבוירן אין פיין.
אומעטום האָב איך געזען
דעם שוואַרצן פּלאַם פון פאַרפויסטיקטע הענט.

א, גבורהדיקער האלצהעקער,
דריי אויס דיין שווערן מאסיוון רוקן
צום בראנדיקן וואַלקן —
דעם וואַנזניקן המון פון אַרקענזעס
און זע, ווי צום שאַנד
פון דיין ריזיק דעמאָקראַטיש לאַנד
איז ליכט פון צוואַנציקסטן יאָרהונדערט —
פלאַקערט דער גרויסער ראַסן-שייטער
אין קליינעם ליטל-ראַק.

ווייס מיט שוואַרץ
שטייט געשפּאַנט אין אַנגערייזמן געפעכט.
פויסט אויף פויסט
פון ברודער מיט ברודער —
איז בייניקן געראַנגל פון שאַטן מיט זון.

פאַכום און אייזענהאַוער.
שמעכלדראַט און באַנגעמן.
בלוט און טרערן.
האַס.
צאַרן.
שנאה און וויי אין הויך-צעשמראַלטן בני טאַג
פון צוואַנציקסטן יאָרהונדערט.

(און לאַנגסטאַן יהוה פון מיסורי
איז נאָך דיין יונגע ריטמישע פרייד.
אַזענס' גלאַנציק-שטאַלענער מוסקל
איז נאָך די גלאַר פון דיין קראַפט.
און אַנדערסאַנס האַלדזיקע האַרף
צויבערט נאָך אויס די טרער און דעם קוש
פונעם טרויעריקן מיסיסיפי —
צום פריילעכן האַדסאַן).

צוואַנציק מיליאָן נעגער-ברידער
איז דינע אַכט און פערציק שטאַטן
זענען פערציק מיליאָן געצונדענע פויסטן.
אַבער צוואַנציק מיליאָן פאַר בלומ-פאַרגאַסענע אויגן
גליען אַרויף צו דיר
אין איין אומגעהייער טיפברומיק געשריי:

— מעכטיקער באַפּרײַער,
קום באַפּרײַ אונדז ווידער!
גבורהדיקער דערלייזער —
קום, דערלייז אונדז ווידער!

לינקאַלן,
שפּאַן אַראָפּ פּון דײַן שטייניקן פּאַטעל
און איינל אַוועק קיין ליטל-ראַק —
פּאַובום פּײַניקט דײַנע באַפּרײַטע ברײַדער.

ניו-יאָרק, 1957

ט י י ט ש צ ע ט ל

(לויטן סדר פון די לידער)

- קאָנווענטיאָנעס (קאָנווענטיאָנעס) — אַרעמע שכנים־היזער.
אַלפֿאַרגאַטן (אַלפֿאַרגאַטאַס) — שפּאַרגאַטן, ליבונטענע שיד.
קאַטרעס — צונויפֿלייג־בעטלעך.
טאַבערנעס (טאַבערנאַס) — שענק־היזלעך.
מעדיאַ לונאַס — ראַגלען.
גראַפֿע (גראַפֿאַ) — בראַנפֿן.
פּאַטיע (פּאַטיאַ) — אַפּענער הויף.
פּאַברע — אַרעמער.
מאַטע — אַ מין דרום־אַמעריקאַנער טיי.
קאַמיסאַנען (קאַמיסאַנעס) — פּרויען־נאַכטהעמדער.
טשיסטעס — וויצן, שפּאַס.
סינע — קינאַ.
טשאַנגע (טשאַנגאַ) — צופֿעליק פּאַרדינסטל.
טאַלדע (טאַלדאַ) — ברעזענטענער איבערדעק.
וואַלטע (וואַלטאַ) — קורצער שפּאַציר.
פיצע (פיצאַ) — איטאַליעניש פּלעצל.
סעמיזשאַן — ווינער וויין.
אַ לאַ זשאַפֿע (אַ לאַ זשאַפּאַ) — פּאַר אַ צילאַג.
סיעסטע (סיעסטאַ) — נאַכמיטיק־שלאַף.
טשינאַס — געבירטיקע פּרויען.
פּעינעס — קעמלעך.
עלאַסטיקאַס — גומענע בענדלעך.
קוואַדדע (קוואַדראַ) — קוואַרטאַל.
אַסאַטעאַס — טעראַסעס.
פּאַברע רוסאַ — אַרעמער רוס. עס מיינט: אַרעמער פּרעמדער.
פּעאַנעס — שוואַרץ־אַרבעטערס.
פּאַנדעס (פּאַנדאַס) — גאַסטהיזלעך.
גאַלפּאַן — שאַפֿע, סקלאַד.

סקינע (עסקינא) — ראג.
 באַריאָס — געגנטן.
 פּערסיאַנעס (פּערסיאַנאַס) — שפּאַנישע לאַדנס.
 פּונטע דע סאַדאַס — סאַדעוואַסער־קרעמלעך.
 טשיטשאַ — באַנפן.
 טשאַוטשאַ — טשילענער 20־סענטיקע מטבע.
 אַדאַבע — ערד, געמישט מיט וואַסער.
 קאַלבוקאַ — נאַמען פון אַ באַרג.
 דיוקאַ — נאַמען פון אַ פּויגל.
 אַלגאַס — טיך־גראַזן.
 גאַליעטן (גאַזשעטאַס) — סוכאַרעס.
 קועקאַ — נאַציאָנאַלער טאַנץ אין טשילע.
 קינטראַלן — וואַלד־בלומען.
 באַטאַ — הויזקלייד.
 קאַפּיהוע — אַ סאַרט רויטע בלומען.
 גאַבאַן — אויבערראַק.
 קאַראַבינער (קאַראַבינעראַ) — פּאַליציימאַן.
 פּאַוועלאַס — אַרעמע הויזקעס אויף באַרג־געגנטן.
 פּאַן וועליאַ — אַלט ברויט.
 דיסטאַן — באַזיליענער 25־סענטיקע מטבע.
 פּייזשאַן — שוואַרצע בעבלעך.
 מאַמאַן — אַ סאַרט מעלאַן.
 מאַקאַ — אַן אינדוסטריעלע געגנט.
 אורובו — טראַפּיקאַלער פּויגל.
 פּינגאַ — באַנפן.
 פּיאַצאַ — פּלאַץ, סקווער.
 פּאַנטע דעי סאַטפּירי — בריק פון די זיפּצן.
 בעללאַ דאַננע — שיינע פּרויען.
 דועטשענטע לירע — צוויי הונדערט לירעס.
 גאַנדאַליער — גאַנדאַלע־פּירער.
 גידאַלגאַ — פּאַרליבטער, סערענאַדע־שפּילער.
 מאַבי, באַאַבאָ — ביימער אין אַפּריקע.
 קאַקאַדוען — פּאַפּוגייען.
 האַרפּונען — פּאַנגשטעקנס.
 באַווו — פּאַטער, עלצטער.
 טוקאַן — טראַפּיקאַלער פּויגל.
 גיאַקאַראַ — גאַט.
 לאַבאַלאַ — אויסשטייער, נדן.

אינה אלט:

זײַט

9 רב פדן — א פאָעט צווישן לודמיר און אַרנענטינע

וואַליניש

באָגינען	29
זינגענדיקע קאָסעס	30
וויליאָן	31
בידנע כאַטעס	32
פאַר נאַכט	33
מאַרוסיענקאַ, טאַנק!	34
אַרעמע פּויערטעס	35
אַ לירניק	36
צום „שליוב“	37
אַ פּנפּל אין קאַרן	38

אַרנענטיניש

אויף פּלאַסאַ אָנסע	43
בלוט און זון	45
דאָס הייליקע ברויט	47

אַרום מערקאָדאַ אַבאָסטאַ

די געגנט	49
דאָניאַ מאַריע	50
ליבע	51
אַ זקנה	52
זונטיק־רו	53
דער טויט	54
די „סיעסטאַ“	55
פלייש	56
אַ שליפּער	57
אַ שפּילקאָסטן	58

טשילעניש

נאַכט אויף סאַן דיגעאַ	63
ב	65
ג	66
ד	67

א'היגינס	68
אווע מאַרײַא	69
באַלאַדע פון באַרוועסן געוויין	70
אויף פּלאַסאַ אַלמאַגראַ	73
לבנה-באַלאַדע	75
באַלאַדע פון באַהעם און שענקמיידל	78
מאַטראָן-באַלאַדע	80
באַלאַדע פון די שטיינערנע טויבן	83
וואַגאַבונדן	86
רו אין ווינסן שטיין	90
באַלאַדע פון פאַלמיראַס אומעט	92
נאַכט-באַלאַדע פון וויין און וואַנזין	94
באַלאַדע פון דער פלייט	97
באַלאַדע פון לוסמיראַ אויף טאַראַפּאַקאַ	100
באַלאַדע פון דער „טשאַוטשאַ“	103
באַלאַדע פון מעוברתן גאַסנמיידל	105

בראַזיליעניש

בעטלערס אויף פּראַטעס	111
רואַ דאַ גראַסאַ	113
אויף פּאַוועלאַ	114
זשאַקומאַ	115
פּאַן וועליאַ	116
זילדאַ פון מאַקאַ	117
קומאַיאַ	119
דעמער אין טרעמעמבע	121
רואַ מאַואַ	122
קאַפּאַקאַבאַנאַ	123
ב	124
ג	125
ד	126
זשעסאַניטאַ	127
קאַרמען	128
שוואַנען	130
איטאַפעטינינגאַ	131

איטאַליעניש

נעכט אין ווענעציע	
גאַנדאַלעס	137
„טרע גאַבי“	138

וועראַנדעס	139
טאַכטער ווענעציאַנער	140
דזשאַוואַני	142
פּאַנטע דעי סאַספּירי	144
וויאַ די פּרע	146

ווענעציאַנער מאַזאָיק

טרעפּ און באַלקאַנען	147
קעץ און טויבן	148
שויבן און מיידל-פּנימער	150
שטערן און גאַנדאַלעס	152

אַפּריקאַניש

טראַפּאַלגאַר סקווער	159
דרנץ בלינדע	161
סאַנדעלענאַ	163
אַ, סער, אַ, לידי	165
עלעאַנאַר מאַבו	167
דזשאַן און דזשאַן	170
יאַבאַאַס	172
מאַמאַדו און פּאַטו	174
מאַמאַדו בעט צו גאַט	176
סאַמבאַ בעי	177
מנן פנים איז שוואַרץ	178
איך און די פּאַלמע	179
שוואַרצע וועלדער	180
הייב דיך אויף	181
שוואַרץ און ווייס	182
אַ נעגער לאַכט	183

אַמעריקאַניש

איברעהעם לינקאַלן	189
פּרילינג און שניי	191
לבנה איבער ברוקלין	192
טויבן אַרום טנימס סקווער	194
אַפּריל אין באַלטימאָר	196
קאַרשנצוויט	198
ליטל-ראַק	200

ביכער פון זעלבן מחבר:

- געזאנג אויף דער ערד (לידער און באַלאַדעס), בוענאָס איירעס, 1941.
- מיט לייב און לעבן (לידער און באַלאַדעס), בוענאָס איירעס 1943.
- אַ פייפל אין פרימאַרגן (לירישע לידער), בוענאָס איירעס, 1944.
- ברויט מיט חלום (לידער פאַר קינדער), פאַרלאַג „שול-ביבליאָטעק“, בוענאָס איירעס 1950.
- די וועלט פאַרבעט מיך שטאַרבן (לידער און באַלאַדעס), בוענאָס איירעס, 1950. (צבי קעסעל-פרעמיע, מעקסיקע, 1950)
- מיינע ליבע-בריוועלעך צו פרומעטן (פּאָעמע), בוענאָס איירעס, 1952. (ליטעראַטור-פרעמיע פון דער קהילה אין בוענאָס איירעס, 1954).
- פייזאָזשן פון ישראל (לידער), בוענאָס איירעס, 1954. (אַדאַלף ניומאַן-פרעמיע ביים אַל' יוד' קולטור-קאָנגרעס, ניויאָרק, 1957).
- איך און דער ים (לידער), בוענאָס איירעס, 1958.
- די שיינע רויז (טעג און נעכט פון אַ מיידל), פאַרלאַג „דאָס פוילישע יידנטום“, בוענאָס-איירעס, 1964.
- די באַרוועסע וואַך (לידער און באַלאַדעס), פאַרלאַג „חברשאַפט“, באַיאירעס 1972.

Impreso en la Argentina

Printed in Argentina

Copyright by

Kéhos Kliger

Buenos Aires, 1972

Hecho el depósito que marca la ley 11.723

Este libro se terminó de imprimir el día 30 de junio de 1972, en los Talleres Gráficos Zlotopiro S.A.C.I.F., Sarmiento 3149, Buenos Aires, Argentina.

KEHOS KLIGER

DI BORVESE VOJ

(LA SEMANA DESCALZA)

Poemas y baladas

(1937 - 1957)

Editorial "Javerschaft"

Buenos Aires

1 9 7 2